

בתורה ששל תורה

פרפראות עה"ת משלחן ומבאר רבותינו נבג"מ יו"ט ע"י חבורת אברכים דקהילת חסידי סאטמאר בארה"ק

כס"ד

זמנים לשב"ק	
גליון תתנ"ד	
חג הסוכות	
ט"ו תשרי תשפ"ז	
הדלה"נ	5:56
מוצש"ק	7:47
עלות השחר	5:14
נץ החמה	6:26
סו"ק ש"א	8:43
סו"ק ש"ב	9:28
סו"ת	10:29
חצות	12:29

בסוכות תשבו שבועת ימים, מצות ישיבת סוכה טעמה וסגולתה

אות י' על אומרים (הוריות יב.) סימנא מילתא, עיי"ש ותבין. ולזה מרמזים בארבעה מינים על אותיות הוי"ה, לומר שאז ישראל באותו בחינה שקודם היות האותיות בפועל, רק מרמזים עליהם כרמז. והוא שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', בבחינת יום ראשון שקודם בריאת העולם, כי "ושמחתם לפני הוי"ה", היינו בחינת קודם שנתגלו אותיות הוי"ה: וזהו שאמר המדרש בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון, היינו בבחינת יום הראשון שקודם בריאת עולם, הרי אני נגלה לכם ראשון, שנאמר (ישעיה מד, ו) אני ראשון, קודם שנברא העולם. ובונה לכם ראשון, זה בית המקדש, שנאמר (ירמיה יז, יב) מרום מראשון וגו'. ומביא לכם ראשון, זה משיח נר. כי בית המקדש ומשיח הם מאותן הדברים שקדמו לעולם (פסחים נד.). והכל כן זה, ה' הטוב יכפר בעדיו: (יטב לב - פר' אמור)

בנוסח יהי רצון כשנכנסים לסוכה אנחנו אומרים ובזכות צאתי מביתי החוצה חשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד ויש נוסחאות יותר מפורש ובאם נתחייבתי גלות יחשב לי כאלו הרחקתי נדוד. ולכאורה איך יתכן שיהיה מצות ישיבת סוכה נחשב לגלות וכפרט כי גלות הוא ענין צער והמצטרע פטור מן הסוכה. אכן מקור הנוסח הוא מפסיקתא דאיתא בפסיקתא מצות סוכה אחר יום הכפורים אחר שנמחלו העונות אולי נתחייבו גלות תהיה מצות סוכה כגלות בכל דכתיב ובאת עד בכל שם תנצלו ומשם יגאלך ה' מכף כל אויבך. ולהבין מה שמזכיר דייקא גלות בכל הלא אנחנו משועבדים בכל הארבע מלכיות. אכן גלות בכל מרמז שכל ענין הגלות הם רק לטובת ולשועות ישראל כמו שהיה בגלות בכל התחלת גידול תורה ויאדיר ויותר זכו ישראל בכלל במה שזכו בארץ כי שמעתי מאדומ"ר הקדוש זצלה"ה שבעת שגלו לבבל כולם הלכו במר נפש ויחזקאל הלך בשמחה רבה. היינו מפני שיחזקאל הרגיש אור הקדושה אשר יזרח הקדוש ברוך הוא לישראל בבבל יותר מבהיותם יושבים על אדמתם. וכן היה שנתגלה ליחזקאל מה שלא נתגלה לשום נביא וחווה כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ב ב' ע"ב) כד נחתו לבבל אתפתחו שמיא ושראת רוח קדשא על יחזקאל וחמא מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתינא דאתי למידר ביניכון וכו' כיון דחמו ישראל כן חדו וכו' ולא חיישו על גלותיהון כלל דהא ידעו דקדושא בריך הוא לא שביק לון ותמן שכינתא עמהון. ושם בבבל התחיל התפשטות הדברי תורה שבעל פה ואמרו רבותינו ז"ל (שהש"ר פ"ד ד') הרבה צדיקים העמדתי בחורבנה יותר מישושה והרבה גזירות גזרתי עלי וקיימתיים יותר ממה שגזרתי עלי. והכל היה מאנשי כנסת הגדולה שהיו בבבל כי כל הגזירות והסיגים שלא נאמר מי עשהם כולם הם מאנשי כנסת הגדולה שתיקנו לישראל לצורך קדושת ישראל ביתר שאת ויתר עוז. ומצינו במשנה שמעון הצדיק היה משיורי אנשי כנסת הגדולה ואמר והעמידו תלמידים הרבה ועשו סג לתורה שמסרו נפשם להעמיד תלמידים הרבה להרביץ תורה בישראל ומצינו בימי אחשוורוש שהיו בגלות וקבלו עליהם התורה שבעל פה מרצונם מצד אהבת הקדוש ברוך הוא כי כפיית ההר בסיני היה על תורה שבעל פה (כדאיתא בתנחומא נח) שלא רצו לקבל מרצונם כי צריכה יגיעה ולמאס תענוג עולם הזה. ואמנם בגלות קבלו עליהם התורה שבעל פה באהבה ובשמחה. ומצינו אחר כך שכל התורה שבעל פה נתגלה להם בגלות בכל רוב יהודא אסר לגמרי לצאת מבבל לארץ ישראל. (כתובות קי ע"ב) והגלות בעצמו גרם לישראל להתפשטות התורה הקדושה כדכתיב כי ברב חממה רוב כעס שהרב הכעס גורם להתגלות רב החכמה כי ברוב חממה נתקן רוב הכעס וזה שמביא הפסוק משם יגאלך ה' מכף כל אויבך. היינו היצי הרע (כמו שאמרו סוכה ג"ב ע"ב) שהוא עיקר האויב לישראל ועל ידי הדברי תורה נתקן גם הלב כסיל ונעשים לב אחד להקדוש ברוך הוא. וכמו כן מצות סוכה תיכף אחר יום הכפורים שנמחלו העונות לישראל נעשים בריה חדשה להתקרב להקדוש ברוך הוא מרמז לנו שהגלות הוא להרבות קדושתינו ותיכף אנחנו נכנסים למצוה ולקדושה וסוכה גם כן מגנת עלינו כי היא הפריסת סכת שלום ואנחנו יושבים בסתר עליון ומצללת אותנו שלא יוכלו האורכים לגשת אלינו: (פרי צדיק)

ומעתה תאיר עינך, במה שאנו אומרים, ובזכות צאתי מביתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה, בהתעוררת בלא בושא אנפין, כי נתעורר לבי בקרבי מחמת מצות הסוכה כנזכר, יחשב לי בזאת כאלו הרחקתי נדוד, וישיבת סוכה מכפרת עון, כנרמז בתיבת ונ"ס, ו"יעקב נ"ס ס"כותה, ומה מאוד צריך האדם לעורר

במדרש בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון [כג, מ] הרי אני נגלה לכם ראשון כו' [ויק"ר ל, טז]. כי נראה לי לפי קט שנלי בטעם מצות ישיבת סוכה ולקחת ארבעה מינים שבלולב, על פי שפירשתי (פר' אחרי ד"ה זה) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' (לעיל טז, ז), על דרך דכתיב בזוהר בשלח (נב ע"ב) וז"ל, בשעתא דשרו ישראל על ימא חמו לכמה חיילין ומשריין מעילא ותתא, וכלהו בכנופיא עלייהו כו', כדון כתיב (שמות יד, טו) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי כו', בעתיקא תליא כלא. ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין כו'. ומתרג' רבינו בעטרת צבי (שם ד"ה והנה זה) בשם הרב הק' מקעשנוב על דרך אומרים (שבת פט ע"ב) לא בסבי טעמא, כי בזעיר אנפין או בנזקא מתנהג על פי טעם, לזכות או להפכו, אבל בסבא הוא עתיק תלוי הכל ברצונו יתברך, ואין צריך להיות שום טעם, ע"כ דבריו עיי"ש:

וכנסנו על גבי ענק אען ואומר על פי המבואר בעץ חיים בשער עגולים ויורש היכל אדם קדמון (שער א ענף ב עמ' כז) וז"ל לעניננו, דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, ולא היה שום מקום פנוי כו'. ובאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות ולהאציל כו', והנה אז צמצם אין סוף את עצמו (כביכול) בנקודה האמצעית אשר בו, באמצע [אורן] ממש כו', נתרחק אל צדדי סביבות הנקודה האמצעית, ואז נשאר מקום פנוי ואויר וחלל רקני כו'. ומבואר כי מפני זה נקרא יתברך (כ"ר סח, ט) מקומו של עולם, היינו שהעולמות עומדים באותו הרשימו הנקרא טהירו עלאה, עיין שערי גן עדן. ודקדק לומר כשעלה ברצונו הפשוט, כי הוא רצון הפשוט, ואין טעם ברצון לענין מה צריך העולמות, אולם כן עלה ברצונו יתברך, כמבואר בספרים הקדושים. וידוע כי הצמצום הוא בחינת דין, אבל היה זה למען לגלות חסדו יתברך, כדכתיב (תהלים פט, ג) עולם חסד יבנה, ואם כן שורש הדין הוא להראות חסד. וזה ענין המתקת הדין בשורשו כידוע (עץ חיים, שער יג פ"א עמ' קצה), וכמו שמבואר בספרים. והנה בחינת צמצום הנ"ל יכונה עתיק, על דרך (איוב יח, ד) ויעתק צור ממקומו, הבן זה. ואז נתגלה שורש רצון הפשוט בטרם היות שום מציאות בעולם ולא שום אות, אחר כך התחיל והמשיך קו אחת עגול בחינת כתר ונתגלה קוצו של יו"ד, אחר כך בחינת חכמה ונתגלה יו"ד, אחר כך בינה ונתגלה ה"א, אחר כך בחינת זעיר אנפין ונוקבא ונתגלה בחינת ו"ה, שם הוי"ה ב"ה, כמבואר כל זה שם היטב הדק:

וזהו שנאמר כי ביום הזה יכפר (וכתב בסידור (ח"ג פו ע"ב) עתיק) עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני הוי"ה, ר"ל באותה הבחינה טרם נתגלו לפועל אותיות הוי"ה, היינו בחינת עתיק, רצון הפשוט, תטהרו, בחינת טהירו עלאה, והבן. ועל דרך זה פירשתי לגזור ים סוף לגזרים כי לעולם חסדו והעביר ישראל בתוכו (תהלים קלו, יג-יד), כי אז היה קטרוג גדול עד שנתגלה בחינת עתיק, היינו בחינת רצון הפשוט בלי טעם, אותה בחינה שנעתק כביכול מאמצע שלימותו לבחינת צדדים שכך עלה ברצונו יתברך להראות חסדו וטובו, ובאותו בחינה העביר ישראל "בתוכו", כלומר באמצעיתו ממש, באותו טהירו הנקרא רצון הפשוט, והבן:

ולכן אחר יום הכיפורים שמכפר בחינת עתיק על דרך האמור, צוה אותנו לישב בסוכה, בחינת אור מקיף (שער הכוונות, ענין סוכות ריש דרוש ד), כי סוכה קדוש ועצי הסוכה מוקצה מדאורייתא (סוכה ט). וכולה שמותיו יתברך ויתעלה ארבע רוחותיה ומעלה ומטה, והאדם הנכנס בה כולו מוקף בתוך אור קדושתו ית' וזכרו נלצח. והיא מרמזת שמעביר ישראל בתוכו ממש באותו טהירו הנזכר. וזהו גם כן ענין לקחת ארבעה מינים שבלולב, המרמזים לשם הוי"ה יתברך, כידוע ומבואר בכתבי האר"ז (שער הכוונות, שם דרוש ה עמ' שז) ובבני יששכר, לומר שזה מרמז על הבחינה שקודם בריאת העולם, שלא היה בהתגלות בפועל בחינת אותיות. וביאור הדבר הזה על פי מה שאמרו (ראש השנה לב.) בראשית נמי מאמר הוא, והקשו למה לא נאמר ויאמר, והסביר הרב הק' מה"ר דב בער צצוק"ל (אור תורה, פר' בראשית ד"ה בראשית) כי מאמר לא יצויר כי אם באותיות, ועל כן באינן תשע נאמר ויאמר, מה שאין כן בבריאה ראשונה נאמר בראשית ברא אלקים "את", היינו האותיות מא' עד ת', ואי אפשר לכתוב כזה אמירה כיון שלא יצאו עדיין לפועל, וזה ראשית גלויים: והנה, המדבר עם רעהו מודיע לו דבריו על ידי דבורו, מה שאין כן כשאנו מדבר עם רעהו מראהו ומשכילו על ידי איזה רמז וסימן, הנה הרמז והסימן למעלה מדבור, כמבואר כל זה היטב בספר בני יששכר (תשרי מאמר ב

לבו בקרבו, כשזוכה לישב בסוכה, אשר נודע (ר' פ"ח שער חג הסוכות פ"א) סוד הסוכה הוא בחינת מקיפים של החסדים, ועל ידי האתרוג ולולב עם מיניו, אנו ממשיכין פנימיות ה' חסדים: (אור המאיר)

וכנרם לא תעולל כי כרם מרומז לדביקות עליון רמז ליין המשומר בענביו והפסוק מוכיח לאדם ואומר לו לכשתהיה במדריגת כרם שהוא הדביקות העליון # לא תעולל פירוש לא תעזוב את מדרגתך להיות כעולל ויונק אשר בער מאיש ולא בית אדם לו אך תראה לעלות מעלה ומעלה # וכשתהיה כך ופרט כרמך לא תלקט פירוש כי האדם צריך לקדש איבריו וגידיו בעובדין טבין ולייגען במעשים טובים שיהיו האיברים מקודשים בדביקות הכורא ברוך הוא ולעבודתו ומזומנים שלא יעכבו כלל במחשבת רוממות האל יתברך ולזה נצטוונו במצות העבודה בידיים ובכל הגוף למען התקדש גופנו שיהיה מוכן לעבוד הכורא האמיתי והעיקר הוא לדבקה בו ולזה נברא העולם להטיב לברואים וההטבה הוא לקרבם אליו כמש"ה ועתה ישראל כו' ולדבקה בו כו' לטוב לך וכשהאדם נגמר בעבודתו וכל איבריו הגשמיים כבר מקודשים ומוכנים לעבודה לדבקה בו באמת בלי שום מניעה מהם כלל אז אין צריך כלל לעשות המצוה בגופו ממש דהיינו למשל לעשות סוכה בידי ממש כדי לייגע גופו בעבודה כי כבר גופו מקודש אלא צריך לקיים המצוה ההיא לישב בסוכה ותעשה המעשה המצוה על ידי מי שצריך עדיין לקדש איבריו או לטחון חושים לפסח הטחינה גופא אינו צריך על ידי צדיק גמור כי אם קיום המצוה ההיא בלא העבודה והעבודות המעשה של המצוה נקרא פרט לשון פרטיות # וזו היא ופרט כרמך פירוש כשאתה במדריגת כרם המרומז לדביקות כנ"ל לא תלקט הפרט שבה כי אינך צריך לזה כבר # לעני ולגר תעזוב אותם הם המדריגה השפלה ממך הנכנסין לעבודה ולא נתקדשו איבריהם עדיין כל צרכם הם יתנהגו כך כדי שיבואו אל הדביקות העליון הולך ואור עד נכון היום: (נועם אלימלך)

ועיקר היא היראה שהיא הציור דל"ת יו"ד שהיא יד ה', שאותיות יראה הוא ראה ש"ע יראה רואה בעולמות עליונים והוא אור המקיף, שאפילו כשיש לאדם אהבה צריך שיהיה לו יראה, ע"ד וגילו ברעדה (תהילים ב, יא), במקום גילה שם תהא רעדה (ברכות ל"ע ב'), וכל מה שאהבה היא גדולה אצל האדם צריך שיהיה היראה יותר גדולה, ולכן היא תמיד אור המקיף, ולכן צוה לנו הכורא לישב בסוכה, שסוכה הוא לשון הסתכלות, והיא יראה שהיא אותיות ראה ויראה היא הציור דל"ת יו"ד כמבואר (תולדות אהרן)

יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה (תפילת נעילה). הכוונה אל הסוכה, כמ"ש (בראשית ל"ג, ט"ז-י"ז) וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה ויעקב נסע סכתה וגו', כי בבואו אל הסוכה יתפרדו כל פועלי און וכל המקטרגים יתבטלו, כדאיתא דסוכה הוא אור מקיף, ששומר לאדם מהחיצונים. ודיבר עוד בקדשו ר"ה הוא בחינת מחשבה, ובמחשבה אין שליטה להחיצונים, וביזה"ב הוא בחי' דיבור ואדרבא אז מצוה להתודות, אבל אז לית לי' רשות לאסטונו, וסוכות הוא בחינת המינא, עשיית סוכה ונטילת הד' מינים, לכן צוה הש"ת לישב בסוכה לכל להיות להחיצונים אחיזה במעשי המצוות האלה, דסוכה הוא אור מקיף (ישמח ישראל)

וירמז עוד ויכן לו בית. מילוי סוכה כזה סמ"ך וא"ו ה"ה כ"ף, בגימטריא רמ"ג. רמז בבוא קהל עדת יעקב לחג הסוכות ומקיימים מצותיו, יוחשב לפני השי"ת כאילו קיימו כל שאר רמ"ג מצות הנותרים, חוץ המחוייבים באותו החג שהם חמשה המינא, לישב בסוכה, ב', ארבעה מינים, ג', להקריב מוסף בד' ימי סוכה, ד', להקריב מוסף שמיני עצרת. ה', שמחה. (אגרא דכלה)

בסוכות תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים. (ויקרא כ"ג מ"ב-מ"ג)

תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצוות, לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו, והוא המורה על אמיתות מציאות הכורא יתעלה, שהוא ברא הכל לרצונו, והוא אשר לו הכח וההמשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו, ואין מי שיאמר לו מה תעשה, כאשר עשה עמנו בהוציאנו אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים. והסוכות שאומר הכתוב שהושבנו בהם, הם ענני כבודו שהקיפנו בהם לכל יכה אותנו שרב ושמש, ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנגזכר נפלאותיו ונוראותיו. ואעפ"י שהוציאנו ממצרים בחודש ניסן, לא צונו לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל, ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצות הכורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה סוכות בחודש השביעי, שהוא זמן הגשמים ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאים מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה. (לשון הטור או"ח סי' תרכ"ה)

נצטוונו לשבת בסוכה ז' ימים וכו', למען נזכור הנסים הגדולים שעשה ה' ברוך הוא לאבותינו במדבר בצאתם ממצרים, שסככם בענני כבוד שלא יזיק להם השמש ביום והקרח בלילה. ויש שפי' שסוכות ממש עשו בני ישראל במדבר. ומתוך זכירת נפלאותיו שעשה עמנו ועם אבותינו, נזהר במצוותיו ברוך הוא ונהיה ראויים לקבלת הטובה מאתו, זהו חפצו ברוך הוא שחפץ להיטיב. (לשון ספר החינוך מצוה שכ"ה)

אמר ר' אלעזר בר מרס למה אנו עושים סוכה אחר יום הכיפורים, לומר לך שכן אתה מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם וביום הכיפורים

הוא חותם את הדין, שמא יצא דינם של ישראל לגלות, וע"י כן עושים סוכה וגולים מבתיהם לסוכה, והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל. (פסיקתא דרב כהנא פסקא כ"ט וילקוט אמור סוף רמז תרנ"ג)

(דף ו:). בסכת בסכת בסכות. יש לפרש הפסוקים בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל, דהנה עיקר המצוה היא הכוונה, ובכוונה לחוד לא ד', אלא שצריך להיות גם עשיה, והכוונה הפשוטה היא לעשות רצון אבינו שבשמים, אבל מכיון שהנס של ענני הכבוד וכל הנסים לא נפסקו ואפילו איננו רואים אותם, לכן גם הכוונות לא נפסקו ויש עוד כוונות, ופשוטו העם צריכים לכוון כוונה הפשוטה ובני העליה צריכים לכוון כפי מדרגתם, ולפי"ז יתבאר הפסוקים בסכת תשבו שבעת ימים כתב בלשון יחיד שבטעם אחד צריכים להיות שווים, ועל בני העליה עליהם נאמר כל האזרח בישראל ישבו בסכת כל אחד כפי כוונותיו ולשון היחיד רומז שכל אחד פי דרגתו לפי שאין לכוונות סוף ואינם נגמרים, מפני שבסכות הושבתי וגו' וזהו נצחיות בלי סוף, ולשון הרבים רומז להנס שאין לו סוף. (ישמח משה)

(דף ו:). בסכת בסכת בסכות. יבואר הפסוקים דהנה האלשי"ך כתב בטעם הסוכה כי כשישב שבעה ימים בסוכה שהיא כנגד ימי שנותינו בהם שבעים שנה, יתן אל לבו לשוב בתשובה, והטעם הזה הוא רק לפשוטי העם הצריכים התעוררות אבל לבני העליה יכולים לכוין שרוצים לקיים בזה מצות ה' אמרת ה' צרופה, והנה כתבו הספרים הק' החילוק בין תשובה מאהבה לתשובה מיראה, כי התשובה מיראה אינו מנחילו לבניו תשובה מאהבה מנחיל לבניו, וזהו כוונת הכתוב בסכת שבעת ימים היינו פשוטי העם שמכונים בזה ימי שנותינו בהם שבעים שנה, אכן כל האזרח בישראל ישבו בסכות היינו הצדיקים שאינם צריכים כוונת שבעים שנה, וזה למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל שע"י ישיבת הצדיקים יכלו להנחילו לבניהם ולבנותיהם. (קדושת יו"ט)

(דף נא). מוצאי יו"ט ירדו לעזרת נשים מתקנין שם תיקון גדול. הנה ענין ד' מינים הוא לאנוד כל המינים כל המדרגות ואפילו הערבה שאין בו לא טעם ולא ריח מעלים אותם. ולכן קתני בגמרא ירדו לעזרת נשים ומתקנין תיקון גדול ואפילו מקטני המדרגות שהם בבחינת הנשים גם הם העלו. (עצי חיים)

לסיום המסכת אפשר לקשר סוף המסכת לתחילתה, דהנה בתחילת המסכתא קתני הטעם של רבה למה סוכה שהיא למעלה מעשרים אמה פסולה, משום שצריכה להיות דירת קבע, וכתבו הספרים הק' שרומז לאדם שצריך לידע שחיינו אינם רק עראי ואינו צריך לבזבז כסף בשביל הבלי עולם הה וזה היה היפך ממה שאמר מרים בת בילגה למזבח עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל, אבל האמת לא היה כן מפני שלהבלי עוה"ז אינם צריכים לבזבז כסף אבל למצוות ומעשים טובים צריכים לבזבז כסף וזהו מה שכתבו בספרים הק' על טעמו של רבה. (מהר"ם ט"ב)

(דף יא). בסוכות תשבו שבעת ימים פליגי בה תנאי רבי אליעזר סבר ענני כבוד היו, ורבי עקיבא סבר סוכות ממש עשו להם, וצ"ב מהו הזכר שצריך לעשות על מה שהיו ישראל עושים סוכות, והנה בקדושת לוי פר' בא מסביר טעם על חג הפסח על דרך אני לדודי ודודי לי, שהקב"ה מספר בשבחן של ישראל וכן ישראל מספרין בשחו של מקום, והנה כתב האריז"ל על מאמר הגמ' שרבי עקיבא נשמתו יצאה באחד כי עשרה הרוגי מלכות באו לכפר על מכירת יוסף ורבי עקיבא היא נגד יחידו של עולם ששיתף עמהם וזה נשמתו יצאה באחד והיינו בשביל אחד שהיא יחידו של עולם, ומתאמר משמיה דרבי שמשון מאוסטרופלא ז"ע לרמז בהכתוב וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה, וכל מעשר בקר וצאן, ר"ת וידעו כולם למה מ'ת ע'קבא ש'היה ר'ועה בקר וצאן, כל אשר יעבור תחת השבט, פ"י כל תשעה הרוגי מלכות היו כל אחד תחת שבטו, העשירי, זה רבי עקיבא, יהיה קודש לה, היינו במקום שכינה, עכ"ל. ומעתה רבי עקיבא שהוא קודש לה' במקום שהוא קודש לה' במקום השכינה, הוא מספר בשבחן של ישראל, ולזה אמר שהסוכות הם זכר להסוכות ממש שעשו ישראל במדבר, כי מזה יוצא שבחן של ישראל שהלכו במדבר בארץ לא זרועה אף שלא ידעו שיקיפם הקב"ה בענני הכבוד והוצרכו לסוכות ממש, כי לא ידעו שיעשה להם נס ויעשה להם ענני הכבוד, ועכ"ל הלכו במדבר, אבל רבי אליעזר סבר דהזכר הוא לענני הכבוד, כי עלינו לספר בשבח הקב"ה שעשה לנו ניסים והקיף אותנו בענני הכבוד. (שפתי צדק)

וירא אליו ד' באלני ממרא, כי אלני עולה סוכ"ה, וממרא עולה רפ"א, שהם הכנפים, להציל מחום היום. וזהו והוא יושב פתח האהל, שהוא הסוכה אהל עראי, כחום היום, כדי להמתיק חמימות והדינים, ולהמשיך הרפואה, וכמו שפירש רש"י ז"ל [שם] לבקר את החולה, וכמו דאיתא בספרים על והשבענו תחת העץ, שהוא רמז על מצות סוכה [ענין במדבר רבה פרשה יד אות ב ובמדרש תנחומא פרשת וירא סימן ד פיסקא א], אשר אז המשיך הרפואה והחסדים: (אמרי נועם)

במס' יומא פרק ו (סז, א), על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מים והרי מזון. דהנה אחרי אשר נשתלח השעיר המשתלח דורון לסט"א לא יקטר עוד על ישראל. עי"כ יזכו למעלת סוכה והיחוד נעשה כתיקונו. ואז ממילא ירד השפע לישראל קדושות ופרנסות טובות. וכן נאמר ביעקב אבינו ע"ה אחר ששלח הדורון לעשו נאמר אחריו (בראשית לג, יז) ויעקב נסע סכותה. וזה הרמז במשנה על כל סוכה וסוכה פי' ע"י מצות סוכה נמתקין הגבורות. הרי גימטרי'

ר"ד ע"ה כ' בחי' גבורה וכשהם נמתקין יורדים מים בחי' חסד. מזון. הוא היחוד ז"ב. והבן: (תפארת שלמה)

והשענו תחת העץ. בשם האדמו"ר מסאכטשוב זצ"ל הנה איתא במדרש שמצות סוכה רומז אברהם אבינו ע"ה בשעה שבאו אצלו המלאכים ואמר השענו תחת העץ וזה רמז לסוכה ועיי"ש וצריך להבין הא העץ מחובר ומחובר באמת פסול לסוכה והאין יהי' מהיפך להיפך. אך כשנבין טעם למה פסלה התורה מחובר לסוכה יהי' ניחא הכל, דהנה באמת מצות סוכה רומז על הגנה שהוא מגין על האדם לבטל ליפול ח"ו לחיצונים, והנה כל אדם שעוסק בתורה ומצות אז אין צריך שמירה כ"כ כי אז הוא מחובר לקדושה וזה בעצמו הוא שמירה שלו אך כשאדם נפרד מקדושה שעוסק בצרכי גופו ובמזגו וכדומה אז צריך שמירה גדולה, אולם התורה והמצוות הם פועלים על אח"כ ומגינים עליו ומ"מ צריך שמירה יתירה אז וכמובן וזה רומז שמצות סוכה הוא רק בתלוש ולא במחובר לרמז שצריך סוכה והגנה צריכה רק בעת ובשעה שהוא תלוש ואינו במחובר להקדושה ואז צריך להשיג על עצמו היטב וכו"ל, והנה המלאך אינו נפרד לעולם מהקדושה אך מה דמיונו הנה בא יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין והאין שייך לכאורה עליהם דין כיון שאינם חוטאים ואין להם יצר הרע אולם כל מלאך יש לו גבול ומקום עד פה תבוא וכשרוצה לילך לפניו ממחיצתו אז נענש ע"ז שרוצה לבוא למקום שאינו רשאי ולפי"ז המלאך צריך לשמירה והגנה רק בעת שהוא מחובר וכל חטאיו הם אז בעת שהוא רוצה יותר בחיבור ואינו לעולם נפרד ולכן יהי' אז הסוכה רק באילן שהוא מחובר משא"כ עכשיו לנו פסול מחובר ודו"ק ושפתים ישק ודפח"ה:

הרבי הצדיק הק' הר"ר בונם מפרשיסחא זצלה"ה אמר שסוכה גדול כל כך שכל אדם נכנס בגופו ובמלבושו בתוך הסוכה מה שלא נמצא בכל המצוות ובשם הרב הק' הרש"ל זי"ע מלעטשנע נאמר שמצות שבת גדול יותר שאף שיוצא לחוץ ג"כ שבת מקיפו, אבל מצות סוכה דוקא אם הוא מבפנים, אבל כשיוצא לחוץ אינו עם מצות סוכה כנזכר בס' רמ"צ וכן אמר הרה"ק הר"ר עמנואל מפעטברוך זי"ע על המאמר חז"ל (סוכה כ"ב ע"א) המעובה כעין בית אפילו הנכנס לסוכה בעביות כמו שהוא בבית כשרה הסוכה מטהר אותו, כי קדושת הסוכה גדול מאד:

ועתה אם עיני שכל לך, בקל תוכל להתבונן את אשר צונו יוצרינו ית"ש לעשות דוקא זכר לענני הכבוד (משא"כ בשאר המתנות) ודייקא בימים ההם בזמן הזה אחר עבור ימי התשובה, כי הנה הוא הוראה עצומה והבטחה רבה לישראל ינותמו ככפלים בצוות אותם הש"י מצות סוכה למען יזכרו את אשר הקיפו הש"י בענני כבוד בזכות אהרן ולא נסתלקו ע"י אותה מעשה הנה הוא הוראה עצומה אשר לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה רק להורות תשובה לרבים להיות בטוחים ומאמינים בכל זמן ועידן אשר הש"י יקבלם בתשובה שלימה וזכות הוא לדור דעה, ונתגלגל הזכות על ידי אהרן דייקא שהוא מסוגל לגרש הרוח שטות מ ישראל ולהשיג הדעת וכו"ל, ומעתה אחר עבור ימי התשובה נתן להם הש"י מצות סוכה זכר לענני כבוד בבדי שיהיו ישראל בטוחים ומאמינים אשר הש"י יקבלם בתשובה שלימה ונתעורר בלבם אהבתו ית"ש וישיבו אל לבם בדעת ובתבונה לעבוד את הש"י בכל עת בלב ונפש ומאד, על כן נקרא מצות סוכה בזה (ח"ג קג.) צלא דמהימנותא, אמונת אומן אשר הש"י מקבלינו בתשובה שלימה: (בני יששכר)

סוכה היא עדות לבני"ש שנתהוה מחטאם. כדאיתא בגמ' לעתיד לבוא אומות רוצין לשוב והש"י נותן להם מצות סוכה כו'. והפי' כי כל בע"ת הוא בחסד עליון שהקב"ה פושט יד לקבלו ולפנים משורת הדין. וע"ז טוענין הרשעים. והתשובה כי הקב"ה דיין אמת. ומי שיש בו נקודה פנימית לטוב רק שאינו יכול להוציא מנח אל הפועל הש"י עוזר לו. וכיון שיכול להיות תחת צלו ית' הוא סימן שיש בו נקודה של אמת כמ"ש [בזוה"ק] מאן דהוא מגזעא ושרשא ד ישראל ישבו בסוכות כו'. והרשעים א"ל להיות בסוכה כדכתיב לא יגור רע. וזה טעם מצות סוכה אחר המשפט בר"ה ויוכ"פ שהוא עדות על המשפט אמת: (שפת אמת)

ועל ידי שהאדם יושב בסוכה בצילא דמהימנותא יכול להמשיך על עצמו קדושה ודביקות על כל השנה. ומפני זה צריך שיוכל לראות הכוכבים בעד הסכך שכוכבים הם התנוצצות החסדים שמאירים דרך לבושים, וכוכב גימטריא כו"כ, מנין הו"ה וכו"ב אותיות התורה, לרמז שאף שהשם מסתתר בלבושים וצמצומים אף על פי כן יוכל אדם למצוא התגלות הו"ה בכל הכ"ב אותיות התורה. וגם סוכה הוא לשון הבטחה כמו שהכל סוכין ביפיה, שעל ידי הסוכה אדם יכול להשיג ולהשיג האור הגדול. ובכל"ז ימי הסוכות האור מתגלה בכל יום ויום יותר עד שיוכלו המבקשים את א' להדבק בשמיני עצרת באור השם יתברך בדביקות נפלא על ידי שנתקדשו ונטהרו מעט מעט. וזה שאמר מצוה קלה יש לי, קל"ה עולה ה' היות שהן ק"ל וה' עילאה אשר ממנה יוצאין ומתגלין החסדים בימי הסוכות על ידי עשיית הסוכה. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, פירוש שרוצין לעלות במעלה ולעשות הסוכה בכחינה היותר גדולה, ומפני שהם לא טרחו בערב שבת כלל ולא אבו הלך בדרכי השם ועתה יצאה להם בפתע פתאום לעלות במעלה אשר לא עמלו בה, וה' ישוב גמולם בראשם ומקדיר עליהם חמה, פירוש שיראה להם בהירות היותר גדול ועל ידי שלא עבדו השם עד עתה אין ביכולתם להכילה וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא: (מאור ושמש)

ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל הוא חוזר על חלוקה השנית שהוא תכלית הטהרה לשלימות

היחוד והזיווג והוא כעין המקוה מים שהנכנס לתוכו נמצא כל גופו מוקף במי הדעת והוא כמו שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ודעת הוא ענין הכרה וחיבור בתכלית הדביקות כידוע מלשון הכתוב והאדם ידע את חוה ותכלית הטהרה היו נעשה ביום הכפורים להיות לפני ה' טהור כו"ל ובה נסמך מיד מצות סוכה שהוא גם כן שלימות היחוד בפועל להיות כל גופו מוקף בתוך המצות סוכה להיות חוסה בצילא דמהימנותא וזהו דייקא רק בסגולת נפשות ישראל שיוכלו להגיע לדביקות השם יתברך בעצם כמו שנאמר ואתם הדביקים בה' אלהיכם וכדאיתא בזוהר הקדוש (ח"ג דס"ג ע"ב) על פסוק כל האזרח ב ישראל ישבו בסוכות מאן דאיהו מגזעא ושרשא ד ישראל יתיב תחתו צילא דמהימנותא: (פרי צדיק)

הרב הק' ר' לוי יצחק זצלה"ה מבארדיטשוב בימי חורפו אירע לו שבא קודם יום הקדוש להעיר אשר דר שם הגאון בעל ישועות יעקב, ונתאכנסן אצל חותנו כי ה' מעשירי ונכבדי העיר הלז, וכאשר הכיר בעל האכסניא כי הרב ר' לוי יצחק הוא בר אוריין ואיש נכבד הציע לפני נשיא העדה לכבד את הרב ר' לוי יצחק בתפלת כל נדרי, ושלחו את המשמש אליו שידיעו, אבל המשמש מצא אותו יושב בין חבורת ריעים וידידים ושותה עמהם מי דבש, וחזר המשמש והשיב להקהל כי לפי דעתו לא יוכל הרב ר' לוי יצחק להתפלל לפני התיבה יען כי היא מבושם ובדיחא דעת', וחזרו הקהל ושלחו אחריו כי עכ"פ יבוא תיכף לבהכ"ס כי הגיע עת להתפלל, וכאשר בא הרב הק' ר' לוי יצחק הלך תיכף לפני התיבה ברעש והתחיל לומר כל נדרי עד גמירא ואח"כ זמר אדון עולם, ולקח מס' יומא ולמד מדף א', ואמר הגאון בעל ישועות יעקב כי עמד אצלו בעת שלמד ג' דפין הראשונים, וראה כי הוא לומד בעיון בדרך החריפים, והגאון בעל ישועות יעקב לן בביתו וכאשר בא בבוקר לבהכ"ס ראה כי הרב ר' לוי יצחק עושה סיום על מס' יומא והי' לפלא בעיניו, ואח"כ התחיל להתפלל לפני התיבה מאדון עולם ותפלת שחרית וקה"ת וכל התפלות. ובמוצאי יוה"ק הלך לאכסניא הוא בית הגביר הנ"ל ושם הכינו לכבודו שלחן ערוך עם כל מאכלים ומשקות טובים אבל היא אמר למשמש שייכא לו הקוויקעניש שלו לתתם לבו, והאנשים חשבו כי כונתו בטח על איזה מגנות שיש לו באמנותו, אבל מה נתפלאו בראותם כי המשמש הביא לו גמרא מס' סוכה והתחיל ללמוד מס' סוכה ולמד כל הלילה וכל יום המחרת, כי הגאון הק' ר' לוי יצחק זצלה"ה היה מתענה יוהכ"פ שני ימים משום ספיקא דיומא, ואז אמר הגאון בעל ישועות יעקב כי לכל החסידים אית להו פירכא לבר מהרב ר' לוי יצחק זצלה"ה. (נפלאות הצדיקים)

בכל יום מימות השנה עסק הרה"ק מראפשיץ בעניני סוכה, לפעמים בהלכותיה ולפעמים באיזה עשייה בתיקון הסוכה. (י"ג אורות)

אחר יוה"כ תיכף אחר שסיים תפילתו יתחיל לעסוק במצות סוכה וישתוקק לזה בתשוקה נפלאה אחרי שהוא חף מפשע שנמחל לו כל עונותיו צריך להיות בבחי' ולבי חלל בקרבי, והקה"ט מן בעל קדושת לוי זי"ע בשנה אחרונה אמר במצויה"כ להאנשים העומדים שמה, תדעו שהיום מלאו ימי וצריך אכן להפטר מן העולם כעת, אך יען כי מאוד צר לי לילך מן העולם כעת ששני מצות שהם סוכה ואתרוג באים לקראתנו והאין יכולים לילך ממצות קדושות כאלה וע"כ התפללתי שיעכב זמן פטירתי עד עבור ימי הסוכות ושמע הש"י לתפילתי ומילא שאלתי בזה, וכן ה' שבאסרו חג של סוכות נחלה וכוים כ"ה תשרי גברו עליונים את התחתונים ועלה השמימה בשנת תק"ע לפ"ק לזכר עולם יהי' צדיק זי"ע וכו"א. (אור הנר)

דרכו ומנהגו של הרה"ק מקאברין היה להזמין כמה קרשים כדי להלות אותם לבני עניים דעיר אחר יום הכפורים לעשות מהם כל אחד סוכתו, ופעם אחת בערב סוכות בא לפניו סנדלר אחד נכה על רגל אחת, שילוח גם לו איזה קרשים על סוכה, וענה לו הרה"ק כי כבר לקחו ממנו כל הקרשים, והגה הרה"ק השקיף בעד החלון, וראה איך שהוא הולך ושב לכמה בעלי בתים דעיר להשיג קרשים לפניו, ואמר הרה"ק בכבי, רבש"ע ראה עד כמה גדול וחביב מצות סוכה בעמך בני ישראל במסירת נפשם וגופם, שהגשם הולך עתה והרפש וטיט בכל חוצות, ועכ"ז הסנדלר העני הזה נכה רגל, והולך בבתי רגלים קרועים זה יותר משעה הולך וחופש בכל העיר כדי שלא לבטל מצות סוכה, ועתה השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל בכל טוב, ופרוס עליהם סוכת שלומך, ותיכף הלך בעצמו על עליית ביתו ומצא שם איזה קרשים, וצוה למשרתו לרוץ אחר הסנדלר וליתן לו את הקרשים האלה, וגם את הסכך הנשאר מסוכתו, וצוה למשרתו גם לעזור את העני הזה להעמיד סוכתו, כי היה יום ערב שבת. (אור ישרים)

מין הישמח משה היה יושב בהסוכה בדביקות נפלאה, וכמעט שהיה לו התפשטות הגשמיות, כמה פעמים קרה שתיכף אחרי שנטל ידיו ונירך על הפת, פשט את מחשבתו מעניני עוה"ז ושטט ברעיוניו בעולמות עליונים, וכאשר התעורר ביקש מים אחרונים וכוס לברך, וכאשר אמרו לפניו הלא עוד לא אכלנו, השיב: אם כן יתנו לאכול, וכמה פעמים אירע להיפוך שאחרי שאכלו את הסעודה ישב לו בדביקות נפלאה כשעה חדא, וכאשר התעורר שאל: למה לא יתנו לאכול. (תולדות הישמח משה)

ומגודל קדושת הסוכה שהיה אצל רבינו היה נשפע שפע קודש גם על יוצאי חלציו הקדושים, בהיות בנו רבי אלעזר ניסן כבן שמונה שנה וחתנו הגה"ק בעל האר"י דבי עילאי היה עדיין סמוך על שולחנו של רבינו, פ"א ישבו בחג הסוכות בתוך הסוכה, והילד בן שמונה נרדם על השולחן, כשהקיץ מתגומתו ראה על האדרת שהיה תלוי לבנו סוכה, אותיות מוזהבות כעין של אש 'מגן אברהם', ולתמהונו הרב שאל לגיסו מי כתב כאן תיבות אלו 'מגן

אברהם, ולשאלת גיסו איפה אתה רואה תיבות 'מגן אברהם', הראה לו באצבעו כאן כתוב תיבות אלו, ואביו רבינו יושב ושותק כל הזמן. (תהלה למשה)

וסיפר מרן ה"יטב לב' כי בהיותו צעיר לימים בא פעם בחג הסוכות עם רבינו הישמש משה בחזרה מביהכ"ס להסוכה, וראה שם זקנים הרבה, שאל בתמימותו לרבנו: אם יודע הוא מי המה הזקנים האלה רבינו השיב לו כי המה האבות הקדושים עם השבעה רועים, וסיים רבינו: דע לך כי אם לא היית מספר מה שהנך רואה הייתי יכול לעלות במדרגות יותר גדולות, וגם הייטב לב כשהיה מספר עובדא זו היה מסיים: לולא הייתי מספר את אשר ראיתי הייתי יותר ממה שהנני עכשיו. (תולדות ישמח משה)

שמעתי מחבירי, מה שאירע זה פעם אחת לאדמו"ר [הרה"ק מפרשיסחא] בילדותו, שהיה סמוך על שולחן חותנו הנגיד ר' משה אוהר ווערגרי ז"ל בסוכות, שהיה מנשק מחיצות הסוכה והרצפה וכמה רקודין ומחולות עשה מגודל הלהב אש שהיה בוער בקרבו, ולא היה נודע עדיין כי לבו נוטה לחסידות, ופתאום התחיל לרוץ ולצעוק ולנשק המחיצות והרצפה עד כי היה נראה כמשתגע ח"ו ממש מרוב התבכרה עד שנח, ומאז והלאה נודע שהוא מהכת החסידים הגדולים. (רמתיים צפים)

רבינו הבעל שם טוב הקדוש זכותו יגן עלינו בעת שתקע אהלו של תורה בפה מעזבוש היה או במחנה רבנים גדולים מתנגדי הבעל שם טוב זכרוננו לברכה, והלכו בחג הסוכות להבעש"ט, ואמרו אשר הסוכה של הבעש"ט אינה כשרה על פי דין תורה, והבעש"ט ז"ל התווכח עמהם אשר סוכתו הוא כשרה, והניח ראשו על ידו על איזה רגעים ואחר כך פתח את ידו, ונמצא בה פתקא מחתיכת קלף, והיה כתוב בו, סוכה זו של הרב ישראל בעל שם טוב כשרה נאום מט"ט שר הפנים, והפתקא הזאת נשאר בירושה אצל נכד הבעל שם טוב הק' ז"ל, הוא הרב הקדוש מסדילקוב ז"ל ובעל דגל מחנה אפרים והיה כאשר

ארבעה מינים וסגולתה

נודמן איזה חולה רחמנא ליצלן, והלכו לבעל הדגל ז"ל, ציוה להניח הפתקא תחת הכר של כל חולה רחמנא ליצלן ונתרפא, ובכל משך השתי שנים לא נעדר שום אדם שם בעיר, ואחר כך נודמן שהניחו פעם אחת הפתקא אצל איזה חולה ונעלם הפתקא, ואמר בעל הדגל על זה, שנתגלה לו מן השמים שאין ניחא זאת, כי הילודים למות (אבות פרק ד') על כן התפלל על זה שיקח מאתו בחזרה הפתקא, ושמעתי מאנשי אמת ששמעו מפי הרב הצדיק מוה"ר יוסקי נכד הדגל ז"ל שראה בעיניו הפתקא אצל זקינו בעל הדגל ז"ל. (ספר בעל שם טוב)

סיפרו לו להרה"ק ר' פנחס זצ"ל מקאריץ כשהתגורר באוסטרהא, אשר בסוכתו של הרה"ק הרב ייבי זצ"ל אינו נמצא שום זכוב, ובסוכתו של ה"ר פנחס ז"ל היו זכובים ולא רצה להאמין והלך בעצמו לסוכתו של הרב ייבי ז"ל, לראות אם נכון הדבר, והנה ישב שם כמו חצי שעה, ואכן לא ראה שום זכוב, והיו לו חלישות דעת, ותיכף נפל זכוב קטן מציסן על השולחן, והרגיש זאת הרב ייבי ז"ל, ממחשבתו וחלישות דעתו של ה"ר פנחס ז"ל תיכף, ואמר בזה"ל דאס שווער איך אז דעס פליגעלע איז נאר אראפגעפאלן לכבוד ה"ר פנחס ז"ל, זי"ע ועכ"פ. (שבחי רב ייבי)

פעם אחת בחג הסוכות כאשר בא לבילה הראשון לסוכה, פתח פיו הק' ואמר: 'לעכטיג לעכטיג' ואז לא היה אפילו מנורה של נפט, רק שתי נרות על השולחן, וסיפר מעשה, אשר באוסטרווצה היה איש אחד וקראו לו מאראוושטיק, והיה אצל אדמו"ר זצ"ל בעל המחבר 'נועם אלימלך', ושאל אותו בעל 'נועם אלימלך', אפשר תרצו לראות האושפיזין, אראה לכם, והשיב המאראוושטיק, אני רוצה לראות, ונתעלף תיכף. אחר כך בהשולחן סיפר מעשה מהרבי ר' בונם זצ"ל, אשר נעשה חסיד בימי הסליחות, ובחג הסוכות כשרצה לצאת מהסוכה לא היה יכול לצמצם ללכת אל הפתח, יען כי היה מרגיש שיושב בתוך שמות הקדושים. (חשבה לטובה)

נפיק ב' וממילא כשמקדש כל האיברים בא עי"ז להשראת שכינה בתוכו ממש ושייך זה להסוכה שהוא השראת השכינה ג"כ בכללות וכנ"ל וא"ש:

וזהו ולקחתם לכם ביום הראשון גו', ופריך הגמרא וכי ראשון הוא, פירוש היכא הוא אמינא שבשעת לקיחת ד' מינים אלו יהיה אצלו בבחינת ראשון, והלא ט"ו הוא היינו שצריך להיות בבחינת בו"ו גימטריא ט"ו. ומתוך הגמרא ראשון לחשבון עונות, שכוונת התורה שיהיה אצלו בבחינת ראשון לחשבון עונות, היינו שלכך מחזיק עצמו בבחינת ראש במדות טובות כדי שייגדל ויחשב בעיניו עון כל שהוא שעושה, ממילא בא מבחינת ראש לבחינת ענוה ושפלות באמת, ומזה יזכה שבורא כל עולמים ב"ה משרה שכינתו ית' עליו, אמן כן יהי רצון: (בת עין)

בסוכה (לא, א). ר' יהודה אומר יאגדנו מלמעלה. סבר ר"י לולב צריך אגד. הנראה לרמז בזה דהנה כבר מבואר במצות ד' מינים הללו הרומזים על בחי' בנ"י יש שיש בהם טעם וריח ויש שיש בהם טעם ולא ריח וכו' אך צריך לאגוד אותם להעשות אגודה אחת לחבר את כולם יחד. ואין ממעטין ביום טוב (סוכה לב, ב). ר"ל ביום טובה אין להסתכל על מיעוט מעשי האדם רק לאגוד כולם יחד עם הצדיקים. וז"ש יאגדנו מלמעלה. כי כן ר' יהודה הי' דורש סמוכים ר"ל לסמוך את האותיות הוי' שבשם יהוד"ה לכל תהי הדל"ת מפסקת במ"ש (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בד' אלהיכם לקרב אחד אל אחד ויהיו לאחדים בידי ונמ"ש (בראשית כט, לה) ותעמוד מלד"ת מדל"ת. וזהו (שמות כא, ו) והגישו אדוניו כו' אל הדלת או אל המזוזה. וזהו (משלי ח, לד) אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלותות"י הוא הדל"ת כל תהי מפסקת. ולכן צריך לאגוד עמו גם הערבה כי שם ערבה הוא ענין ערבות כל ישראל ערבים זה בזה. וגם הערבה שאין בה לא טעם ולא ריח תאגוד עם היא עם הלולב הרמז לצדיק יסוד עולם. וכל הפורש מהם כפורש מן החיים. וכדרך זה פרשנו המשנה במס' זבחים (פה, ב). הצמר שבראשי הכבשים וכו' והעצמות והגיידים והקרנים וטלפים בזמן שהן מחוברים יעלו כו' פרשו לא יעלו כו' לרמז על הנ"ל אף הפחותי ערך אם הם מחוברים לצ"ע גם הם יעלו עמו כמו הערבה שעולה עם הלולב בנענועו עמו יחד. פרשו לא יעלו. לכן ביום ההושענא רבה שלוקחים הערבה לבדה אי' בגמרא (סוכה מד, ב) חביט חביט ולא בריך. לרמז בזה אם האדם השפל פירש מן הצדיק איננו ראוי לברכה. והוא כמו הערבה לבדו שאין בו לא טעם ולא ריח:

גם י"ל ברמז גודל מעלת דיבוק החברים להיות אחוזים וקשורים יחד באחיה וריעות. כי לא כל העתים שווים להיות סמוך ונראה אצל הצדיק הרב המורה. לכן התקנה לזה להיות (ישעיהו מא, ו) כל איש רעהו יעזור ולאחי יאמר חזק כמ"ש (תפילת ר"ה ויו"כ) ויעשו כולם אגודה אחת כו' ומצינו בגמרא לענין עירוב פעמים שחבירו עדיפא לי' מרבי'. וכדרך הזה פרשנו בפ' ציצית (במדבר טו, לח) דבר אל בני' ואמרת אליהם ועשו להם ציצית. לשון הסתכלות זה בזה וגל אחד יהי' בבחי' מקבל מחבירו בתורה ויראת שמים. כמ"ש (תרגום ישעיהו ו, ג) ומקבלין דין מן דין. ובה פרשנו מאמר הירושלמי (סוכה, כג, א) בשמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו כו' הוי מכתפי אהדי. פי' לא ראינו שינה וחסרון השתנות כאו"א אצל חבירו רק כשהי' ח"ו אחד נופל בדעתו והולך במרירות על מיעוט השגה בעבודה"ב או שום דאגת עוה"ז הוי מכתפי אהדי כ"א סומך על חבירו. כאשר שפך שיחו וצרתו לפניו יגיד הנה חבירו הי' תומך בידי לתת לו עצה הגונה לחזק ולאמץ לבבו להסיר תוגה מנפשו וזה העיקר אהבת חברים להיות' אגודה אחת כנ"ל (תפארת שלמה)

לסוכות ארבעה מינים שבלולב. הם נגד ד' אותיות הוי"ה. בניקוד קמץ ושם זה הוא שם של חסד. רק שאין להחסד התפשטות וזהו סוד וקמץ הכהן. וחג שמיני עצרת הוא נגד ד' אותיות השם הק' הוי"ה בנקודת פתח. היינו שבחג הזה יש להחסד התפשטות בכל האורות העליונים ובכל העולמות העליונים ובכל הכוחות עליונים ותחתונים. וכל זה ע"י שאנו עושין הקפות ומשמחין בשמחת תורה. שם בן ד' אותיות בנקודת קמץ. גימטריא צ'. וזהו סוד טי"ת יודי"ן שבהוי"ת. וזהו שאנו אומרים בכל יום פותח את ידיך (תהלים קמה, טז). כלומר שאנו מבקשין מהבורא הנכבד והנורא לפתוח את הידי"ן שיהיה להחסד התפשטות בכל האורות עליונים ובכל העולמות העליונים ובכל הכוחות עליונים ותחתונים. וכל זה צריכין ישראל לעשות ע"י הקפות שיהיו בנקודת פתח. כנ"ל עשרה הוי"ת בנקודת פתח עולה גימטריא ת"ק. כלומר ע"י שאנו עושין כל זה ע"י הקפות יזכנו הבורא חי עולמים לעץ החיים מהלך ת"ק שנה ע"כ אני זוכר: (אוהב ישראל - לסוכות)

והנה ידוע דארבע מלכיות מושכין לע"ז ג"ע ושפ"ד ולה"ר ששקולה כשלשתן כמו המלכות הרביעית ששקולה כשלשתן, וכבר דברנו מזה. ויש לומר שלעומתם מצות לולב שיש בו ד' מינים, אתרוג מציל ומכניע יצרא דע"ז, ולולב שהוא יוסף כמבואר בכוונות הוא כנגד יצרא דג"ע, והוא שישד הפייטן (בסילוק ליום א') בלולב אחד ואתרוג אחד לה' אחד ושמו אחד, וידוע דהוא שם הוי' ושם אד', ובהקדמה לתק"ד דד' אותיות הוי' מכפרין על ג"ע וארבע אותיות אד' מכפרין על ע"ז, הדם שהוא משולש וכולל הוא היפוך הליפון והוא נגד שפית דמים שמפרידה הכסף מהגוף, ערבה דומה לשפתיים היא נגד חטא לשון הרע, והיינו דבשמחת ארבעה מינים אלו להודות ולהלל לה' בשמחה מתקנין החטא אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, ומסלקין בזה כח הגלות של ד' מלכיות ומכניעין את ד' הכחות הרעים של ע"ז ג"ע ושפ"ד ולה"ר: (שם משמואל)

צריך להבין למה לא מצינו בשום מצוה שיהי' הנוי מצוה וגדול כ"כ כמו נוי סוכה דמצינו בגמ' (סוכה י) עטרה בקרמין וסדינין וגו' והלא זה אלי ואנוהו קאי על כל המצות, ואמר האדמו"ר מסאכטשוב וצללה"ה דהנה על זה אלי ואנוהו פי' התרגום ואבני לי' בית מקדשא והגמ' (שבת קלג ע"ב) דרשו התנאה לפניו במצות וי"ל דאלו ואלו דא"ח דהנה ידוע דסוכה רומז על בית המקדש ובית המקדש נקרא נמי סוכת שלום [ובגמ' (סוכה ט) כשם שחל ש"ש על חגיגה כן חל ש"ש על סוכה עיי"ש] וא"כ בסוכה שייכים הב' פירושים הנ"ל בדבר אחד לכן המצוה של נוי גדול כאן בסוכה יותר מבכל המצות ובה מובן למה באה מצות של נטילת ד' מינים בסוכה דאין שייכים זה לזה אך כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם והפי' הפשוט שקאי על בית המקדש שהשי"ת שורה בתוכו, אולם באלשיך ושאר מפרשים כ' שקאי נמי על כל ישראל ועל כל אחד וא' מישראל שיעשה עצמו מקדש ומשכן להשראת השכינה שיוכל השי"ת לשכון בתוכו ממש והיינו ע"י קדושת האיברים שמקדש עצמו ע"יז בא להשראת השכינה [וזהו האבות הן הן המרכבה] וממילא בסוכות שרומז על ביהמ"ק והשראת השכינה וכנ"ל וכן אח"כ הד' מינים שרומז נמי לאיברים כמבואר במדרש לולב נגד השדרה ואתרוג נגד הלב וערבה נגד השפתיים והדס נגד העינים ורומז דצריך לקדש כל האיברים ולהגביהם להקדושה ובאלו הד' נכלל כל האדם וצריך להגביה את האיברים וכדאמר בגמרא (סוכה מב) מדאנבה'

ענינים נפלאים בספרי דבי רב "דברי יואל"

אושפיזא דאברהם אבינו ע"ה

ביאור נחמד מאוד ומקיף על מצות סוכה וד' מינים

עוד אפשר לבאר על קוטב הנ"ל באופן אחר מה שאמרה"כ למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל וגו' דלכאורה לישנא יתירא הוא, דכיון שנכתב בתורה הטעם ממילא ידעו אותו גם הדורות הבאים אחריהם, וכשם שלא הוצרך הכתוב לפרט למען ידעו בשאר מצוות הנהוגות לדורות דממילא ילפינן להו מכיון שנכתב בתורה.

וגם ליישב מה שדקדק הבני יששכר למה נקרא החג הזה בתורה חג הסוכות בל' רבים ולא בל' יחיד חג הסוכה.

גם לבאר הענין מה שסתם הטור וכל הפוסקים עמו כר"א דהסוכות שאמרה"כ בסוכות הושבתי את בני"י הם ענני הכבוד שהקיפן בהם הקב"ה וכו', ולכאורה הלא בכ"מ דפליגי ר"א ורע"ק הלכה כרע"ק, ולמה סתמו כאן כר"א.

והמפרשים כתבו משום דלשיטת ר' עקיבא דס"ל סוכות ממש שעשו להם קשה וכי לאיזה צורך היו עושים סוכות ממש, הלא זה ודאי גם ר"ע מודה שהקיפן הקב"ה בענני הכבוד דמפורש בכמה מקראות שהיו ענני הכבוד מגינים וסוככים עליהם כל זמן שהיו במדבר, דכתיב (פ' בשלח) וה' הולך לפניהם בעמוד ענן, וכתיב (פ' שלח) ועננו עומד עליהם, וכתיב (תהלים ק"ה) פרש ענן למשכן ואשר לאהיר לילה, וכמוהו עוד מקראות רבות, וכיון שכבר היו מוקפים בענני הכבוד מדוע עשו להם סוכות ממש. בשלמא לשיטת ר"א דס"ל ענני הכבוד היו אפ"ל דאיהו לא ס"ל שעשו להם סוכות ממש שלא היה להם צורך בהם אבל לר"ע קשה, וראוי לן ליישב גם אליבא דרע"ק.

ויתבאר הענין עפ"י ד"הבני"י בשם החיד"א (מובא לעיל) שהביא בשם הרה"ח מו"ה סיים כפוסטו טעם שצוה השי"ת לעשות זכר לענני הכבוד במצות סוכה ולא צוה כמו"כ לעשות זכר גם למתנת מן ובאר, משום שהמן והבאר הלא המה לחם ומים שהם הכרחיים לחיי האדם לא הוה כל כך תוספת טובה, אבל מה שהקיפן השי"ת בענני הכבוד חיבה יתירה נודעת להם בתוספת טובה, לזה ציונו השי"ת במצוותיו לעשות זכר רק למתנה זו. ועוד הביא הבני יששכר (שם אות ט"ו) מ"ש החיד"א ז"ל בשם הרב החסיד מהר"י חאביליוו דע"כ לא צוה ה' לעשות זכר למן ובאר אלא לענני הכבוד מפני שענני הכבוד היו רק ישראל מיוחדים בטובה שהרי הערב רב פלט אותם הענן [וכדאיתא בזוה"ק פ' תשא (דף קצ"א ע"ב) כל ענני יקר דאזלו במדברא לא הוו חפיין אלא לבני"י לחודיהו, ואלין ערב רב הוו אזלי לבר ממשרייתא וכתרייתא יעיי"ש] משא"כ מן ובאר גם הערב רב נהנו מהם. ובאר הבני יששכר ז"ל דטעם הב' חזי לאיציטורפי עם טעם הא' הנ"ל, דלכאורה יש לשאול דהא גופא קשיא מדוע באמת נהנו הערב רב רק ממתנת מן ובאר ולא נהנו גם ממתנת ענני הכבוד, אמנם לפי הנ"ל ניחא שהמן ובאר שהם לחם ומים הם למזון לחיי האדם בהכרח, וכביכול זה מחייב המשפע השכלי שיתן השי"ת לבריותיו שבראם מזון להחיותם, על כן גם הערב רב שהם ג"כ בריותיו יתברך נהנו מן המן והבאר, משא"כ ענני הכבוד שהוא חסד גדול וחיבה יתירה נודעת להם לישראל, בזה לא זכו הערב רב, עכ"ד.

אמנם כבר הערנו (בדרוש הקודם) דלכאורה הלא לפי מצבם באותו זמן שהיו מהלכין במדבר הגדול והנורא וכו' היו גם ענני הכבוד הכרחיים לחיי האדם להגן עליהם מחיות רעות ולחסות בהם מזרם ומטר ומשרב ושמש ומכל דבר המזיק במדבר, וא"כ מדוע לא זכו הערב רב להיות בתוך העננים הלא גם הם ברואיו של מקום והדין נותן לספק להם הצרכים הכרחיים, וגם הדרא קושיא לדוכתא דכיון שענני הכבוד היו הכרחיים א"כ אין בהם תוספת טובה כל כך ומדוע איפוא עשו זכר לענני הכבוד דייקא ולא למן ובאר.

אמנם אפ"ל דמה שענני הכבוד היו הכרחיים במדבר להגן עליהם זהו דוקא רק אם לא עשו ישראל לעצמם סוכות ממש, משא"כ אם עשו להם סוכות ממש מעשה ידי אדם שוב לא היו ענני הכבוד הכרחיים דלהנצל משרב ושמש וכל דבר המזיק ה"י סגי להו באותן הסוכות שהיו מגינים עליהם, אלא דלישראל עם קרובו הראה הקב"ה חיבה יתירה בתוספת טובה דמלכר הסוכות ממש שעשו להם הוסיף עוד להקיפם בענני כבוד. ומעתה א"ש מה שהיו הע"ר מחוץ לעננים, דמכיון שכבר ה' להם ההגנה ההכרחית בסוכות ממש שעשו להם, ולא היו העננים אלא תוספת טובה בלבד מצד חסדו יתברך על עמו, לכן לא היו הע"ר בכלל מתנה זו והיה הענן פולטן כי לא היו ראויים למתנה טובה הלזו. וא"ש מה שצוה הקב"ה לעשות זכר לענני הכבוד דייקא ולא למן ובאר, דכיון שמעתה לא היו עוד העננים הכרחיים אלא תוספת טובה בלבד שפיר ראוי לעשות זכר לזה דוקא.

והנה אלמלא לא עשו להם ישראל סוכות ממש היו נאלצים להכניס גם את הערב רב לתוך העננים לפי שאז הרי הוא דבר שחיייהם תלויים בו כנ"ל, ואז בטלה חשיבותן של העננים, שהרי זו היתה מעלה יתירה בענני הכבוד שעל ידם היו ישראל מובדלים ומפורשים מן הערב רב, וכדאיתא בזוה"ק פ' תשא הנ"ל וז"ל, עד השתא הוו איתנפיין אינון ערב רב והשתא קמו ובעו עובדא לאתקפא לסט"א אמרו אוננא כלנא עמא חדא ונהוי בכללא עמכון, או יאה לן מאן דיהך קמנא כמה דיהך אלקכון קמכון, אמר אהרן ח"ו דאלין שיתתפון בעמא קדישא למיהו כלא כללא חדא, ולא יתערבון עמא קדישא בעמא דא כללא חדא, אלא טב איהו לאפרשא לון מגו עמא קדישא עד דייתי משה, ואהרן לטב אתכוון אלא סגיאיין הוו מישראל דאשתתפו בהדייהו בלבא, ע"כ. הרי מזה עד היכן הדברים מגיעים ועד כמה נחוצה ההתבדלות מן הערב רב, עד שהכריע אהרן

דמוטב שיעשו להם עגל מאשר להכניסם לתוך העננים, ומבואר שלא טעה אהרן בזה, אלא שהפגם היה מה שהרבה מישראל השתתפו עמהם בלבם, אבל בעצם הענין היתה הכרעתו של אהרן נכונה ואמיתית כי אין דבר המזיק לנפש כהתחברות עם הע"ר.

ולפי"ז נמצא דאילו לא הקדימו ישראל לעשות לעצמן סוכות ממש להגן עליהם מזרם וממטר ומכל דבר המזיק במדבר, והיו מוכרחין להכניס גם את הע"ר לתוך העננים, אז לא ה' ראוי לעשות זכר לענני הכבוד אחרי שאין ישראל מיוחדים בטובה, ואך ע"י שקדמו ישראל לשבת בסוכות ממש שעשו להם ע"כ ה' באפשרי להבדיל את הע"ר ולהוציאם מחוץ לעננים שיהא מדורם שם בסוכות ממש שעשו להם, ולא נתייחדו בטובה זו של ענני הכבוד אלא ישראל קדושים בלבד, ועל כן צוה הכ' לעשות זכר לענני הכבוד במצות סוכה, ונמצא דכל מה שאנו עושים זכר לענני הכבוד נצמח ובא ממה שעשו ישראל לעצמן סוכות ממש.

ומעתה אפ"ל דר"א ור"ע לא פליגי אם סוכות ממש בלבד עשו להם, או אם היו מוקפין בענני הכבוד לחוד. אלא תרואיהו מודו שעשו להם סוכות ממש מלבד מה שהקיפן הקב"ה בענני הכבוד, אלא דפליגי על איזה מהם ציוה הכתוב לעשות זכר, ר' אליעזר סובר שהזכר הוא לענני הכבוד שהרי הם היו עיקר השבח והמעלה, ור"ע סבר שהזכר הוא על סוכות ממש שעשו להם, דאילו לא עשו לעצמם סוכות ממש לא היה שבח וחשיבות יתירה בענני הכבוד כנ"ל, ונמצא דכל החשיבות של ענני הכבוד נצמח ובא מחמת סוכות ממש שעשו להם על כן ראוי לעשות הזכר לאותם הסוכות ממש שעשו להם. ולפי"ז א"ש מה שסתמו הפוסקים דמצות סוכה היא זכר לענני הכבוד דזה עולה יפה אליבא דכ"ע, וכדאמרו דאף לדברי רע"ק הוי מצות סוכה שפיר זכר לענני הכבוד. ועפ"י"ז מיושב ג"כ מה שכינה הכתוב שם החג בל' רבים חג הסוכות, דבא להורות על ב' מיני סוכות שהיו לישראל ענני הכבוד וסוכות ממש, וכדאמרו שרק מחמת שהיו להם ב' מיני סוכות ציוה השי"ת לשבת בסוכות.

ולדרכינו יתפרש היטב מה שפרט הכתוב במצות סוכה למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני"י, דהנה הבני יששכר כתב שם עפ"י דרכו בקודש לפרש למען ידעו דורותיכם היינו דרי בתראי דקיימין עלייהו הערב רב כלי חמס על ישראל ודחקין להו בגלותא, הנה יכירו וידעו בני ישראל שלא יהיה להם התחברות עמהם כי החיבה היתירה היא רק לבני ישראל, על כן בסוכות הושבתי רק את בני ישראל יעיי"ש, ולדרכנו יתבאר עוד שהתורה"ק מלמדת אותנו דעת עד כמה צריכין להתבדל מן הערב רב לגמרי, ולא כאותם הטועים ומתעים האומרים שראוי להתחבר עמהם כדי להיטיב אותם ולפעול אצלם, וע"כ אמרה"כ בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי "בסוכות" היינו בב' מיני סוכות הושבתי את בני ישראל, כדי להבדיל ולהפריש מן הערב רב, וא"כ מצות סוכה מורה על ההיפוך, דכל מה שנצטוונו במצות סוכה לעשות זכר לענני הכבוד הוא אך ורק משום שהע"ר ישבו בפני עצמם בסוכות ממש והיו ישראל מובדלין ומפורשים מהם, ומזה ידעו דורות הבאים שלא להתחבר עם הע"ר בשום אופן שבעולם.

ובזה מצאנו טוב טעם על מה שנוהגין ליעול את הד' מינים לכרך עליהם בתוך הסוכה. דהנה איתא במד"ר פ' אמור (פ"ל ס"ב) שהד' מינים רומזים על התקשרות והתחברות ד' נתות שב"ישראל, דאתרוג שיש בו טעם וריח מורה על הצדיקים שיש להם תורה ומצות וכו' וערבה שאין בה טעם וריח מורה על בני"א שאין בהם תורה ומצות וכו' אמר הקב"ה מקשרו כולה אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו. וכן יסד הפייטן (ביום א' דסוכות) וכמו הם אגודים אלה באלה למשון אלה את אלה ולכפר אלה על אלה לעשות אלה באלה. ולכאורה צ"ב שייכות רמז זה למצות סוכה.

אמנם כלפי שאגודה ד' מינים אלו מורה על התחברות הצדיקים עם בני"א באלו שאין להם תומ"צ, והנה בהתחברות הזה סכנה כרוכה בצדה דעלולין לטעות ולחשוב שכמו"כ רשאים להתחבר עם בני"א כאלו גם בפועל ממש, וא"כ עלול למיפק מיני' חורבא להיות נמשך אחריהם וילמדו ממעשיהם, ועל כן צותה תורה לעשות רמז זה בחג הסוכות דוקא, דמצות סוכה שהיא זכר לענני הכבוד הרי מורה על הפירוד מן הע"ר והתבדלות מן הרשעים, וכנ"ל שדוקא על מתנה טובה זו של ענני הכבוד עושין זכר לפי שבה היא ישראל מיוחדים בטובה שלא זכו בה הע"ר והיו ישראל מובדלים ומפורשים מהם. ומזה נלמד שאמנם בפועל אסור להתחבר עם בני"א כאלו שאין בהם תומ"צ ואין לאגדם ביחד אלא ברמז בעלמא בשעת ברכה. ועל כן מכניסין את הד' מינים אלו לתוך הסוכה ומברכין עליהם בסוכה דוקא, כדי להראות בזה דכפועל ממש אסור להתחבר עם כל אלו הכתות השונות, וכענין הסוכה המורה על הפירוד מהם ומהמונם. (דברי יואל י"ג)

אושפיזא דיצחק אבינו ע"ה

טעמא למה מתחילים שמחת בית השואבה באושפיזא דיצחק אבינו ע"ה
עוד יתבאר מה שתיקנו חז"ל התחלת שמחת בית השואבה בליל מוצאי יו"ט הראשון של חג שהוא אושפיזא דיצחק, ולכאורה מדוע מתחילין השמחה הגדולה הלזו דוקא בעת שליטת מדת הגבורה ופחד יצחק.
(ב) וכמו"כ יל"ד במה שאמרה שרה צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי. ולכאורה הרי יצחק מדתו גבורה ודין בחי' פחד יצחק ומה מקום שם לצחוק וחדוה שהוא לכאורה היפוך מדתו.

ג) ובמדר"ר (פ' תולדות) ואלה תולדות יצחק בן אברהם וגו' גיל יגיל אבי צדיק וילד חכם ישמח בו, גילה אחר גילה בזמן שהצדיק נולד. וצ"ב מהו הכוונה גילה אחר גילה. ומה גם דמיתו של יצחק גבורה ודין וכן"ל ומדוע ריבו בו שמחה יתירה וגילה אחר גילה.

ואפ"ל בהקדם לכאור דברי המדרש (תנחומא פ' אמור והובא בטור סימן תקפ"א) עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון, וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא אלא ראשון לחשבון עוונות. ויתבאר עפ"י"מ שכתב הטור בריש ה' פסח (סי' תכ"ט) בטעם שמתעניין בה"ב אחרי הפסח ואחרי סוכות מפני שהם ימי משתה ושמחה ושמא מתוך כך באו לידי עבירה, וסמכו אותם אקרא דאיוב (סי' א' ה') ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו' והעלה עולות מספר כולם כי אמר איוב אולי חטאו בני וגו' ע"כ. עכ"פ מבואר דבימי המשתה עלולים לבוא לידי חטא ח"ו מחמת רוב השמחה. וזה ביאור המדרש וכי ראשון הוא וכן"ל וכוונת הקושיא במ"ש הטור"ז (בס' תקפ"א) דכל מקום שנאמר ראשון יש שני אחריו, והלא ביו"ט ראשון של חג אין לך שני אחריו דשאר ימים אין הלולב ניטל בהם מדאורייתא, ולמה הוא נקרא בתורה יום ראשון. ועל זה מתרץ אלא ראשון לחשבון עוונות, דהנה מראש השנה עד אחרי יום הכפורים הם ימי דין, ופחד שורה על כל איש ישראל ונפשו תחיל מאימת הדין, א"כ אין מקום לחשוש שיבואו לחטוא שהרי אין כאן שמחה יתירה, וגם בד' ימים שבין יוה"כ לפסח לסוכות אף שכבר עברו ימי הדין ונת קול יוצאת לך אכול בשמחה לחמך וגו' כדאיתא במדר"פ (פ' שלח), מ"מ ישראל טרודים במצוות החג בסוכה ולקחת ד' מינים ואין להם פנאי לעשות עבירות כדאיתא שם בטור בשם המדרש, אמנם כשמגיע יום ראשון דסוכות ומתחילין ימי המשתה והשמחה אז מתחיל הזמן של אותו החשש שמתוך שמחה יתירה עלולים לבא לידי עבירה ח"ו וצריך זהירות יתירה. וזהו שמתרץ המדרש ראשון לחשבון עוונות, דע"כ נקרא שמו ראשון לאורו כי מאותו יום ואילך נמשכין ימי השמחה ויש צורך לשים עינא פקחא ולעשות חשבון שלא יכשלו ח"ו בעוונות ע"י ריבוי השמחה והבן.

היוצא לנו מזה דע"י השמחה של שמחת החג עלולים להכשל בחטא ח"ו, ולכן אע"פ ששמחה של מצוה היא צריכין להזהר בה הרבה. והנה אמרו רז"ל במדרש עה"כ ותאמר שרה צחוק עשה לי אלקים, וכי הקב"ה בורא את הצחוק והלא הצחוק מגונה, אלא אמרה שרה כל זמן שלא נתעברתי הייתי רואה ישמעאל מצחק בע"ז והי' לבי כואב, וכיון שנולד לי בן זה שמח לבי מפני שהוא עתיד לבטל צחוקו של ישמעאל עכ"ל המדרש. ואיתא בספ"ק באר מים חיים (פ' וירא) דישמעאל הי' בקליפה לעומת יצחק בקדושה, ומצחק האמור בישמעאל הי' צחוק של טומאה ועבירות בחינת צחוק וקלות ראש דקליפה, וכמ"ש רז"ל (הובא ברש"י"ל) דאין צחוק אלא ע"ז גע"ש ופ"ד, וזה לעומת זה הי' יצחק בחי' צחוק דקדושה יע"י"ש לפי דרכו. והנה השמחה של מצוה צריך שתהא מוגבלת בגבול ומידה מקושר עם בחי' היראה בבחי' וגילו ברעדה שגם בעת השמחה תהי' יראת ה' לנגד פניהם, וזהו מידתו של יצחק גבורה ופחד, ואם השמחה מקושר עם יראת ה' איך יאמר בחי' צחוק דקדושה ואין באין על ידה לידי חטא וכזה נתבטל בחי' מצחק של ישמעאל, משא"כ אם אינה מקושרת ביראה עלולים להכשל ח"ו, וכמ"ש הטור שע"כ מתעניין בה"ב דשמא מתוך שמחת החג נכשלו בחטא. נמצא דע"י יצחק אבינו שמידתו גבורה ודין יתכן להיות גם שמחה של מצוה, ומעתה זהו מידתו של יצחק יראה עם שמחה. וע"כ אמרה שרה בשעת לידתו צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי, דע"י מדת פחד יצחק יתכן להיות בעולם שמחה של מצוה ע"י שתהא מוגבלת ביראת ה'.

ומעתה לפי דרכינו מצאנו עוד טעם על מה שקבעו רז"ל להתחיל בשמחת בית השואבה בביהמ"ק בבלי ב' לסוכות דוקא שהוא אושפיזא דיצחק מדת הגבורה ופחד יצחק ולא קבעוה ביום ראשון דחג. דמה ע"י גדול עוצם השמחה של שמחת החג הרי עלולים לבוא לידי חטא ח"ו, אמנם במידתו של יצחק לצד שהוא בחי' צחוק דקדושה והשמחה מקושרת עם יראת ופחד ה' אינה גוררת אחרי צחוק וקלות ראש ח"ו, וכדמצינו בדברי רז"ל גבי שמחת בית השואבה דאע"פ שהיתה שם שמחה גדולה מאוד ומי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו (סוכה נ"א), מ"מ היו זהירין וזהירין מאד ותקנו תיקון גדול שלא לבוא לידי הוללות וקלות ראש כדאיתא שם בגמרא, וע"כ תקנו להתחיל שמחה הלזו בבלי אושפיזא דיצחק דוקא, דרק אז שהוא עת יראה ופחד יתכן לשמוח בשמחה גדולה כזו, דע"י תהי' שמחת החג מתוך יראה ולא יבואו לחטוא על ידה. וגם לצד שהיתה השמחה הגדולה ההיא מקושרת עם חשובה כאמרם רז"ל שם (דף נ"ג ע"א) שהיו אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה זקנותנו וכן"ל ויש מהם אומרים אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותנו אלו בעלי תשובה, אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחלו לו. הרי שהיתה השמחה הגדולה העצומה הזאת מביאתם לידי תשובה, ולהורות על כך תקנו להתחיל שמחת בית השואבה באושפיזא דיצחק, דכל זה שייך למידתו של יצחק שהיא יראה ופחד ה' ביחד עם שמחה כנ"ל.

ובזה יתבאר המדרש ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק זש"ה גיל יגיל אבי צדיק וגו' גילה אחר גילה בזמן שהצדיק נולד בעולם, עפ"י"ש זש"ה בתפלה למשה עה"פ (תהלים ס"ח) וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים וישמחו בשמחה, דר"ל שגם לאחר השמחה עוד ישישו בשמחתם שהיו להם, כי הרשעים שמחים בעוה"ז בשחוק ובהיתלות ואחריתם תוגה ואנחה וסופם בוכים בשמחה זו, אבל הצדיקים שמחים ועובדים בזה להשי"ת לכך גם אח"כ ששים בשמחה ההיא, עכ"ה"ק, נמצא דמדת הצחוק שבקדושה בחינתו של יצחק אע"ה גוררת אחרי' עוד שמחה עד אין סוף, ובשעה שנולד יצחק אבינו נאמר בו צחוק עשה לי אלקים שנתהוה בעולם שמחה דקדושה שהיא שמחה תמידית ונצחית. ולזה הסמיך המדרש למאה"כ אברהם הוליד את יצחק, גיל

יגיל אבי צדיק גילה אחר גילה בזמן שהצדיק נולד, דהנה שמחת ישמעאל שהיה מצחק בחי' צחוק וקלות ראש שבקליפה לא היתה גילה אחר גילה, דהיא שמחה שאחריה תוגה ועצב רח"ל, אמנם כאשר נולד הצדיק יצחק אע"ה שבחינתו צחוק דקדושה שהשמחה מקושר עם יראת ה' כל היום, אזי הי' גילה אחר גילה בבחי' וישישו בשמחה, שהיתה שמחה שאחרי' שמחה שגם אחר עכור השמחה נשפע ממנה שמחה תמידית. (תשכ"ה לפ"ק)

אושפיזא דיעקב אבינו ע"ה

טעמא למה יעקב אבינו ע"ה נקרא בחי' האבות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, כבר דקדקו המפרשים על אומרו ואלה דידוע דכל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים, וכאן לא שייך להוסיף על הראשונים כיון דבסוף פרשה הקודמת כתיב שני חיי ישמעאל ותולדותיו דאינם בסוג אחד כלל ולא קרב זה אל זה ולא שייך לומר שמוסיף עליהם.

ב) רש"י"ל פ"י ואלה תולדות, יעקב ועשו האמורים בפרשה. וצ"ב מה מלמדינו הלא מפורש הוא בפרשה וזיל קרי בי רב הוא ומאי קמ"ל בזה.

ונראה דהנה יעקב אבינו ע"ה נקרא בדבריהם ז"ל מוכרח שבאבות (עיי' ב"ר פ"ע"ו א' ועוד בכ"מ) וה"ג איתא בזוה"ק (ח"א דף ק"ט ע"ב ודף קס"ג ע"ב) דיעקב איהו תושבחן דאבהן הוה. ולכאורה יש להבין מדוע נחשב יעקב אע"ה מוכרח שבכולם, והרי ידוע דמעלת האדם נערכת לפי ערך קושי וכוונתו והתגברות המונעים המבקשים להפריד מעבודת הבורא, וא"כ הרי הסבא נותנת כי יעקב אע"ה שנתחנך על ברכי אבותיו הקדושים אברהם ויצחק והיה לו כבר ממי ללמוד וממי לקבל אמונתו יתברך, לא היה קשה אצלו כל כך להתקרב לעבודת השי"ת ולהגיע למדרגתו הנפלאה, משא"כ אברהם אע"ה שלא היה לו ממי ללמוד ומעצמו הכיר את בוראו ועמד יחידי נגד כל העולם לכאורה מעלתו גדולה יותר.

אמנם יובן עפ"י הידוע דטבע התאומים עפ"י רוב להיות טבעם דומה ונוטים לדיעה אחת והנהגתם ומזגם שוה, ועל כן היה גדול נסיונו של יעקב אע"ה לצד שנולדו תאומים הוא ועשו הרשע מקור הטומאה. וע"כ שכ' ביש"מ (פ' תולדות) ששמע בחלום דאע"פ שיעקב נולד בטבעו נוטה לטוב וא"כ הוא לכאורה משולל הבחירה, מ"מ ע"י שהיו אחים תאומים והיו ביחד בבטן אמם ויש להם התערבות, וא"כ עשו בנשותיו לרע בחשקות נמרץ הי מושך את יעקב עמו, ואעפ"כ משיצאו פירש יעקב לתומו היינו עיקר פעולת בחירתו לטוב יע"י"ש. ומעתה היינו רבותי' וגודל מעלתו של יע"א יתר על אבותיו הק' אברהם ויצחק לפי שהוא הי"ל לעמוד בנסיבותיו נגד אחיו והגביר כח הקדושה הפיון טבעו של אחיו עשו, ועוד בהיותם בבטן אמם היתה מלחמה גדולה ביניהם, משא"כ אברהם ויצחק שלא היה להם נסיון זה. וזה ביאור הכתוב ואלה תולדות יצחק בן אברהם, וא"י מוסיף על ענין ראשון, כלומר תולדות יצחק היינו יעקב אע"ה שהוא עיקר תולדותו של יצחק והוא לבד הנקרא זרע יצחק, הוא מוסיף במעלתו על אבותיו הקדושים, ועל זה בא רש"י"ל כמפרש מדוע היה יעקב אע"ה מוסיף עליהם לפי שיעקב ועשו אמורים בפרשה כלומר שיעקב אע"ה עמד בפני נסיבות גדולים ביותר מחמת שנולד ביחד עם עשו הרשע, ולפיכך ואלה מוסיף על הראשונים ונקרא יעקב אע"ה מוכרח שבאבות. (תשל"א לפ"ק)

אושפיזא דמשה רעיא מהימנא

האם בן אדם יכול להגיע למדרגת אלקים

בגמרא (פסחים כ"ב ע"ב) שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני הי' דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש (פרש"י שאמר מה ארבה ליראה עמו) וכו' עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח. י"ל על הלשון עד שבא ר"ע, דאם הם חולקין בזה הול"ל ר"ע אומר לרבות ת"ח, וגם צ"ב למה באמת לא דרש גם שמעון העמסוני כדרשת רע"ק דבא לרבות ת"ח.

ואפ"ל עפ"י"מ דאיתא בגמרא (ר"ה כ"א: נדרים ל"ח). חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חוץ מאחד דכתיב ותחסרהו מעט מאלקים עכ"ד הגמ'. וכתב האריז"ל בספר הליקוטים (פ' ואתחנן) דקודם שחטאו ישראל בעגל הי' משה בתכלית השלימות והי' משיג גם שער הנו"ן של חמשים שערי בינה הגדול מכולם, וכשחטאו ישראל בעגל נעלם ממנו, לפי שהקב"ה לא הי' רוצה לקבל ערב רב והוא קבלם בחשבו כי טוב הוא להכניסם בקדושה ורצה לתקנם, והם אדרבה קלקלו לישראל, וז"מ מ"ש לך רד כי שיחת עמך וגו' נשחת לא נאמר אלא שיחת פ"י שיחת לישראל, וזש"ה לך רד כי שיחת עמך וגו' ר"ל רד ממנין לך גימט' חמשים, וז"ש רד"ל שער בינה נבראו בעולם וניתנו למשה חסר א', פ"י מעיקרא כולם נתנו לו וא' חסרו לו אח"כ, וז"ש ותחסרהו מעט וגו' פ"י מעיקרו שלם היה אלא שאח"כ חסרהו ולא נשאר לו אלא מ"ט, ולהיות שכונות מרע"ה הי' לטובה לא מנע השי"ת ממנו הטוב ובעת אסיפת רוחו וזכר בה יע"י"ש. ועיי' בשלה"ק פ' ואתחנן שהאריך עוד בזה. אמנם הנה אמרו"ל במד"ר פ' חקת (פי"ט) עה"כ וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו, דברים שלא נגלו למשה נגלו לרע"ק וחביריו. ואיתא בספ"ק דרע"ק וחביריו באמת זכו להשיג גם שער הנו"ן, (עיי' ערבי נחל בדרוש ב' לפסח דף קכ"ט, ועיי' בדבריו פ' חקת עמוד ס"ט שבארנו באריכות בטעם הדבר שהי' אפשר לרע"ק וחביריו להשיג שער הנו"ן שלא נגלה למשה).

ובזה יל"פ מאמר הגמ' פסחים הנ"ל, דכיון שהגיע שמעון העמסוני לאת ה' אלקיך תירא פירש, עד שבא רע"ק ודרש לרבות ת"ח. דהנה מדבריהם ז"ל הנ"ל

שדרשו דע"י שנעלם ממש שער הנו"ן נאמר עליו ותחסרהו מעט מאלקים, מוכח מזה דמי שמשיג גם בשער הנו"ן ראוי הוא להקרא בשם אלקים, וזוה מוכן דברי הגמ' דשמעון העמסוני מתחלה לא הי' נראה לו לדרוש את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח, לפי שהי' תמה ואמר האיק יתכן לרבות בן אדם גם בן איש מרבייא דאת ה' אלקיך, וכי האיק יתכן לדמות צורה ליוצרה ולקרוא לתלמיד בשם רבו, ועל כן פירש מלדרוש האתין, עד שבא ר"ע אז ראה שמעון העמסוני והתבונן והשיג לדעת שיתכן לילוד אשה להגיע למדרגה זו שהי' ראוי להקרא בשם אלקים דהרי ישנו רע"ק וחביריו שהשיגו גם שער הנו"ן כנ"ל, ממילא שפיר אפשר לדרוש את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח, והיינו ת"ח כר"ע וחביריו שמשיגים שער הנו"ן וראויים לכנותם בשם אלקים, ולפי"ל לא פליג שמעון העמסוני עם ר"ע, אלא דנשבא ר"ע אז דרש גם שמעון העמסוני בעצמו דרש זה לרבות ת"ח, וא"ש הלשון עד שבא ר"ע, דאז נגלה לו לשמעון העמסוני פירוש זה, והבן. (ת"ש לפ"ק)

אושפיזא דאהרן כהנא קדישא ע"ה

מצות סוכה היא בזכותו של אהרן הכהן

בפרשת בהעלותך, דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו' ובמד"ר (פס"ו) זש"ה יראו את ה' קדושינו כי אין מחסור ליראיו, את מוצא למעלה י"א שבטים הקריבו, ושבת אפרים הקריב, וכל הנשיאים הקריבו, חוץ מנשיאו של לוי, ומי הי' נשיאו של לוי זה אהרן שנא' ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי, ואהרן לא הקריב עם הנשיאים והי' אומר אוי לי שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל משבטו של לוי, א"ל הקב"ה למשה לך אמור לו לאהרן אל תתיירא לגדולה מזו אתה מתוקן, לכן נאמר דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות, הקרבנות כל זמן שביהמ"ק קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו וכו' עכ"ל המדרש. ויל"ד טובא בדברי המדרש, חדא צ"ב מה שייכות יש לפסוק יראו את ה' קדושינו וגו' למצות הדלקת הנרות.

(ב) גם צ"ב מה זה שדייק המדרש לומר י"א שבטים הקריבו ושבת אפרים הקריב, והלא גם שבת אפרים מכלל השבטים הוא ולמה פרטו במיוחד.

(ג) ועוד צ"ב מה שאמר אהרן שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל משבטו של לוי, בשלמא אם הי' הוא ג"כ מביא קרבן כשאר הנשיאים ולא קיבלו ממנו הי' שייך לדאוג ולומר שאין מקבלים ממנו, אבל עכשיו שלא הביא קרבן כלל מה הי' הפחד והדאגה שאין מקבלים ממנו.

(ד) ובמד"ר פ' נשא (פ"י ב') מי הקדימי ואשלם (איוב מ"א), מדבר ביוסף שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה, שנא' וטבוח טבח והבן, א"ר יוחנן ערב שבת היתה, ואין הכן אלא לשבת שנא' והיה ביום השישי והבינו את אשר יביאו, אמר הקב"ה יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לכן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת מה שאין יחיד מקריב ועלי לקבל קרבנו לרצון, ומנין שכן הוא ממה שאמור בענין ביום השביעי נשיא לבני אפרים וגו' עכ"ל המד"ר. ולכאורה יל"ד מה מדה כנגד מדה הוא זו הואיל והוא שמר את השבת לכן יקריב בן בנו בשבת, אדרבה איפכא מסתברא דהואיל והוא שמר את השבת ישמרו גם בניו את השבת, משא"כ עתה שהקריב את קרבנו בשבת הרי דחה בזה את השבת, (והיתה הוראת שעה דקרבן יחיד אינו דוחה שבת וכמ"ש שם במדרש לעיל מיני'), ולמה ניתן ליוסף במדה כנגד מדה שיטחו על ידו את השבת.

(ה) במס' סוכה (דף י"א) פליגי ר"א ור"ע בטעמא דמצות סוכה המבואר בקרא בסוכות תשבנו וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני וגו', ר"א סבר ענני כבוד היו, והסוכות שאנו עושים הם זכר לענני כבוד שהי' לישראל במדבר, ור"ע סבר דהם זכר לסוכות ממש שישבו בהם אבותינו במדבר, והטור בריש (ס' סוכה) (ס' תרכ"ה) וכל הפוסקים עמו נקטו כר"א דהסוכה שאנו עושין היא זכר לענני כבוד. וכבר דקדקו קמאי ובתנאי דהלא קי"ל דר"א ור"ע הלכה כר"ע ולמה נקטינן בהא כר"א, וכבר בארנו בזה בכמה אנפין, ועוד לאלוה מילין להסביר הענין ולהביא סמוכין לדבר שמצות סוכה ראוי להיות זכר לענני הכבוד דייקא.

ויתבאר עפי"מ שכתב בספה"ק בני יששכר (מאמר צילא דמהימנותא אות ז') דסוכה היא בחי' אור מקיף, ומפרש בזה דברי הגמ' (ריש מס' ע"ז) דלע"ל ינסה הקב"ה את אומות העולם במצות סוכה, ויוציא הקב"ה חמה מנרתיקה וכל א' יבעט בסוכתו ויצא, והקשו בגמ' והלא באופן כזה ישראל נמי פטור דמצטער פטור מן הסוכה, ומשני ישראל בעוטי מי מבעטי יעי"ש. ומפרש הוא ד"ל כי זה מדרך איש ישראל הגם שהוא פטור מצד הדין, עם כל זה רצונו ומאווייו לקיים מצותיו ית"ש, והוא ממילי דחסידותא לעשות לפנים משוה"ד יותר מהמצטרך גם בחומרות יתירות פלא נצטווה בהם, משא"כ עכו"ם אף אם יקיים איזה מצוה מ"מ תהי' עליו כמשה ולא יעשה רק ההכרח המוטל עליו, וכשיגיע לגבול שיוכל לפטור את עצמו ממנה יברח ממנה כבורח מן העבודה הקשה. ומסביר שם הגמ"ר באריכות דבכל המדות הקמאי דעליונות יש אור פנימי ואור מקיף, ואור פנימי הוא מה שאפשר להכלי להבדיל בתוכו, ושאר האור הגדול שא"ל להכלי לסבול תוקף האור נעשה אור מקיף סביב להכלי וכו', וכן הוא בכל העולמות ובכל האורות עד בוא ההשתלשלות אל נשמת האדם בעוה"ז, דחלק הנשמה שיוכלה להיות מוגבל בכלי נכנסת תוך הגוף, וחלק האור הגדול שא"ל לו להיות מוגבל בכלי נעשה אור מקיף אל הגוף, ואור הפנימי של האדם הוא רמ"ח איברים וכן האור מקיף, ותכלית ביאת האדם לעוה"ז להאיר רמ"ח איברי נשמתו ע"י רמ"ח מצות שמקיימים בעוה"ז, והנה לכל מצוה יש גבול מוגבל אופן עשייתה כהלכותיה זה כשר וזה פסול, אבל דקדוקי המצות מה שכל א' מישראל

מדקדק בחומרות לעשותן באופן היותר נאות לזה אין גבול מוגבל דכל א' יכול להחמיר ביותר וכו', וע"י עשיית המצוה בגבול כפי הדין המוגבל מאיר אור הפנימי של אותו האבר, וע"י מילי דחסידי והחומרות שעושה בהמצות יותר מן הדין המוגבל מאיר אור המקיף שהוא ג"כ אינו נגבל בכלי, וכל מה שהאדם מדקדק ומחמיר ביותר באופני עשיית המצוה הוא מאיר ביותר ברחוק את האור המקיף, וע"י הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, כמ"ש (דברים כ"ח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, עליך דייקא אור מקיף את איש הישראלי וכו'.

ומעתה בין תבין את אשר לפניך, שלא תמצא בכל האומות מי שיעשה איזה מצוה בדקדוק ובמילי דחסידי, אפילו אם תמצא אחד מרביא רבבות שישמור מצות בני נח, הנה לא ישמור רק דבר המצטרך בהכרח, אבל לא יחמיר בחומרות ומילי דחסידי בשום אופן, כי החומרות מילי דחסידי הם מפאת אור מקיף והגוים אין להם מקיף, על כן אפילו אם יעשו איזה מצוה, יעשו רק בדרך עול ומשא כבד מה שהוא בהכרח, ולכשימצא איזה טצדקי לפטור את עצמו מן המצוה ותהי' להם לשמחה. ומעתה תבין למה יהיה הנסיון לאומות דוקא במצות סוכה, דמצות סוכה הוא בחינת אור מקיף, ובזאת יכחנו מה בין ישראל לאומות העולם, דהנה כאשר יקבלו לעשות המצוה הזאת הנה הקב"ה יוציא חמה מנרתיקה, והנה באמת מצטער פטור מן הסוכה, אבל ישראל הגם שהוא פטור אינו מבעט ואינו בורח מן המצוה, רק אדרבא מבקש עילה וסיבה לקיים מצותיו בתוספת, כי ישראל יש להם אור מקיף, מה שאין בן הגוים הם מסטרא דמסאבותא והנחש היה ערום אין להם אור מקיף, ומעשיהם גם בעשיית המצוות הוא רק מה שהוא בהכרח לעול ולמשא, ותיכף כשמוצאין עילה וסיבה להפטור מבעטין במצוה ובורחין, וזאת היא המבחן, עכ"ל בקיצור.

היוצא לנו מזה דע"י מה שעושין יותר מהמחוייב ולפנים משוה"ד ע"כ זוכין לאור מקיף וזהו ג"כ בחינת הסוכה, ועפי"ז יתבאר ג"כ טעם למה שאמר"ל (תענית ט') וריש במד"ר (ד) דעניי הכבוד שזכו בהם ישראל היו בזכות אהרן, דהנה הענני כבוד היו ג"כ בחי' אור מקיף כנודע, והנה לא מצינו בכל התורה תואר חסיד אלא לאהרן הכהן, וכמ"ש בפ' ברכה תומיך ואוריך לאיש חסידך, דחסידי מיקרי העושה אף מה שאינו מחוייב בה ולפנים משוה"ד (עיין שבת ק"כ) חולין ק"ל: ועוד בכ"מ, ואהרן הכהן מצינו בו חסידות יתירה שעשה לפנים משוה"ד ומסר נפשו בעד הצלת הכלל ישראל בשעה שעשו את העגל, וכדאיתא בגמ' (סנהדרין ז') שאמר אי לא שמענא להו עבדין לי כחור (שהרגוהו) ומקייים בהו אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הואי להו תקנתא, מוטב ליעבדו עגל אפשר דהוי להו תקנתא כחשובה. ומצינו נמי במדרש (ויק"ר פ"ג) שאמר אהרן מוטב יתלה הסרחון בי ולא בישראל, וביש"מ פ' שמיני הביא בשם ספר ברית שלום שיהיה כוונתו שלא תסתלק קדושתו יתברך מישראל אם יתלה החסרון בהם ונחשב החטא לכולם והיתה בזה מסנ"פ ממש על קידוש השם יתברך יעי"ש. עכ"פ מה מעשהו היתה משום חסידות יתירה ולפנים משוה"ד, והנה ע"י העשי' יותר מהמחוייב זוכין לבחינת אור מקיף כנ"ל, וע"כ בזכותו של אהרן זכו ישראל לענני הכבוד שהיו ג"כ בחי' אור מקיף לישראל להנצל מן האומות ומן החיצונים, מדה כנגד מדה על עבודתו שעבד הבוי"ת לפנים משוה"ד ושקד על טובתן של ישראל במסנ"פ יותר מהמחוייב.

ומעתה אנהיר לן עיינין למה דנקטינן דמצות סוכה שאנו מקיימין הוי זכר לענני הכבוד דייקא. דכיון דמצות סוכה היא ג"כ בחינת אור מקיף כמ"ש הבנ". א"כ שפיר דמי דהוא זכר לענני הכבוד שהם ג"כ בחי' אור מקיף, שזכינו לה בזכותו של אהרן הכהן שעבד הבוי"ת במדת חסידות ולפנים משוה"ד, ובזכותו זכינו גם לבחי' אור מקיף של מצות סוכה והבן.

ועפי"ז יש ליתן ג"כ טעם לשבח ע"מ שאמר"ל לבמדרש והוא ברשי"ל (סו"פ פייחם) דע' פרים שמקריבין בחג הם כנגד ע' אומות ובכל יום פוחתין והולכין לסימן כליה לאו"ה שיהיו פוחתין והולכין, ולכאורה למה צייתה תורה לעשות סימן זה בחג הסוכות דוקא ולא בפסח שהוא מקור כל הגאולות, שאז הי' מן הראוי להקריב כדי להכניע האומות. אמנם לפי דרכינו ינעם דמכיון שמצות סוכה היא בחי' אור מקיף שסגולתה להכריח החיצונים כמ"ש הבנ' יששכר, ובזה הי' מפלת האומות לעת"ל כנ"ל, לכן דבר בעתו מה טוב להקריב אז ג"כ את הע' פרים הרומזים על כליון האומות דשפיר מיישן שייכי להדדי.

ועפי"ז דרכינו יש לבאר דברי המדרש דשפיח פ' אמור (ס' כ"ב) עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' וכי ראשון הוא והלא יום חמשה עשר הוא וכו' אלא ראשון הוא לחשבון עונות וכו'. ויובן עפ"י מ"ש הבנ' יששכר במאמרי חודש ניסן (מאמר ד' דרוש ז' ע"ד הדרוש ודרוש ט' ע"ד הרמז, וכ"כ בספרו אגרא דכלה סר"פ בראשית דף נ"ה ע"ב) דידוע דטבע המצות וסגולתן להשפיע טובה לכל העולמות וסגולת העבירה להשפיע להיפוך, והנה לפי"ז כשישראל מצטרפים לעוור הרע למפלת שונאיהם ולהכניע צריהם ולעשות נקמה בגוים, על ידי איזה מפעל יגרמו זאת, אם ע"י מצות הלא זה סגולתם כל היום לעוור ברכות ישועות וטובות, ואם ע"י עבירות הלא הם באזהרה מהשי"ת לבלתי עשותם, וכתב הבנ"י שבא בקבלה מרביתנו שהפעולה הזאת נעשית ע"י עבירה לשמה, וכענין יעל אשת חבר הקני שע"י שעשתה עבירה לשמה הביאה פורעניות על הצר הצורר סיסרא, דהנה אמת דמפעל עבירה גורם להביא דינים וגבורות, אבל להיות העבירה ההיא לשמה הנה הדינים והגבורות הנפעלים ומתעוררים ע"י העבירה על ראש רשעים ושונאי ישראל יחולו, והוא לטובה לישראל כשנעשית הנקמה בשונאיהם כרצונם כי באבדו רשעים רינה. ח"ש הכ' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, ר"ל אני נותן בידיכם לעוור ברכה לישראל וקללה לשונאיהם, ומפרש הכי האיק יהי' המפעל הזה, את הברכה (תעוררו ותשפיעו לישראל) אשר תשמעו וגו' ע"י קיום המצות, והקללה

(לשונאי ישראל) אם לא תשמעו אל מצות ה' וסרתם מן הדרך, אבל ההסרה מן הדרך תהי' רק באופן כזה אשר אני מצוה אתכם היום לעשות, היינו שתהי' עבירה לשמה שהוא ג' בכלל ציווי, אז תפעלו עי'י' שיהי' ללכת אחרי אלהים אחרים, ר"ל שהקללה הנפעלת עי'י' תחול על ראש שונאים עי'י' באורכה. ובספרו אגרא דכלה פ' ראה כתב עוד מדגפשי' דיש לזה גם דרך אחר, שהדבר הזה נעשה עי'י' תשובה מאהבה שזדונות נעשים זכויות, ואעפ"כ טבע עשי' זו נגרמה עי'י' עבירה, ולכן תהי' פעולתה לטובת ישראל כמו מצוה, וישפיע עי'י' אותה העבירה רעות ויחולו על ראש שונאים של ישראל המעיקים להם, ועד"י פ' ג' פסוק הנ"ל עי'י'.

ומעתה הנה בחג הסוכות ישנם ב' בחינות אלו גם יחד דהיינו תשובה מאהבה ועבירה לשמה שסגולתן להביא רעות על שונאים של ישראל, הא' עפ"מ ש בקדושת לוי לפרש ראשון לחשבון עוונות, שבסוכות שעובד את ה' בשמחה ובטוב לבב אז הוא הזמן שעושים ישראל תשובה מאהבה שמהפכת הזדונות לזכויות, ולפיכך אז חוזר הקב"ה לחשב את העוונות שעשו קודם לכן כדי לידע מספר זכויותיהם שניתוספו להם בחילוף העונות עי'י' ש. והנה עי'י' התשובה מאהבה מביאים רעות על ראש שונאי ישראל כנ"ל. ומלבד זה הרי ענני הכבוד שבא עליהם הרמז במצות סוכה היו בזכותו של אהרן, והנה אהרן נתכוון בעשיית העגל לעשות עבירה לשמה, וכאשר הקדמנו לעיל שמסר נפשו בעבור ישראל ואמר מוטב יתלה הסרחון בי, וכן איתא נמי בזוה"ק דאהרן לטב איכוון וכו', ועי'י' זכה לבחי' אור המקיף ובזכותו זכו ישראל לענני הכבוד ולמצות סוכה בחי' אור המקיף כנ"ל. ולצד שעשה אהרן עבירה לשמה שסגולתה לעורר דינים על שונאי ישראל, על כן היו סוכות ראשון לחשבון עוונות, כלומר שמעוררין על העבירה לשמה של אהרן הכהן ובזכותה מעוררין דינים על האומות, ועפ"י יש בו ג' טעם לשבח במה שמקריבים בחג הסוכות דייקא הע' פרים כנגד האומות לרמז שיהיו מתמעטין והולכים, כי סגולת החג הזה להביא עליהם דינים וגבורות והבן.

ועפ"י יש לפרש מ"ש ויעש כן אהרן ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ולכאורה וכי מאי למימרא על אהרן קדוש ה' שלא שינה דבר ממצות הבורא ית"ש. אמנם לפי"מ דאמרן אפ"ל הכוונה דהנה מעשה העגל היה בו חטא גדול עד מאד וכמאה"כ אתם חטאתם חטאה גדולה, ואהרן שעשה את העגל בוודאי עשה תשובה על כך, והנה כתב הרמב"ם ז"ל (בפ"ב מהלכות תשובה הלכה ד') מדרכי התשובה להיות השב וכו' ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותם המעשים, ומשנה מעשיו וכו' עי'י' ש.

וא"כ מאחר שעשה אהרן תשובה היה מקום לומר שאף הוא היה צריך לשנות שמו ומעשיו כלומר שאינו עוד אותו אהרן אלא אחר, אמנם באמת אהרן גם בשעת עשיית העגל היה קדוש ה' ולא הוצרך לשנות שמו ומעשיו, אלא מה שעשה עשה בבחי' עבירה לשמה כנ"ל, ומה שעשה תשובה על כך ה' כדרך הצדיקים המשתוקקים להגיע גם למדרגת בעלי תשובה, ועושים תשובה כל יום על עבודתם הקודמת שנראה בעיניהם שלא יצאו ידי חובתם (עיין באגה"ק שבס"ס נועם אלימלך). וז"ש ויעש כן אהרן להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כלומר דאף שעשה תשובה כדרך הצדיקים המתחרטים תמיד על מעשיהם, מ"מ לא הוצרך לשנות שמו ומעשיו אלא כמעשה עכשיו כן ה' מעשהו גם קודם לכן, שהיה אהרן קדוש ה' גם עתה גם מקדם בלי שינוי והבן.

ונבא לביאור המד"ר פ' נשא (קושיא ד) אמר הקב"ה ליוסף בשכר ששמרת את השבת עד שלא ניתנה חיין שאני משלם לכן בנך יהיה מקריב קרבנו בשבת וכו' ביום השביעי נשיא לבני אפרים וכו'. דהנה מצינו שתיאר הכתוב את יוסף בתואר צדיק כדכתיב (עמוס ב') על מכרם בכסף צדיק וגו' ודרשוהו ז"ל (ילקוט וישב רמז קמ"ב) על יוסף שמכרוהו בעשרים כסף, והנה לא מצינו תואר זה אלא גבי יוסף, והנה צדיק קרוי המקיים כל מה שנצטווה בה משא"כ חסיד עושה גם לפניו משוה"ד, ולכאורה כיון ששמר יוסף את השבת עד שלא נתנה למה תיארוהו בתואר צדיק ולא בתואר חסיד כיון שעשה גם מה שלא נצטווה בה עדיין, אמנם הנה מצינו כמה תירוצים בזה מהיכן ידעו האבות התורה עד שלא ניתנה, ומהם מ"ש בדבריהם ז"ל (ב"ר ר"פ ס"א ופצ"ה ב') ומהיכן למד אברהם את התורה ר' שמעון אומר נעשו שתי כליותיו כשתי כדים של מים והיו נובעות תורה עי'י' ש. ובספ"ה ק' ביארו כי מה שהשיגו האבות הקדושים את התורה ה' מפני שנזדככו אברהם עד שכל אבר היה משיג את המצוה השייכת לה (עיין בספ"ה ק' מנחם ציון ובקד"ל לפורים), וכמו"כ גם מה ששמר יוסף את השבת קודם שנתנה היה מחמת שהשיגו מעצמו עי'י' הרגשת והשגת אבריו, ועי'י' שפיר יאות לקרותו בתואר צדיק דלפי השגתו והרגשתו איבריו היו המצות מוטלות עליו בחיוב וכאלו ה' נצטווה בדבר. (וע"ע לעיל אות פ"ב).

והנה איתא במד"ר פ' נשא (פ"ד י"ג) מאת נשיאי ישראל מלמד שנתנדבו מעצמן והיה קרבן כולו שוה כארכן כך רחבן כך משקלן ולא הקריב אחד מהן יותר על חבירו, שאילו הקריב אחד יותר על חבירו לא היה קרבן אחד מהם דוחה את השבת וכו', וביאר הידי משה הטעם לפי שמסיק המדרש שם והלא קערה א' וכו' הקריבו ביום המשח אותו מה ת"ל קערות כסף שתיים עשרה וכו', אלא העלה עליהם הכתוב כאילו כולם הקריבו ביום ראשון וכאילו כולם הקריבו ביום אחרון, וא"כ מנח זה היה נחשב לקרבן ציבור שדוחה שבת, משא"כ אם היה אחד מקריב יותר מחבירו אז עכ"ח לא היו נחשבים כאילו הקריבו כולם ביום א' וא"כ לא היו רק קרבן יחיד ואינו דוחה שבת עכ"ד. והנה באמת היה ענין פלא שי"ב נשיאים יכונו מעצמן להביא כל אחד קרבן שוה לחבירו בארכו ורחבו ומשקלו, שהרי לא היתה זאת כמקרה סתם שימצא לפעמים שמכווין כמה בנ"א לדעה אחת, דכל אחד רמז בזה לפי בחינת שבטו כל המאורעות שעתידין לעבור עד ביאת המשיח כמ"ש במדרש. אלא הענין הוא שהשיגו כולן השגות

עליונות והסכימה דעתן לדעת עליונה וכמו שהארין בזה הרמב"ן ז"ל עי'י' ש, ונמצא כי מנח ההשגה הגדולה שהשיגו מעצמם הי"ב נשיאים נחשב קרבנם לקרבן ציבור והותר להם להקריב גם בשבת כנ"ל. וז"ש המדרש שאל הקב"ה ליוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, וטעמא מאי מפני ההשגה הגדולה שהשגת את מצות השבת, חיין שכן בנך יהא מקריב קרבנו בשבת, כלומר שאף הנשיאים יבואו לידי מדרגה זו להתכוון לענין אחד וישיגו כולם השגה אחת מעצמם ועי"י' ב' יהי' נחשב לקרבן ציבור ויהי' בן בנך מקריב בשבת, ושפיר הוי מדה כנגד מדה על שהיו אבריו של יוסף הצדיק מזוככים להשיג מעצמם מצות שבת, זכו הנשיאים להשיג ג"כ מעצמם ענין הקרבנות להביא קרבנם בשוה ועי"י' בן הותר להקריב בשבת.

ומעתה מובן שפיר המדרש אשר בפתח דברינו כשראה אהרן שהקריבו הנשיאים ואף שבטו של אפרים מקריב וכו' ואהרן לא הקריב עמהם, היה אומר אוי לי שמא בשבילי אין הקב"ה מקבל משבטו של לוי וכו', דהנה כשראה אהרן שכל הנשיאים השיגו השגה אחת והוא לא זכה להשגה זו היה מפחד ואומר שמא אין הקב"ה חפץ בקרבנו ובעבורו לא הגיע שבטו של לוי לידי השגה זו. וא"ש מה דנקט בפני עצמו שהיה שבט אפרים מקריב, דר"ל דמנח זה שבט אפרים ה' מקריב בשבת שפט שהגיעו כולם להשגה אחת דאל"כ לא היה דוחה שבת כנ"ל, ועל כן היה מצטער שהקב"ה רחוק דאל"כ הי"ל להגיע גם הוא להשגה זו כמותם. והשיבו הקב"ה דלא כן הוא אלא לגדולה מזו אתה מתוקן, היינו דלכל א' מ ישראל משפיעים לו כפי שורש נשמתו וצורך תקון נפשו, וע"כ לא נתגלתה לו לאהרן השגה זו משום שלא היה קרבן זה מבחי' שורש נשמתו ולא היה חסר לו ענין זה על כן אין לו שייכות בקרבנות הנשיאים, וז"ש לגדולה מזו אתה מתוקן וכו' בהעלותך את הנרות וכו', היינו דמצוה זו של הדלקת המנורה שהיא גדולה ביותר שייכא לך לפי בחינת נשמתך כמו שיתבאר.

ולחפ"י שייכות בחינת נשמת אהרן להדלקת הנרות דייקא, נראה דהנה הרמב"ן ז"ל (ר"פ בהעלותך) הקשה עמ"ש ז"ל במדרש הנ"ל שאל הקב"ה לאהרן לגדולה מזו אתה מתוקן שהקרבנות כל זמן שביהמ"ק קיים הם נוהגים והנרות קיימים לעולם, והרי נשאיין ביהמ"ק קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, ופירש הוא ז"ל דרמזו לנרות של חנוכה בית חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו ואינה בטלה לעולם. והנה ידוע מה שהקשו המפרשים דמה צורך היה בנס פך השמן והלא טומאה הותרה בציבור והיו יכולים להדליק בשמן טמא. ותירצו הפני יהושע והחכ"צ דאע"פ שמצד ההלכה היו יכולים להדליק בשמן טמא מ"מ רצה הקב"ה להראות חביבות יתירה לישראל ועל כן עשה להם נס בפך שמן שיוכלו להדליק בטהרה. נמצא כי כל ענין נס חנוכה ה' כדי לקיים מצוה לפני משורת הדין דהיינו יותר מהחיוב שמצד עיקר הדין לא היו צריכין לכן. וז"ש בנוסח הנרות הללו וכו' עי'י' כהניך הקדושים, פירוש דלפי שהיו הכהנים בבחי' קדושים דהיינו שהיו מקדשים עצמם גם כמותם להם ועושים לפני משורת הדין, מהאי טעמא ה' וכל מצות שמונת ימי חנוכה, שנעשה להם נס כדי שיוכלו לקיים המצוה בהדרגה ויותר על החיוב ולהדליק בטהרה. ומעתה שפיר שייכא מדתו של אהרן כהנא קדישא למצות הדלקת הנרות כאמור בהעלותך את הנרות הרומז לנר חנוכה, שהרי מדתו של אהרן היתה מדת חסידות לעשות יותר מן החיוב ולפנים משורת הדין וכו' ל' שמסר נפשו בעד כלל ישראל אף שלא ה' מחוייב בדבר, ועי"י' בזכותו זכו ישראל בנס חנוכה להדליק את המנורה בטהרה, שהי' ג"כ רק מפני שרצה הקב"ה להראות חיבה יתירה לישראל לפני משוה"ד אף דמדינא לא ה' חיוב בדבר כנ"ל. ובזה ניחמו הקב"ה לאהרן אל תתיירא לגדולה מזו אתה מתוקן, דעי' שמדתך מדת חסידות לעשות לפני משוה"ד עי"י' יזכו בניך למצות נ"ח שהנס ה' ג"כ רק על ענין חביבות ולפנים משוה"ד. ועי"י' סמך המדרש להנא זש"ה יראו את ה' קדושו, דהרי במ"ש ה' בהעלותך את הנרות רמז לו על נ"ח שנעשה עי"י' הכהנים שהיו בבחינת קדושים המקדשים עצמם כמותם להם ועושים לפני משוה"ד ועי"י' זכו לנר חנוכה שהוא ג"כ בחי' לפני משורת הדין, והבן.

והנה בספ"ה ק' זרע קדש לסוכות כתב דכנגד הסוכה דלתתא יש סוכה לעילא המכוננת כנגדה, והסוכה דלמטה היא בחי' צל לסוכה דלמעלה, וא"כ אפ"ל דכשם שהבטיח הקב"ה לאהרן בענין הנרות שאינן בטלות לעולם, דגדול כוחו וזכותו של אהרן כהנא קדישא שהיה בחי' חסיד לפני משוה"ד, כמו"כ הסוכה שהיא זכר לענני הכבוד בחינת אור מקיף שזכו אליהם ישראל בזכות אהרן כנ"ל ג"כ אינה בטילה לעולם, ואף הסוכה דלעילא המסככת ומגינה על ישראל בזכותו של אהרן לעד עומדת, והבן. (תשי"א לפ"ק)

אושפיזא דיוסף צדיקא

מעלתו של יוסף הצדיק שקיבל שכר גם בעוה"ז ועי"י' מצות סוכה אפשר לזכות לעשירות

בפרשת ויחי, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו'. הנה בביאור אומר עלי עין רבו בו הפירושים, ואפ"ל עוד דהנה ישנם הרבה צדיקים אשר היו סובלים בעוה"ז דחקות גדול עוני ועיניו, ושכר עבודתם ה' צפון ומונח להם לעוה"ב אשר עלי נאמר עין לא ראתה אלקים זולתן. אמנם לעומת זאת היו צדיקים אשר זכו לחיי שלום גם בעוה"ז, ונתברכו בהשפעה גדולה ורחבות בעוה"ז מלבד שכרם המשומר להם לעוה"ב, ויותר תרי עלמי' והחילוק בין ב' בחינות אלו, כי אותן הצדיקים אשר נתברכו רק בהשפעת עוה"ב והיו בעוני ובעיני בעוה"ז, אין מעלת גדולתן ותשלום שכרן נודע וניכר לעיני הבריות, משא"כ כאשר הקב"ה משפיע לצדיקים שכר טוב והשפעת ברכה גם בעוה"ז, אזי נראה בעליל לעיני הכל כי הקב"ה גומל טוב לשומרי מצותיו. והנה האבות הקדושים אברהם יצחק

ויעקב סבלו בעוה"ז כמה מיני רדיפות ויסורים ולא נהנו מטוב עוה"ז, ושכרם הי' צפון ומונח להם רק לעוה"ב אשר עין לא ראתה.

אמנם יוסף הצדיק זכה ליקר וגדולה גם בעוה"ז, וענתה בו צדקתו כי בא על שכרו, אשר ניתן כתר מלכות בראשו וזכה לעשירות מופלגת, ושכרו הגדול הי' נראה לעין כל גם בשכר העוה"ז. וז"ש יעקב אבינו בברכתו בן פורת יוסף, ע"ד שתרגם אונקלוס ברי דיסגי יוסף וכו', פי' שתתברר גדולתו בעוה"ז, בן פורת עלי עין, כלומר שתהיה גדולתו ורוממותו נראית גם בעין הגשמי, וזוהי נתייחד יוסף הצדיק מהאבות הקדושים שהיו יכולים לראות גם בעין הגשמי את שכרו הגדול בעוה"ז מלבד השכר העתידי השמור לו לעוה"ב (וע"ע בדבריו פ' לך עמוד ר').

ועפ"ז אפ"ל רמז על שנקרא החג הזה בשם סוכות, דהנה הבני יששכר (מאמר צלא דמהימנותא אות א') הביא בשם הרב הקדוש מהר"פ מקארעץ זצוק"ל שנקרא החג סוכות מלשון סוכה ברוח הקודש, ולבעבור זה אנו אומרים זמן שמחתנו בחג הסוכות בשביל שהי' בחג הסוכות זמן שואבה שמשם היו שואבים רוח הקודש. ופירש בזה הבנ"י מאה"כ חג הסוכות תעשה לך וגו' לך דייקא שתהא אתה סוכה ברוח הקודש יעיי"ש מ"ש לדרכו.

ואפ"ל לדרכינו עפ"י מ' שביארנו לעיל (אות מ"ג מ"ו) בדברי המד"ר עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון זש"ה קחו מוסרי ואל כסף, ותוכן הדברים דאע"פ שסגולת מצות החג הקדוש הזה להביא השפעת עשירות מ"מ אין לכזיב בשעת עשיית המצוה עבור זאת אלא כדי לעשות רצון הבוה"ה יעיי"ש, עכ"פ כיון שסגולת מצות סוכה וד' מינים להמשיך לישראל השפעות גשמיות מטוב העוה"ז, א"כ בזכות מצוה זו יהא נודע ונתגלה שכרם של ישראל לעיני הכל בבחי' בן פורת "עלי עין" כנ"ל, והיינו טעמא שנקרא החג בשם סוכות כי ע"י מצות החג הזה יהיו הכל סוכים ומביטים במתן שכר עוה"ז אשר השי"ת משפיע

ענינים שונים

הכנה לחג הסוכות

הרב הק' ר' לוי יצחק זצלה"ה מבארדיטשוב בימי חורפו אירע לו שבא קודם יום הקדוש להעיר אשר דר שם הגאון בעל ישועות יעקב, ונתאכנס אצל חותנו כי הי' מעשייו ונכבדי העיר הלל, וכאשר הכיר בעל האכנסניא כי הרב ר' לוי יצחק הוא בר אוריין ואיש נכבד הציע לפני נשיאי העדה לכבד את הרב ר' לוי יצחק בתפלת כל נדרי, ושלחו את המשמש אליו שידוע, אבל המשמש מצא אותו יושב בין חבורת ריעים וידידים ושותה עמהם מי דבש, וחזר המשמש והשיב להקהל כי לפי דעתו לא יוכל הרב ר' לוי יצחק להתפלל לפני התיבה יען כי היא מבושש ובדחא דעת', וחזרו הקהל ושלחו אחריו כי עכ"פ יבוא תיכף לבהכנ"ס כי הגיע עד להתפלל, וכאשר בא הרב הק' ר' לוי יצחק הלך תיכף לפני התיבה ברעש והתחיל לומר כל נדרי עד גמירא ואח"כ זמר אדון עולם, ולקח מס' יומא ולמד מדף א', ואמר הגאון בעל ישועות יעקב כי עמד אצלו בעת שלמד ג' דפין הראשונים, וראה כי הוא לומד בעיון כדרך החריפים, והגאון בעל ישועות יעקב לן בביתו וכאשר בא בבוקר לבהכנ"ס ראה כי הרב ר' לוי יצחק עושה סיום על מס' יומא והי' לפלא בעיניו, ואח"כ התחיל להתפלל לפני התיבה מאדון עולם ותפלת שחרית וקה"ת וכל התפלות. ובמוצאי יוה"ק הלך לאכנסניא הוא בית הגביר הנ"ל ושם הכינו לכבודו שלחן ערוך עם כל מאכלים ומשקות טובים אבל היא אמר למשמשו שיביא לו הקוויקעניש שלו לתמוך לבו, והאנשים חשבו כי כונתו בטח על איזה מגדנות שיש לו באמתחתו, אבל מה נתפלאו בראותם כי המשמש בא לו גמרא מס' סוכה והתחיל ללמוד מס' סוכה ולמד כל הלילה וכל יום המחרת, כי הגאון הק' ר' לוי יצחק זצלה"ה היה מתענה והיכ"פ שני ימים משום ספיקא דיומא, ואז אמר הגאון בעל ישועות יעקב כי לכל החסידים אית להו פירכא לבר מהרב ר' לוי יצחק זצלה"ה. (נפלאות הצדיקים)

כל יום עסק בעניני סוכה

בכל יום מימות השנה עסק הרה"ק מראפשיץ בעניני סוכה, לפעמים בהלכותיה ולפעמים באיזה עשייה בתיקון הסוכה. (י"ג אורות)

הקדושת לוי בשנה האחרונה מעב פטירתו עד לאחר חג הסוכות

אחר יוה"כ תיכף אחר שסיים תפילתו יתחיל לעסוק במצות סוכה וישתוקק לזה בתשוקה נפלאה אחרי שהוא חף מפשע שנמחל לו כל עונותיו צריך להיות בבחי' ולבי חלל בקרבי, והקה"ט מרן בעל קדושת לוי ז"ע בשנה אחרונה אמר במצויה"כ להאנשים העומדים שמה, תדעו שהיום מלאו ימי וצריך אני להפטר מן העולם כעת, אך יען כי מאוד צר לי לילך מן העולם כעת ששני מצות שהם סוכה ואתרוג באים לקראתנו והאין יכולים לילך ממצות קדושות כאלה וע"כ התפללתי שיעכב זמן פטירתי עד עבור ימי הסוכות ושמע השי"ת לתפילתי ומילא שאלתי בזה, וכן הי' שבאסרו חג של סוכות נחלה וביום כ"ה תשרי גברו עליונים את התחתונים ועלה השמימה בשנת תק"ע לפ"ק לזכר עולם יהי' צדיק זי"ע וכו"א. (אור הנר)

על ידי מצות סוכה זוכה אדם לתשובה

בשם הרה"ק הרבי ר' יעקב צבי מפאריסוב זי"ע, פ"א קודם שנכנס להסוכה נשען ראשו הק' על הדופן הסוכה מבחוץ והניח ראשו על ידי הק' ואמר כתיב אדם יסודו מעפר א"כ הוא כלי חרס, וכלי חרס אסור להכניס להסוכה ואחר כך הגביה ראשו הק' ואמר הדין בכלי חרס שבירתו מטרתו ונכנס לסוכה והבן:

הושענא שלש שעות. ואמר אדמו"ר שהכוונה הוא על מה דאיתא בגמרא (ברכות ד"ל ע"ב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את לבם לשמים ובכל יום יש שלש תפלות ובכל תפלה צריך לשהות שעה א' ע"כ אנו מתפללים ומבקשים מהקב"ה שיושיע לנו שנוכל למצא את

ליראיו, מלבד השכר השמור והגנוז להם לעת"ל שהוא בבחי' עין לא ראתה אלקים זולתך. ולז"א הכ' חג הסוכות תעשה לך" היינו שתקבל ע"י מצוה זו גם שכר עוה"ז והשפעת עשירות, אמנם הזהיר הכתוב שלא ישימו עיקר מגמתם לתקות השכר, אלא עיקר הכוונה תהיה לקיים המצוה לשמו יתברך, ולז"א שבעת ימים תחוג לה' אלקיך דייקא בכוונה זכה וברורה לקיים מצות השי"ת, והשפעת העוה"ז ממילא קא אתי והבן. (תשכ"ב לפ"ק)

אושפיזא דדוד מלכא משיחא - הושענא רבה

ביום הושענא רבה יש להתפלל במסירות נפש

למען כמה עד שקעה האש, פי' המפרשים הכוונה דכתיב במרע"ה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש (במדבר י"א), דכשהי' חרון אף כמתאוננים מסר נפשו בתפלה עד ששקעה האש, וזהו "כמה" מלשון הכ' כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף וגו' שהתפלל מרע"ה בכלות הנפש וכלתה נפשו עד שראה ששקעה האש (סידור יעב"ץ). והנה אנחנו עומדים בהקפה השביעית הקפה האחרונה של היום, וכבר קרובים לצאת מביהמ"ד ולהפריד מיום זה, ועוד יש לנו דיבורים מועטים להשתתף נפשינו בהם לפני הבוכ"ע בטרם נצא, והיה ראוי להתאמץ בתפלה עד כלות הנפש לפני הבוכ"ע (מ'זואלט געדארפט אויסגיין בכליון הנפש פארן בוכ"ע) עד שתשקע האש, שהבוכ"ע ישיקע ויכבה את תבערת אש המקטריגים וכל תהי' להם שליטה ח"ו על בני ישראל, שישקוט ויסור חרון אף ה' מישראל, ובנ"י יהיו שמורים וניצולים מכל גזירות קשות ורעות, וזוהי לעשות תשובה לפני הבוכ"ע, ויחתמו לשנת אורה, שנת גאולה וישועה, ונעבוד להשי"ת מתוך נחת ושמחה, ובצאתנו עתה מיום זה ואנו נכנסים אל החג הקדוש יהי' ישמחו השמים ותגל הארץ, ועוד זכור נזכור ויתגלה לעינינו כי בזאת השנה זכינו ויצאנו בהושענא רבה בגמר חתימה טובה אמיתית אכיה"ר.

לבנו נכון לד' ולכוון את מחשבותינו באותן השלש שעות ושלא יבוא היצר לטרוד אותנו וק"ל: (כ"י מהצה"ק רמ"מ מווארק; ורי"ד מאמשינוב זצ"ל):

סיפר ר' בעריש טושינער שהי' מסתופף בצל קאצק כי פעם אחת בשמיני עצרת צווה האדמו"ר מקאצק זצ"ל לקרוא לבנו הצדיק הה"ק ר' דוד זי"ע לבוא לבית המדרש להתפלל בצבור כי בשמיני עצרת חתימת גזירות הפרנסה הוא ע"כ:

על ידי מצות סוכה זוכה שישלוח בו הקדושה

ותנח התיבה בחודש השביעי כו' רמז שעיקר הוא לאדם לתקן את מעשיו בחודש השביעי הוא תשרי ואז תפילתו רצוי יותר משאר ימות השנה כמו שדרשו חז"ל דרשו זה בהמצאו אלו עשרת ימי תשובה שאז הוא כו' יותר השירות הקדושה וזה ותנח התיבה כו' *בשבעה עשר יום לחודש הזה לאחור שעברו גם כן ימי החג שני ימי הראשונים וקיים בהם מצות סוכה ולולב ואז יש נח להקדושה לשלוח על הרי אררט רמז להקליפות לשבר אותם על ידי הקדושה: (נועם אלימלך)

על ידי מצות סוכה זוכה לכפרת עוונות

זהו הרמז ונס אל אחת מן הערים האלה, מלת ונס, נוטריקון ו"יעקב נסע סוכות (בראשית לג, יז), רומז לכללות עדת יעקב, נסעו אל התשובה השלימה, הרומז לסוכה עולם הבינה, ומורה הכתוב באצבע, מאין באו אל התעוררות לשוב אליו יתברך בתשובה שלימה, אחת מן הערים האלה, הערים משמעו לשון התעוררות, כלומר, באמצעות עשיות מצותן, יעטו כמעיל בשתם, בהאין אנפין יקרבו לעשות מצותיו יתברך כזכור, ונמצא בבא האדם ורוצה להכניס ראשו ורובו בסוכה, נרתע לאחוריו, וירא לנפשו להכניס ראשו בתוכה, עד שמעורר לבו בקרבו בתשובה שלימה, וזהו ונס, ו"יעקב נסע סוכות, אחת מהערים, לשון התעוררות, האלה שבאים מחמתם אל התשובה השלימה וכאמור, ומהראוי שיחדר האיש וילפת, במעלה על זכרוננו פומק הסכות, אשר איתא בהאר"י זלה"ה (פרי עץ חיים שער חג הסוכות פ"א), שארבעה דפנות הסוכה, רומזים לצירופי אה"ה, וגם קרקעית הסוכה צירופי שמות הקדושים, ואם כן איך מלאו לבו לעקור פעמי רגליו מביתו אל קרקעית הסוכה, ולדרוך בעקבו על צירופי שמות הקדושים, והוא מצוה קלה שאדם דש בעקב, לזה רומז הכתוב ויעקב נסע סוכות, כמורה באצבע, מי הוא זה הראוי לדוש בעקב על קרקעית הסוכה וצירופי השמות, הנקרא בשם יעקב שלם, על דרך שבארנו למעלה מה דאיתא בתיקונים (תיקון יג כט, א) על פסוק (בראשית לג, יח) ויבא יעקב שלם, עם היו"ד, והיינו שיש לו בהירות השכל, לחבר היו"ד הרומז לחכמה (זוה"ק ח"ג רלב, א), אל עקב המה מדריגות התחתונים, בחינת עקב, לאיש אשר אלה לו, לו נאה ויאה לדוש בעקבו על קרקעית הסוכה, כי גם בעקבו מחובר היו"ד המורה על החכמה, וזהו ויעקב נסע סכות:

ומעתה תאיר עינך, כמה שאנו אומרים, ובזכות צאתי מבתי החוצה ודרך מצותיך ארוצה, בהתעוררת בלא בושת אנפין, כי נתעורר לבי בקרבי מחמת מצות הסוכה כזכור, יחשב לי בזאת כאלו הרוחקי נדוד, וישיבת סוכה מכפרת עון, כגומא תביבת ונס, ו"יעקב נסע סוכות", ומה מאוד צריך האדם לפעור לבו בקרבו, כשזוכה לישב בסוכה, אשר נודע (ר' פ"ח שער חג הסוכות ע"א) סוד הסוכה הוא בחינת מקיפים של חסידים, ועל ידי האתרוג ולולב עם מיניו, אנו ממשיכים פנימיות ה' חסידים: ודוד המלך כשבא להחזיר שבח והודאה על עומק סוכות, בעוצם הכרתו השיג כל זה, והתחיל לפאר ולרומם שמו יתברך, על רבני טובותיו וחסידיו הנוהג עם עמו ישראל, ורומז (תהלים קמ, ח) סכותה

לראשי ביום נשק, כי כבר נודע שהלוב עם מיניו ואתרו, נקרא מאני קרבא, כאשר חתמים הגידו (תיקו"ז ת"י ג כט, א. ויק"ר ל, ב) בסמניהם, מאן נצח דינא, מאן דמאני קרבא בידיהו, ולגודל טובותיו יתברך העודפות על עם קרובו ישראל, אמר נכה, לא די שמסר כזה לעם קרובו, להראות בעליל לארץ שהם מהמנצחים ולא מהמנוצחים, במאני קרבא אשר בידיהם, אלא עוד זאת הראה לטובה אות, ביתרון שאת, והושיבים בסוכה גם כן, לעטרם באורות מקיפים, וזהו שאמר על כללות עם ישראל, סכותה לראשי בסוד הסוכה, שהיא אורות המקיפים, ביום נשק ביום קדוש כזה, שאנו הולכים עם הנשק המורה למאני קרבא, וחיבה יתירה נודעת להם, וטובים השנים מהאחד, עם המאני קרבא מנצחים דינא ובונים את השכינה בחסדים הפנימים, וכישיבת סוכה באורות המקיפים, כנודע למשכיל למעלה ומבין מדעתו, ודו"ק: (אור המאיר)

על ידי מצות סוכה נמשך רפואה וחסדים

וירא אליו ד' באלני ממרא, כי אלני עולה סוכה, וממר"א עולה רפ"א, שהם הכנפים, להציל מחוס היום. וזהו והוא יושב פתח האהל, שהוא הסוכה אהל עראי, כחוס היום, כדי להמתיק חמימות והדינים, ולהמשיך הרפואה, וכמו שפירש רש"י ז"ל [שם] לבקר את החולה, וכמו דאיתא בספרים על והשענו תחת העץ, שהוא רמז על מצות סוכה [עיי' במדבר רבה פרשה יד אות ב ובמדרש תנחומא פרשת וירא סימן ד פיסקא א], אשר אז המשיך הרפואה והחסדים: (אמרי נועם)

על ידי מצות סוכה נמשך פרנסה לבני

במס' יומא פרק ו (סז, א), על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מים והרי מזון. דהנה אחרי אשר נשלח השעיר המשתלח דורון לסט"א לא יקטרג עוד על ישראל. ע"כ יזכר למעלת סוכה והיחוד נעשה כתיקונו. ואז ממילא ירד השפע לישראל קדושות ופרנסות טובות. וכן נאמר ביעקב אבינו ע"ה אחר ששלח הדורון לעשו נאמר אחריו (בראשית לג, יז) ויעקב נסע סכותה. וזה הרמז במשנה על כל סוכה וסוכה פי' ע"י מצות סוכה נמתקין הגבורות. הרי גימטרי' רי"ו ע"ה כ' בחי' גבורה וכשהם נמתקין יורדים מים בחי' חסד. מזון. הוא היחוד זו"ב והבן: (תפארת שלמה)

על ידי מצות סוכה זוכה לשמירה מן החיצונים

והשענו תחת העץ. בשם האדמו"ר מסאטשוב זצ"ל הנה איתא במדרש שמצות סוכה רומז אברהם אבינו ע"ה בשעה שבאו אצלו המלאכים ואמר השענו תחת העץ וזה רמז לסוכה ועיי"ש וצריך להבין הא העץ מחובר ומחובר באמת פסול לסוכה והאין יהי' מהיפך להיפך. אך כשנבין טעם למה פסלה התורה מחובר לסוכה יבין, דהנה באמת מצות סוכה רומז על הגנה שהוא מגין על האדם לכלית ליפול ח"ו לחיצונים, והנה כל אדם שעוסק בתורה ומצות אז אין צריך שמירה כ"כ כי אז הוא מחובר לקדושה וזה בעצמו הוא שמירה שלו אך כשאדם נפרד מקדושה שעוסק בצרכי גופו ובמ"מ וכדומה אז צריך שמירה גדולה, אולם התורה והמצות הם פועלים על אח"כ ומגינים עליו ומ"מ צריך שמירה יתירה אז וכמובן וזה רומז שמצות סוכה היא רק בתולש ולא במחובר לרמזו שיעקב סוכה והגנה צריכין רק בעת ובשעה שהוא תולש ואינו במחובר להקדושה ואז צריך להשגיח על עצמו היטב וכנ"ל. והנה המלאך אינו נפרד לעולם מהקדושה אך מה דמצינו הנה בא יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין והאין שייך לכאורה עליהם דין כיון שאינם חוטאים ואין להם יצר הרע אולם כל מלאך יש לו גבול ומקום עד פה תבוא וכשרוצה לילך לפניו ממחיצתו אז נענש ע"י שרוצה לבוא למקום שאינו רשאי ולפי"ז המלאך צריך לשמירה והגנה רק בעת שהוא מחובר וכל חטאיו הם אז בעת שהוא רוצה יותר בחיבור ואינו לעולם נפרד ולכן הי' אז הסוכה רק באילן שהוא מחובר משא"כ עכשיו לנו פסול מחובר ודו"ק ושפתים ישק ודפח"ח:

על ידי מצות סוכה זוכה לקדושה

הרבי הצדיק הק' הר"ר בונם מפרשישחא זצלה"ה אמר שסוכה גדול כל כך שכל אדם נכנס בגופו ובמלבושו בתוך הסוכה מה שלא נמצא בכל המצות ובשם הרב הק' הרש"ל ז"ע מלעטשנע נאמר שמצות שבת גדול יותר שאף שיוצא לחוץ ג"כ שבת מקיפו, אבל מצות סוכה דוקא אם הוא מבפנים, אבל כשיוצא לחוץ אינו עם מצות סוכה כנזכר בס' רמ"צ וכן אמר הרה"ק הר"ר עמנואל מפשעבדור ז"ע על המאמר חז"ל (סוכה כ"ב ע"א) המעובה כעין בית אפילו הנכנס לסוכה בעביות כמו שהוא בבית כשרה הסוכה מטהר אותו, כי קדושת הסוכה גדול מאד:

על ידי מצות סוכה נתגלה שרק השאור שבעיסה הוא המעכב אותנו מלעבד הבורא ב"ה

נחזור לענין שעל זה מרמז הזהור הקדוש מאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל, היינו שבטוח הוא בעצמו ששורש תולדתו בקדושה הוא יתיב בצילא דמהימנותא בלא דחילו כלל שיכול להיות בטוח וחוסה בו יתברך באמונתו למעלה מן הדעת מפני שיש לו התקשרות בהשרש ולכן אין לו לפחוד משום רע ואחסין חירו ליה ולבניו לעלמין. והנה בכלל ישראל נקראים בני ישראל, היינו שמקושרים בתולדותם בהשורש בפנימיות נקודת לבם למעלה מן הדעת כענין אמרם ז"ל (ברכות יז:) גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך רק השאור שבעיסה מעכב וזה נתגלה על ידי מצות סוכה להיות לנו על ידי זה הכטחון בצילא דמהימנותא ומזה נשפע לנו השמחה בחג הזה שהוא זמן שמחתנו כדברינו הנ"ל על פסוק ויעש אברהם משתה גדול: (פרי צדיק)

על ידי מצות סוכה אנו בטוחים ומאמינים בהקב"ה שקבל את תשובתנו ועתה אם עיני שכל לך, בקל תוכל להתבונן את אשר צונו יוצרנו ית"ש לעשות דוקא זכר לענני הכבוד (משא"כ בשאר המתנות) ודייקא בימים ההם בזמן הזה אחר עבור ימי התשובה, כי הנה הוא הוראה עצומה והבטחה רבה לישראל ינוחמו בכפלים בצוות אותם הש"י מצות סוכה למען יזכרו את אשר הקיפן הש"י בענני כבוד בזכות אהרן ולא נסתלקו ע"י אותה מעשה הנה הוא הוראה עצומה אשר לא היו ישראל ראוין לאותו מעשה רק להורות תשובה לרבים להיותם בטוחים ומאמינים בכל זמן ועידן אשר הש"י יקבלם בתשובה שלימה וזכות הוא לדור דעה, ונתגלגל הזכות על ידי אהרן דייקא שהוא מסוגל לגרש הרוח שטות מישראל ולהשיג הדעת וכנ"ל, ומעתה אחר עבור ימי התשובה נתן להם הש"י מצות סוכה זכר לענני כבוד בכדי שיהיו ישראל בטוחים ומאמינים אשר הש"י יקבלם בתשובה שלימה ונתעורר בלבם אהבתו ית"ש וישיבו אל לבם בדעת ובתבונה לעבוד את הש"י בכל עת בלב ונפש ומאד, על כן נקרא מצות סוכה בזהר (ח"ג קג.) צלא דמהימנותא, אמונת אומן אשר הש"י מקבלינו בתשובה שלימה: (בני יששכר)

על ידי מצות סוכה אנו מאמינים שהבוב"ה התנהג עמנו לפנים שמורת הדין סוכה היא עדות לבני שנטהרו מחטאם. כדאיתא בגמ' לעתיד לבוא אומות רוצין לשוב והש"י נותן להם מצות סוכה כו'. והפי' כי כל בע"ת הוא בחסד עליון שהקב"ה פושט יד לקבלו ולפנים משורת הדין. וע"ז טוענין הרשעים. והתשובה כי הקב"ה דיין אמת. ומי שיש בו נקודה פנימיות לטוב רק שאינו יכול להוציא מכה אל הפועל הש"י עוזר לו. וכיון שיכול להיות תחת צלו ית' הוא סימן שיש בו נקודה של אמת כמ"ש [בזוה"ק] מאן דהוא מגזעא ושרשא דישראל ישבו בסוכות כו'. והרשעים א"י להיות בסוכה כדכתיב לא יגורך רע. וזה טעם מצות סוכה אחר המשפט ברה"י ויו"פ שהוא עדות על המשפט אמת: (שפת אמת)

על ידי מצות סוכה זוכה שיתדבק בהקב"ה ובתורתו הק'

ועל ידי שהאדם יושב בסוכה בצילא דמהימנותא יכול להמשיך על עצמו קדושה ודביקות על כל השנה. ומפני זה צריך שיוכל לראות הכוכבים בעד הסכך שנוכבים הם התנוצצות החסדים שמאירים דרך לבושים, וכוכב גימטריא כ"ו כ"ב, מנין הוי"ה וכ"ב אותיות התורה, לרמז שאף שהשם מסתתר בלבושים וצמצומים אף על פי כן יוכל אדם למצוא התגלות הוי"ה בכל הכ"ב אותיות התורה. וגם סוכה הוא לשון הבטה כמו שהכל סוכין ביפיה, שעל ידי הסוכה אדם יכול להביט ולהשיג האור הגדול. ובכל ז' ימי הסוכות האור מתגלה בכל יום ויום יותר עד שיוכלו המבקשים את ה' להדבק בשמיני עצרת באור השם יתברך בדביקות נפלא על ידי שנתקדשו ונטהרו מעט מעט. וזה שאמרו מצוה קלה יש לי, קל"ה עולה ה' היות שהן ק"ל וה' עילאה אשר ממנה יוצאין ומתגלגלין החסדים בימי הסוכות על ידי עשיית הסוכה. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, פירוש שרוצין לעלות במעלה ולעשות הסוכה בבחינה היותר גדולה, ומפני שהם לא טרחו בערב שבת כלל ולא אבו הלך בדרכי השם ועתה ירצה להם בפתע פתאום לעלות במעלה אשר לא עמלו בה, וה' ישוב גמולם בראשם ומקדיר עליהם חמה, פירוש שיראה להם בהירות היותר גדול ועל ידי שלא עבדו השם עד עתה אין ביכולתם להכילה וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא: (מאור ושמש)

על ידי מצות סוכה זוכה להיות חוסה בצילא דמהימנותא

ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל הוא חוזר על חלוקה השנית שהוא תכלית הטהרה לשלימות היחוד והזיווג והוא כעין המקוה מים שהנכנס לתוכו נמצא כל גופו מוקף במי הדעת והוא כמו שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ודעת הוא ענין הכרה וחיבור בתכלית הדביקות כידוע מלשון הכתוב והאדם ידע את חוה ותכלית הטהרה היו נעשה ביום הכפורים להיות לפני ה' תטהרו כנ"ל. ובה נסמך דין מצות סוכה שהוא גם כן שלימות היחוד בפועל להיות כל גופו מוקף בתוך המצות סוכה להיות חוסה בצילא דמהימנותא וזהו דייקא רק בסוגות נפשות ישראל שיוכלו להגיע לדביקות השם יתברך בעצם כמו שנאמר ואתם הדביקים בה' אלהיכם וכדאיתא בזהר הקדוש (ח"ג דס"ג ע"ב) על פסוק כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מאן דאיהו מגזעא ושרשא דישראל יתיב תחת צילא דמהימנותא: (פרי צדיק)

על ידי מצות סוכה ירחם הש"י על עני עמו

דרכו ומנהגו של הרה"ק מקאברין היה להזמין כמה קרשים כדי להלות אותם לבני עניים דערי אחר יום הכפורים לעשות מהם כל אחד סוכתו, ופעם אחת בערב סוכות בא לפניו סנדלר אחד נכה על רגל אחת, שילוח גם לו איזה קרשים על סוכה, וענה לו הרה"ק כי כבר לקחו ממנו כל הקרשים, והגה הרה"ק השקיף בעד החלון, וראה איך שהוא הולך ושב לכמה בעלי בתים דעיר להשיג קרשים לפניו, ואמר הרה"ק בבכי, רבש"ע ראה עד כמה גדול וחביב מצות סוכה בעמך בני ישראל במסירת נפשם וגופם, שהגשם הולך עתה והרפס וטוט בכל חוצות, ועכ"ז הסנדלר העני הזה נכה רגל, והולך בבתי רגלים קרועים זה יותר משעה הולך וחופש בכל העיר כדי שלא לבטל מצות סוכה, ועתה השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל בכל טוב, ופרוס עליהם סוכת שלומך, ותיכף הלך בעצמו על עליית ביתו ומצא שם איזה קרשים, וצוה למשרתו לרוץ אחר הסנדלר וליתן לו את הקרשים האלה, וגם את הסכך הנשאר מסוכתו, וצוה למשרתו גם לעזור את העני הזה להעמיד סוכתו, כי היה יום ערב שבת. (אור ישראל)

על ידי מצות סוכה אפשר לזכות להתפשטות הגשמית

מִן הַיִּשְׁמַח מִשָּׁה הִיא יוֹשֵׁב בַּהֲסוּכָה בְּדִבְיֻקוֹת נִפְלָאָה, וּכְמַעַט שֶׁהִיא לֹא תִפְשֹׁט הַגִּשְׁמִיּוֹת, כִּמְהָ פְעָמִים קָרָה שְׁתִּיכָף אַחֲרֵי שֶׁנִּטְלָה יָדָיו וְכִירָךְ עַל הַפֶּתַח, פָּשַׁט אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ מֵעֵינָיו עוֹהָד וְשִׁטְט בְּרַעֲיוֹנָיו בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים, וְכֹאשֶׁר הַתְּעוּרֹר בִּיקֶשׁ מִיָּם אַחֲרוֹנִים וְכֹס לִכְרֹךְ, וְכֹאשֶׁר אָמְרוּ לִפְנֵי הָאֵל עוֹד לֹא אֵכְלוּ, הַשִּׁיב: אִם כֵּן יִתֵּנוּ לֵאכּוֹל, וְכִמְהָ פְעָמִים אִירַע לְהִיפּוֹךְ שְׁאֲחָרִי שֶׁאֵכְלוּ אֶת הַסְּעוּדָה יֵשֵׁב לֹא בְּדִבְיֻקוֹת נִפְלָאָה כְּשֶׁעָה חֹדָא, וְכֹאשֶׁר הַתְּעוּרֹר שֶׁאֵל: לֵמָּה לֹא יִתְּנוּ לֵאכּוֹל. (תּוֹלְדוֹת הַיִּשְׁמַח מִשָּׁה)

וּמִגּוֹדֵל קְדוּשַׁת הַסּוּכָה שֶׁהִיא אֶצֶל רַבִּינוּ הִיא נִשְׁפָּע שֶׁפֶּע קוֹדֵשׁ גַּם עַל יוֹצֵא חֲלָצִי הַקְּדוּשִׁים, בְּהִיּוֹת בְּנוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר נִיֶּסֶן כֵּן שְׁמוֹנֶה שָׁנָה וַחֲתָנוּ הִגָּה"ק בַּעַל הָאֵרִי דְּבִי עֵילָא הִיא עֲדִיין סְמוּךְ עַל שׁוֹלְחָנוֹ שֶׁל רַבִּינוּ, פ"א יֵשֵׁב בְּחַג הַסּוּכּוֹת בְּתוֹךְ הַסּוּכָה, וְהִילֵךְ בֵּן שְׁמוֹנֶה נֶרְדֵּם עַל הַשׁוֹלְחָן, כְּשֶׁהִקִּץ מִתְנוּמָתוֹ רָאָה עַל הָאֲדָרֶת שֶׁהִיא תְּלוּי לִנְוִי סוּכָה, אוֹתִיּוֹת מְזוּהָבוֹת כְּעֵין שֶׁל אֵשׁ 'מִגֵּן אֲבָרָה', וְלִתְמַהוּנָה הִרְבֵּה שָׁאֵל לְגִיסוֹ מִי כֶּתֶב כָּאֵן תִּיבוֹת אֵלּוּ 'מִגֵּן אֲבָרָה', וְלִשְׁאֵלֶת גִּיסוֹ אִפְּהָ אֵתָה רֹאֵה תִיבוֹת 'מִגֵּן אֲבָרָה', רָאֵה לֹא בְּאֶצְבְּעוֹ כָּאֵן כְּתוּב תִּיבוֹת אֵלּוּ, וְאֵבִי רַבִּינוּ יוֹשֵׁב וְשׁוֹתֵק כָּל הַזֶּמֶן. (תְּהִלָּה לְמִשָּׁה)

האבות הק' עם הז' רועים באים להסוכה

וְסִיפֵר מִן הַיִּיטֵב לֵב" כִּי בְּהִיּוֹתוֹ צִעִיר לִימֵים בֹּא פֶּעַם בְּחַג הַסּוּכּוֹת עִם רַבִּינוּ הַיִּשְׁמַח מִשָּׁה בְּחֹזֶרָה מִבִּיבְהִנֵּב"ס לְהַסּוּכָה, וְרָאָה שֶׁם זִקְנִים הִרְבֵּה, שָׁאֵל בְּתִמְיוּמָתוֹ לְרַבְּנָא: אִם יוֹדֵעַ הוּא מִי הֵמָּה הַזִּקְנִים הָאֵלֶּה רַבִּינוּ הַשִּׁיב לוֹ כִּי הֵמָּה הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים עִם הַשְּׁבַע רְעִים, וְסִיִּים רַבִּינוּ: דַּע לָךְ כִּי אִם לֹא הִיִּית מִסְפָּר מִה שֶׁהֵנָּה רֹאֵה הִיִּיתִי יוֹכֵל לַעֲלוֹת בְּמַדְרָגוֹת יוֹתֵר גְּדוּלוֹת, וְגַם הִיִּיתֵב לֵב כְּשֶׁהִיא מִסְפָּר עוֹבְדָא זֶה הִיא מִסִּיִּים: לוֹלָא הִיִּית מִסְפָּר אֶת אֲשֶׁר רִאִיתִי הִיִּיתִי יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֵנִי עֹבְשִׁי. (תּוֹלְדוֹת יִשְׁמַח מִשָּׁה)

קדושת המציצות והרצפה

שְׁמַעְתִּי מִחֲבִירִי, מִה שֶׁאִירַע זֶה פֶּעַם אַחַת לְאֲדָמוֹר"ר [הִרָה"ק מִפְּרִישִׁיטְחָא] בִּילְדוֹתוֹ, שֶׁהִיא סְמוּךְ עַל שׁוֹלְחָן חוֹתָנוּ הַנִּגִּיד ר' מִשָּׁה אוֹהֵר וְעוֹרְגִיר ז"ל בְּסוּכּוֹת, שֶׁהִיא מְנַשֶּׁק מַחֲצִיזוֹת הַסּוּכָה וְהַרְצָפָה וְכִמְהָ רִקְדִין וּמַחֲלוֹת עֲשֵׂה מִגּוֹדֵל הַלֵּבֶב אֲשֶׁר שֶׁהִיא בּוֹעֵר בְּקִרְבּוֹ, וְלֹא הִיא נוֹדֵעַ עֲדִיין כִּי לֵבֵב נוֹטֶה לְחִסִּידוֹת, וּפִתְאוּם הַתְּחִיל לְרוּץ וּלְצַעֲקוֹ וּלְנַשֵּׁק מַחֲצִיזוֹת וְהַרְצָפָה עַד כִּי הִיא נִרְאָה כְּמִשְׁתַּנֵּעַ ח"ו מִמֶּשׁ מְרֻב הַתְּבַעֲרָה עַד שֶׁנָּח, וּמֵאֵז וְהִלָּאָה נוֹדֵעַ שֶׁהוּא מִהֲכַת הַחֲסִידִים הַגְּדוּלִים. (רַמְתִּים צִפִּים)

הסוכה של הבעש"ט הק' ז"ע נשרה

רַבִּינוּ הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ זְכוּתוֹ יֵגֵן עֲלֵינוּ בַּעַת שְׁתַּקֵּעַ אֵהֱלוֹ שֶׁל תּוֹרָה בְּפֶה מְעוֹבֹשׁ הִיא אוֹ בְּמַחֲנִיָּה רַבָּנִים גְּדוּלִים מִתְנַגֵּד הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זְכוּרָנוּ לְבִרְכָּה, וְהִלְכּוּ בְּחַג הַסּוּכּוֹת לְהַבְעֵשׁ"ט, וְאָמְרוּ אֲשֶׁר הַסּוּכָה שֶׁל הַבְּעֵשׁ"ט אֵינָה כְּשֶׁרָה עַל פִּי דִין תּוֹרָה, וְהַבְּעֵשׁ"ט ז"ל הַתּוֹנוֹכִי עִמָּהֶם אֲשֶׁר סוּכְתוֹ הוּא כְּשֶׁרָה, וְהִנֵּה רָאִשׁוֹ עַל יָדוֹ עַל אִיזָה רַגְעִים וְאַחֵר כֵּן פִּתַּח אֶת יָדוֹ, וְנִמְצָא בָּהּ פִּתְקָא מַחֲתִיכֵת קֶלֶף, וְהִיא כְּתוּב בּוֹ, סוּכָה זֶה שֶׁל הָרֵב יִשְׂרָאֵל בַּעַל שֶׁם טוֹב כְּשִׁירָה נֶאֱמַר מִט"ט שֶׁר הַפְּנִים, וְהַפִּתְקָא הַזֶּה נִשְׁאֵר בִּירוּשָׁה אֶצֶל נֶכֶד הַבַּעַל שֶׁם טוֹב הַק' ז"ל, הוּא הָרֵב הַקְּדוּשׁ מִסְדִּילֵקוֹב ז"ל וְבַעַל דָּגֵל מַחֲנֶה אֲפִרִּים וְהִיא כְּאִשֶּׁר נִזְדַּמְן אִיזָה חוֹלָה רַחֲמָנָא לִיצֵלָה, וְהִלְכּוּ לְבַעַל הַדָּגֵל ז"ל, צִיּוּה לְהִנִּיחַ הַפִּתְקָא תַּחַת הַכֶּרֶם שֶׁל כָּל חוֹלָה רַחֲמָנָא לִיצֵלָה וְנִתְרַפָּא, וּבְכָל מִשְׁךְ הַשְּׁתֵּי שָׁנִים לֹא נִעְדֵר שׁוּם אָדָם שֶׁם בַּעִיר, וְאַחֵר כֵּן נִזְדַּמְן שֶׁהִנִּיחוּ פֶּעַם אַחַת הַפִּתְקָא אֶצֶל אִיזָה חוֹלָה וְנִעְלַם הַפִּתְקָא, וְאָמַר בַּעַל הַדָּגֵל עַל זֶה, שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין נִיחָא זֹאת, כִּי הִילּוּדִים לְמוֹת (אֲבוֹת פֶּרֶק ד') עַל כֵּן הַתְּפִלָּה עַל זֶה שִׁיקָה מֵאֵתוֹ בְּחֹזֶרָה הַפִּתְקָא, וְשִׁמְעֵתִי מֵאֵתוֹ שֶׁשִּׁמְעוּ מִפִּי הָרֵב הַצִּדִּיק מוֹהֲר"ר יוֹסֵקִי נֶכֶד הַדָּגֵל ז"ל שֶׁרָאָה בְּעֵינָיו הַפִּתְקָא אֶצֶל זְקִינוֹ בַּעַל הַדָּגֵל ז"ל. (סִפְר בַּעֲשׂ"ט)

סִיפְרוֹ לוֹ לְהִרָה"ק ר' פִּנְחָס זצ"ל מִקְאִרִץ כְּשֶׁהִתְגּוֹרֵר בְּאוֹסְטֶרְהָא, אֲשֶׁר בְּסוּכּוֹתוֹ שֶׁל הִרָה"ק הָרֵב יִיבִי צִלְ"ל אֵינוֹ נִמְצָא שׁוּם זָכוֹב, וּבְסוּכּוֹתוֹ שֶׁל הִרָה"ק פִּנְחָס ז"ל הָיוּ זָכוֹבִים וְלֹא רָצָה לְהֵאֱמִין וְהִלֵּךְ בְּעַצְמוֹ לְסוּכּוֹתוֹ שֶׁל הָרֵב יִיבִי ז"ל, לְרֹאוֹת אִם נִכּוֹן הַדָּבָר, וְהֵנָּה יֵשֵׁב שֶׁם כְּמוֹ חֲצִי שָׁעָה, וְאֵכֵן לֹא רָאָה שׁוּם זָכוֹב, וְהָיוּ לוֹ חֲלִישוֹת דַּעַת, וְתִיכָף נִפֵּל זָכוֹב קֶטֶן מִהֶסְכֵּךְ עַל הַשׁוֹלְחָן, וְהִרְגִּישׁ זֹאת הָרֵב יִיבִי ז"ל, מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ וְחֲלִישוֹת דַּעַתוֹ שֶׁל הִרָה"ק פִּנְחָס ז"ל תִּיכָף, וְאָמַר בּוֹה"ל דָּאִס שׁוֹעֵר אֵיךְ אֵז דַּעַס פִּלְגִיעֵלֶעל אֵיז נָאֵר אֶרֶאפֶּנְעֶפֶאֲלִין לְכַבּוֹד הִרָה"ק פִּנְחָס ז"ל, זִי"ע וְעִכְ"י. (שְׁכַחִי רַבִּי יִיבִי)

הישוב בסוכה כיושב בתוך שמות הק'

פֶּעַם אַחַת בְּחַג הַסּוּכּוֹת כְּאִשֶּׁר בֹּא בִּלְיָה הָרֹאשׁוֹן לְסוּכָה, פִּתַּח פִּי הַק' וְאָמַר: 'לַעֲכִיטִי לַעֲכִיטִי' וְאֵל לֹא הִיא אֲפִילוֹ מְנוּרָה שֶׁל נֶפֶט, רַק שְׁתֵּי נֵרוֹת עַל הַשְּׁלָחָן, וְסִיפֵר מַעֲשֵׂה, אֲשֶׁר בְּאוֹסְטֶרְבּוּצָה הִיא אִישׁ אֶחָד וְקָרָאוּ לוֹ מֵאֶרְאוּוֹטְשִׁיק, וְהִיא אֶצֶל אֲדָמוֹר"ר זצ"ל בַּעַל הַמַּחֲבֵר 'נוֹעַם אֵלִימֶלֶךְ', וְשָׁאֵל אוֹתוֹ בַּעַל 'נוֹעַם אֵלִימֶלֶךְ', אֲפֹשֶׁר תִּרְצֶה לְרֹאוֹת הָאוּשְׁפִיזִין, אֶרְאֶה לָכֵן, וְהַשִּׁיב הַמֵּאֶרְאוּוֹטְשִׁיק, אֲנִי רֹצֵה לְרֹאוֹת, וְנִתְעַלֵּף תִּיכָף, אַחֵר כֵּן בְּהַשְּׁלָחָן סִיפֵר מַעֲשֵׂה מִהֲרִיר 'בּוֹנֵס זצ"ל, אֲשֶׁר נִעֲשֶׂה חֲסִיד בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת, וּבְחַג הַסּוּכּוֹת כְּשֶׁרָצָה לְצַאת מִהַסּוּכָה לֹא הִיא יוֹכֵל לְצַמֵּץ לִלְכַּת אֶל הַפִּתְחָה, יַעַן כִּי הִיא מְרַגִּישׁ שִׁיּוֹשֵׁב בְּתוֹךְ שְׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים. (חֲשַׁבָה לְטוֹבָה)

הַיּוֹשֵׁב בְּסוּכָה חוֹסֶה בְּצִילָא דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא

יָדוּעַ מִה שֶׁסִּיפֵר הִרָה"ק מִהַרְצָה"ה מְרִימָנָא זִי"ע מַחֲסִידִים הָרֹאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ דְּבוּקִים כָּל כֵּךְ בְּאַהֲבַת מִצְוַת סוּכָה, וְהִרְגִּישׁוּ נוֹעַם אוֹר קְדוּשַׁת אֲהֲבָתָהּ, עַד כִּי בְּאַהֲבָתָהּ יִשְׁגוּ שֶׁנִּשְׁבְּעוּ שֶׁלֹּא לְצַאת מִהַסּוּכָה לְעוֹלָם, וְנִשְׁבְּעוּ בְּנֶדֶר עַל דַּעַת רַבִּים שֶׁאֵין לוֹ הַפְּרָה, וְכֹאשֶׁר הִגִּיעַ יְמֵי הַחוּרְףָה וְהַקּוֹר נֹרָא, וְאֵז מִן הַשָּׁמַיִם בֹּא עֵנָן וְלִקְחָם לְמִדְיַת הַחֲמִים כִּדִּי שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּנוּ בְּצֶעַר הַקּוֹר בְּחוּרְףָה וּבְהִיּוֹתָם בְּסוּכָה, וְקִרְאוּם הָעוֹלָם אוֹתוֹ וְאֵת מִשְׁפַּחְתּוֹ אַחֲרָיו, בְּשֵׁם אֲנִשֵּׁי סוּכּוֹת, עַל שֵׁם נֶס זֶה. (שַׁעֲרֵי יִשְׁשֹׁכָר)

"שבעת" ימים, שצריך להיות "שבע" מהסוכה

בְּסוּכּוֹת תִּשְׁבּוּ שִׁבְעַת יָמִים. כְּלוֹמֵר כְּשֶׁתִּרְצֶה לְהִיּוֹת לָכֵן יִשְׁיבָה וּקְבִיעוּת וּשְׁבִיעֵת הַתְּעִנוּג מִהַסּוּכָה, אִזִּי שִׁבְעַת יָמִים מוֹכֵרָה לְהִיּוֹת לָכֵן גּוֹדֵל הַשְּׁבִיעִיָּה מִהִימִים, דְּהֵינּוּ לִקְבֵּל הָאָרֶה וְתִעֲנוּג מְעוֹצֵם הִימִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל, דָּאֲתַחֲזִי בְּהוֹן אֲנִי מִלְכָּא. וְתִיבַת שִׁבְעַת הוּא מִלְשׁוֹן שְׁבִיעִיָּה וְתִעֲנוּשׁ, וְאֵז תּוֹכְלוּ לִקְבֵּל גּוֹדֵל הָאָרֶה וְתִעֲנוּג מִן הַסּוּכָה, כִּי הָעֵיקָר הוּא לִקְבֵּל מִקּוֹדֶם הָאָרֶה וְתִעֲנוּג מִעֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם. (בֹּאֵר מִשָּׁה)

לשמוח מאוד במצות סוכה

צִרִּין לְשִׁמּוֹחַ מְאֹד בְּהַמְצוּת שִׁבְסוּכָה, וּבִימֵים הָאֵלּוּ כְּשֶׁאוֹמְרִים אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנוֹ, צִרִּיכִים לְהַתְּמַלָּא שְׁמַחָה מְאֹד. (בֵּית אֶהֱרֹן)

עיקר השמחה לשמוח עם השי"ת

כִּבְר כְּתַבְתִּי לָךְ כִּמְהָ פְעָמִים בְּמָה שֶׁקֵּדֶם, שֶׁהָאָדָם נִפְעַל כְּפִי פְעוּלוֹתָיו שִׁיעֲשֵׂה תְּמִיד, וְרַעֲיוֹנָיו וְכָל עֲשֵׁתוֹנוֹתָיו נִחְפָּשׁוֹת אַחֲרֵי פוֹעַל יָדָיו, אִם טוֹב אִם רָע. וְעַל כֵּן כִּי רָצָה הַמֶּקוֹם לְזָכוֹת אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּחַר, הִרְבֵּה לָהֶם מִצְוֹת לְהִיּוֹת נִפְשָׁם מִתְּפַעֲלָת בְּהֵן לְטוֹבָה תְּמִיד כָּל הַיּוֹם וְכו'. מִזֶּה הַשּׁוֹרֵשׁ הִיא, לְפִי שִׁמִּי הַחַג הֵם יְמֵי שְׁמַחָה גְּדוּלָּה לְיִשְׂרָאֵל כִּי הוּא עַת אֲסִיפֶת הַתְּבוּאוֹת וּפִירוֹת הָאֵילָן לְבֵית, וְאֵז יִשְׁמַחוּ בְּנֵי אָדָם שְׁמַחָה רַבָּה, וּמִפְּנֵי כֵן נִקְרָא חַג הָאֲסִיפָה, וְצוּהָ הֵאֱלֵ-ל לְעַמּוֹ לַעֲשׂוֹת לְפָנָיו חַג בְּאוֹתָהּ הָעַת לְזָכוֹתָם לְהִיּוֹת עֵיקָר הַשְּׁמַחָה לְשִׁמּוֹ, וּבְהִיּוֹת הַשְּׁמַחָה מוֹשַׁכַת הַחוּמֵר הִרְבֵּה וּמִשְׁכַּחַת מִמֶּנּוּ יֵרֵאת אֱלֹקִים, בַּעַת הֵיאֵה צוֹת ה' לִקְחַת בֵּין יָדָיו דְּבָרִים מְזַכְרִים אוֹתָנוּ כִּי כָל שְׁמַחַת לְבִינוּ לְשִׁמּוֹ וּלְכַבּוֹדוֹ, וְהִ' מְרַצְנוֹ לְהִיּוֹת הַמְּזַכֵּר מִן הַמִּשְׁמַח כְּמוֹ שֶׁהָעַת עַת שְׁמַחָה, כִּי צִדֵּק כָּל אֲמִירֵי פִי, וְיָדוּעַ מִצֵּד הַטֵּבַע כִּי אֲרַבְעַת הַיָּמִים כּוֹלֵם מִשְׁמַחִי לֵב רֹאִיָּהִם. (חִינוּךְ מִצְוָה שִׁכ"ד)

השמחה היא על יום סליחה של יום הכיפורים

נִרְאָה לַע"ד עֵיקָר שְׁמַחַת הַחַג הִיא עַל יוֹם סְלִיחָה שֶׁל יוֹה"כ וְכו', וְאֵז כְּשֶׁנִּגְמְרָה נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן נִגְמְרָה סְלִיחַת יוֹה"כ וְקִלְטָה הָעֵנָן אוֹתָן שֶׁכָּבַר פִּלְט, וְעַל כֵּן יוֹשְׁבִים בְּסוּכָה זָכֹר לְעֲנִי כְבוֹד שְׁקִלְטָם וְשֶׁהוּא סִימָן עַל סְלִיחַת יוֹם הַכִּיפּוּרִים. (חֲתָם סוֹפֵר)

עבודת ה' בחג

וְכוֹ צִרִּין הָאָדָם, לְעַבּוֹד ה' בְּכָל עֲצֻמוֹתָיו וּבְכָל אִיבְרָיו שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּזִים הָאֲרַבְעֵי מִיָּנִים לְעַבּוֹד ה' בְּד' הַיְּסוּדוֹת, וְלַחֲסוֹת בְּצֵל ה' שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז מִצְוֹת סוּכָה, וְלַעֲבֹד בְּשְׁמַחָה כְּדִכְתִּיב עֲבַדוּ ה' בְּשְׁמַחָה שֶׁעַל זֶה מְרַמֵּז מִצְוֹת שְׁמַחָה. (מִנְחַת עֲנִי)

ע"י שמחת החג מובטח שנה של שמחה

גּוֹדֵל מַעֲלַת מִצְוֹת שְׁמַחָה בְּסוּכּוֹת אִם יִשְׁמַח וְיִגִּיל בְּחַג הַסּוּכּוֹת, יֵהִי שְׁמַח וְטוֹב לֵב כָּל הַשָּׁנָה. (אֲבִרְבָּנָאֵל דְּבָרִים ט"ו ט"ז)

ע"י שמחת החג מובטח שנה של שמחה ויהיה שמח לעולם

שְׁמִי שֶׁהוּא שְׁמַח וְטוֹב לֵב וְלֹא יִצְטַעַר כָּלִל בְּחַג הַק' הַזֶּה, מוֹבְטָח לוֹ שֶׁתְּעַלֶּה לוֹ שָׁנָה טוֹבָה וְיֵהִי לְעוֹלָם שְׁמַח, (פֶּלֶא יוֹעֵץ בְּשֵׁם הָאֲרִיז"ל)

שמחה לה' דייקא

שִׁבְעַת יָמִים תַּחַג לֵה' וְכו' (דְּבָרִים). צִרִּין לְהִבִּין הֵלֵךְ אֲמֵר לְעִיל (פִּסְקוּק י"ג) חַג הַסּוּכּוֹת תַּעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים וְכו' וּשְׁמַחַת בְּחִגִּין וְכו'. וְכִי ע"פ מִה שֶׁכ' בְּמִקְ"א שְׁעִינִן שְׁמַחָה בְּהַצְלָחָה וּבְהַשְׁפָּעָה מְרֻבָּה יֵשׁ בְּשְׁנֵי פָנִים, אוֹ שֶׁנִּשְׁמַח בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ שֶׁנִּתְמַלָּא מְבֻקְשֵׁינוּ לְיִשְׁבֵּשֶׁק וְשֹׂאנֵן, אוֹ כִּי ע"י זֶה נִתְבַּרֵּר לָנוּ אֲהֲבַת ה' שֶׁבְּעִבּוֹר אֲהֲבָתוֹ נִתֵּן לָנוּ כָּל זֹאת וְהֵנָּה אוֹפֵן הָרֹאשׁוֹן אֵינוֹ שְׁמַחַת מִצְוָה, וְאוֹפֵן הַשְּׁנִי הַשְּׁמַחָה שְׁמַחַת מִצְוָה, וְהֵנָּה כָּל הַלְּאוּמִּים שְׁמַחִים בְּאֶסְפָּס מְגֻרָנָם וְיִקְבֹּם שֶׁהִנִּיחוּ וְאִסְפוּ בְּבֵיתֵם דִּי מֵאֲכַלְס, אֲבָל שְׁמַחַתֵּנוּ לֹא תִהְיֶה כֵּן אֲלֵא שֶׁנִּשְׁמַח בְּה' הַנוֹתֵן וְזֶהוּ שִׁבְעַת יָמִים תַּחּוּג לֵה' דִּיקָא. (כְּתַב סוֹפֵר)

על ידי לקיחת ד' מינים זונה להעביר רוח רעה מלבו

וְהֵנָּה יָדוּעַ דְּאֲרַבְעֵי מַלְכוּת מוֹשְׁכִין לַע"ז ג"ע וְשִׁפְ"ד וְלֵה"ר שֶׁשְׁקוּלָה כְּשֶׁלִּשְׁתֵּן כְּמוֹ הַמַּלְכוּת הַרְבִּיעִית שֶׁשְׁקוּלָה כְּשֶׁלִּשְׁתֵּן, וְכִבְר דְּבָרָנוּ מִזֶּה. וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁלְעוֹמָתָם מִצְוֹת לוֹלֵב שִׁישׁ בּוֹ ד' מִיָּנִים, אֲתֵרוּג מִצִּיל וּמְכַנִּיעַ יִצְרָאֵל דַּע"ז, וְלוֹלֵב שֶׁהוּא יוֹסֵף כְּמִבּוֹאֵר בְּכוּנוֹת הוּא כְּנ

של ד' מלכיות ומכניעין את ד' הכחות הרעים של ע"ז ג"ע ושפ"ד ולה"ר: (שם משמואל)

על ידי נטילת ד' מינים זוכה לקדש רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו

צריך להבין למה לא מצינו בשום מצוה שיהי' הנוי מצוה וגדול כ"כ כמו נוי סוכה דמצינו בגמ' (סוכה י) עטרה בקרמין וסדינין וגו' והלא זה אלי ואנוהו קאי על כל המצות, ואמר האדמו"ר מסאנטשוב צללה"ה דהנה על זה אלי ואנוהו פי' התרגום ואבני ל' בית מקדשא והגמ' (שבת קלג ע"ב) דרשו התנאה לפניו במצות וי"ל דאלו ואלו דא"ח דהנה ידוע דסוכה רומז על בית המקדש ובית המקדש נקרא נמי סוכת שלום [ובגמ' (סוכה ט) כשם שחל ש"ש על חגיגה כן חל ש"ש על סוכה עיי"ש] וא"כ בסוכה שייכים ה' פירושים הנ"ל בדבר אחד לכן המצוה של נוי גדול כאן בסוכה יותר מבכל המצות ובזה מובן למה באה מצות של נטילת ד' מינים בסוכה דאין שייכים זה לזה אך כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם והפי' הפשוט שקאי על בית המקדש שהשי"ת שורה בתוכו, אולם באלשיך ושאר מפרשים כ' שקאי נמי על כל ישראל ועל כל אחד וא' מישראל שיעשה עצמו מקדש ומשכן להשראת השכינה שיוכל השי"ת לשכון בתוכו ממש והיינו ע"י קדושת האיברים שמקדש עצמו ע"י בא להשראת השכינה [וזהו האבות הן הן המרכבה] וממילא בסוכות שרומז על ביהמ"ק והשראת השכינה וכנ"ל ובא אח"כ הד' מינים שרומז נמי לאיברים כמבואר במדרש לולב נגד השדרה ואתרוג נגד הלב וערבה נגד השפתים והדס נגד העינים ורומז דצריך לקדש כל האיברים ולהגביהם להקדושה ובאלו הד' נכלל כל האדם וצריך להגביה את האיברים וכדאמר בגמרא (סוכה מב) מדאגבהי נפיק ב' וממילא כשמקדש כל האיברים בא ע"י להשראת שכינה בתוכו ממש ושייך זה להסוכה שהוא השראת השכינה ג"כ בכללות וכנ"ל וא"ש:

האושפיזין קדישין באין ורואין אם הזמין עני לביתו

מה טוב חלקו המאכיל עניים ואורחים על שולחנו, בחג הקדוש הזה. כדאיתא בזוהר הקדוש, ולאידך גיסא גדול עונו מנשוא, ומקללין אותו השבעה אושפיזין עילאין קדישין, אם אין לו עני או אורח על שולחנו. ואם אין ידו משגת להביא עניים או אורחים דבמה ישכב, אז ישלח להם תבשיל, ויאמר בשעת הגתינה זה חלק מסעודתינו יהיה חלק האושפיזין שיבואו לסוכתינו, חמ"י, וכן כתב בספר כף אחת סימן כד אות ד, ובעירנו איזמיר יגן עליה אלקים, נמצא איתנו שני בעלי בתים, דבכל שנה ושנה המה ואביהם נוהגים לערוך שלחנות כלילה ראשונה ושניה של סוכות, לפני האורחים ולפני העניים, מה טוב חלקם וכן יעשו לדורותם בשפע רב, וירבו כמותם, ועיין לעיל אות: (מועד לכל חי)

שמחת האושפיזין קדישין שמשמחין עניים

סלולה אורח ישרים ההולכים דרך צדקה שהוא ק'ום העולם אשרי משכיל אל דל ובפרט ביום משתה ושמחה ויו"ט, כמבואר בזוהר וז"ל, ת"ח דכולהו שאר זמנין וחגיגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני ואי חדי בלחודואי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי כו' כתיב וזריתי פרש על פניהם פרש חגיכם, ואי איהו בשבת חדי אף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהיב ליה עונשא כשאר זמנין וחגיגין דכתיב פרש חגיכם ולא פרש שבתכם וכתיב חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי ואלו שבת לא קאמר, ובגין כך כתיב ביני ובין בני ישראל עכ"ל. ובטעם הדבר דחגיגין צריך יותר למחדי למסכני מבשבת, גם להבין מה דכתיב חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי מה ענין חדשים לכאן. ובזוהר לא הזכירו שצריך למחדי בחדשים. גם מ"ש הה"ד ביני ובין בני ישראל, נ"ל דמקראי קודש אינון אושפיזין עילאין קדישין וצריך למחדי לאושפיזין וזו היא שמתתם לשמח נפש העניים האומללים הם יקחו חלקם, והנה להשגת תכלית הענין אמשול לך משל, למלך שלטון שנתארח לבית כפרי אחד אשר תחת ממשלתו ויכירהו, ולא שת לבו אליו לכבדו כראוי ויחר אף המלך בו, וישא עיניו והנה איש בא אליו והוא ציר שלוח מכפרי אחר לאמר אם על המלך טוב יבא אל המשתה אשר אעשה לו. ויבא המלך אל בית האיש ההוא והנה גם וגם האיש לא שת לבו אל המלך ולא כבדו גם הוא. אדין מלכא בנס וקצף סגי ברגז וחמא, אמר הדמין יתעבד וביתיה נולי ישתוי, כי יותר רעה מעשה זה האיש מהראשון, כי אל הראשון מעצמו בא אליו המלך וזה שלח אחריו גם על השליח קצף כי הוא היה הסבה לבושתו, והנה בשבת דקביעי וקיימי ומעצמם באו האושפיזין לאו עונשי' סגי. אבל בתנים ומועדים שהם ע"י ישראל כמאמרם ז"ל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם אל תקרא אותם אלא אתם, ואם אז אינו מכבד האושפיזין עונשיה סגי. לזה אמר חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי, כיון דהזמנים נקראים ע"י החדשים וגם על השליח כועס שהם החדשים לזה אמר הה"ד אות היא ביני ובין בני ישראל, ומשום דשבת קביעא וקיימא ואמרין מקדש השבת וישראל והזמנים דשבת. ואם אות בינו ובין בני ישראל, וחגיגין בין ב' ובינו. ומשום דשבת קביעא וקיימא וזמנים ע"י ישראל נקראים והבן. וגם כיון שצריך להראות פני אלהים בתנים וזמנים שנא' יראה לך זכורך, ע"כ צריך שיהיה עכ"פ בזמנים הללו בצלם ודמות עתירי ומסכני כחדא ולא יהיה ח"ו כבהמה: (שם שמעתתא)

ע"י האושפיזין קדישין זוכה לבושה והכנעה

ענין אושפיזין, אולי על פי מה שאיתא ר"ת ב'סוכות ת'שבו ש'בעת הוא בש"ת, מקדושת הסוכה זוכה האדם לבושה והכנעה. (תפארת שמואל)

מהו ענין האושפיזין בחג הסוכות,

וגם מה ענין שמחת תורה מיד אחר חג הסוכות, יש לפרש בדרך משל: לאדם אחד שהיה לו בית מסחר, והיה דרכו לנסוע לעיר הגדולה לקחת סחורה

בהקפה על מנת לשלם לסוחר בזמן מוגבל, והנה נלקה מסחרו בהפסדות, וכשהגיע הזמן לא היה לו לפרוע, הלך אל הסוחר התנצל לפניו איך היה לו היזקות שונות, הסוחר בטוב לבו הפחית לו מן החוב איזה סכום, והגביל זמן חדש על השאר, אבל גם אז לא היה לו לשלם, וחזר עוד הפעם אל הסוחר, סיפר לפניו את כל לבו ומר נפשו, כי אין ביכולתו לשלם גם זה הסכום, והסוחר שהיה נדיב לב עשה לו הנחה מחובתו גם הפעם, והגביל זמן חדש בהבטחת הקונה לפרוע במועדו בלי שום טענה, והנה התחיל להתקרב ולבוא זמן הפרעון והקונה ראה כי אין כל בידו וכיסו ריקם, ובאין ברירה בא עוד הפעם בבושת פנים אל הסוחר והתנפל לפניו בתחנונים, הסוחר נתמלא עליו רחמים ומחל לו הכל, אבל קונה זה אם כי נמחל לו החוב כל זה איננו שוה לו, כי פסק הבטיחות ממנו ואיך יעסוק עוד בקשרי משא ומתן, מה עשה, הזמין את קרוביו סיפר להם את כל מדוי לבו, שאינו יכול עוד לשית עצות בפפשו, כי נמצא הוא בצר ובמצוק בלא סחורה ובלא משא ומתן, הקרובים הרגישו בצערו והתנדב כל אחד כפי יכולתו והתקבץ מהם סכום החוב ופרע להסוחר ונעשה בטוח, חיזק את בית מסחרו בסחורה ונתבסס מצבו מחדש.

כן הוא הנמשל אצל ישראל, דאיתא במדרש תנחומא פר' אמור (הובא בטור או"ח תקפא) וז"ל, ולקחתם ביום הראשון (ויקרא כג), וכי ראשון הוא והלא יום חמשה עשר הוא, אלא מאי ראשון, ראשון לחשבון עונות, משל למדינה שחייבת מס למלך ולא נתנו לו, בא אליה עם חיל לגבותו; כשנתקרב אליה בעשרה פרסאות יצאו גדולי המדינה לקראתו ואמרו לו אין לנו מה ליתן לך, הניח להם שליש, כיון שנתקרב יותר יצאו בינוי העיר לקראתו, הניח להם שליש השני, כשנתקרב יותר יצאו כל בני העיר לקראתו והניח להם הכל, כך המלך הקב"ה, בני המדינה אלו ישראל שמסגלים עונות כל השנה, ערב ראש השנה הגדולים מתענים ומוותר להם שליש עונותיהם, בעשרת הימים בינויים מתענין ומוותר להם כ' שלישים, ביוה"כ הכל מתענין ומוותר להם הכל, במוצאי יוה"כ עוסקים במצות סוכה ולולב ואיך עושין עונות, לכך קורא יו"ט ראשון, ראשון לחשבון עונות, עכ"ל, וקשה שהיה צריך לומר ראשון לחשבון המצוות, אלא הענין הוא, כי אף שוויתר להם הקב"ה גם שליש האחרון ומחל להם כל העוונות ביום הכפורים, אבל איך ישאו פנים לעשות עוד מקנה וקנין עם הבורא יתברך אם נתקלקל הבטוחות שלהם לפניו, ומה ישראל עושים, הם מזמינים בימי חג הסוכות את האושפיזין הם אבות המשפחה והקרובים, ומזמינים ביום הראשון את אברהם אבינו הוא הנותן לנו קצת מן החסד שלו הגומל חסדים טובים, ויצחק אבינו נותן לנו ממדת הגבורה שלו התגברות על היצר, ויעקב אבינו ממדת התפארת שלו, וכן משה רבינו אהרן הכהן, יוסף הצדיק ודוד המלך, לכך ביו"ט ראשון הוא ראשון לחשבון העונות, כי ישראל מתחילים לבוא בדין וחשבון לפרוע חובת העונות, וכאשר עוברים כל האושפיזין במשך ימי החג, נתקבץ מהם מנדבת הזכויות שלהם וממדותיהם הטובות סכום הגון די והותר לפרוע כל חובת עוונותינו, ואזי אנו עושים לנו שמחת תורה, וסיים בזה"ל: 'און אז מ'האט זיך שוין אפגערעכענט און זוכה געווען צו בעצאהלען דעם גאנצען חוב מאכט מען זיך שמחת תורה', לכך שמחת תורה מיד אחר חג הסוכות. (תורת יחזקאל, קאזמיר)

מי יודע אם יבואו האושפיזין לכאן

בעיירה חאנטנין גר פעם יהודי שחשדוהו שהוא נסתר, ופעם בחג הסוכות החליטו כמה אנשים לעקוב אחריו ולתהות על קנקנו, לאחר צאתו מביהכ"ל הלכו אחריו וביתו היה בקצה העיירה וסוכתו בשדה, ועמדו מרחוק וראוהו ניגש אל הסוכה ומדבר אל עצמו, ווער ווייסט צו זיי וועלען אריינקומען אין אזא פראסטע סוכה, ופרץ בבכי, ואמר, אבער ווען זיי וואלטען וויסען מיט וויפיל יגיעה ס'איז מיר אנגעקומען צו מאכען די סוכה, והתחיל לקרוא, ברוך הבא אברהם אבינו, ברוך הבא יצחק אבינו וכו' וכו' כך קרא את כל האושפיזין. (סיפורי הרמ"ח)

אמונה שהמה באים, נדולים מראי'

הרה"ק מקארלין זצ"ל סיפר בשם איזה צדיק שאמר, הצדיקים אומרים שרואים את האושפיזין קדישין, ואנו מאמינים אז די אושפיזין זענען דא, און מיר זאגן אז גלייבען איז גרעסער ווי זעהן. (ברכת אהרן)

יום התשענא רבא

אולי י"ל עוד ולהסביר ד"ק אמו"ר צללה"ה זי"ע שכ' לבאר הטעם שנק' יום ערבה על פי דברי רש"י ז"ל (תהלים קי"ט) על הכתוב ערוב עבדך לטוב שהיא מלשין ערבות גריינטי בלע"ז כידוע שזה היא שטר ערבון שנותן אחד לחבירו וזהו שהתפלל דוד המלך ע"ה שהשי"ת יערוב בעדו לטוב, ועי"ז אל יעשקוני זדים, וענין הערבות ידוע שיפרע בזמן העתיד, אף גם אם עתה אין לו לשלם ישלם אח"כ בזמן הבא, וכן הוא הפי' של ברכת התורה והערה נא, דהנה אם אדם חוטא לומר תורה הוא ח"ו בחינת זריעה לקוצים כי קודם התורה צריך להיות התשובה נירו לכס ניר ואל תזרעו אל קוצים, והנה אף גם אם התשובה תיקון המעשים עוד לא עלה בידינו כהוגן ע"ז אנו מתפללים והערב נא היינו ה' אתה ערב כי בזמן הבא נתקן מעשינו בתשובה ומע"ט ומעתה נוכל ללמוד את התורה הק' ונרגיש עריבות ונעימות מתיקות ולשרידי העם הטובים באמת תשובה שלימה להם הוא הפי' כפשוטו שיהי' ערוב ומתוק ושירגישו עריבות נעימות ומתיקות התורה, אבל לפשוטי עם להם היא הפי' מלשון ערבות וכנה"ל, וכן כאן ביום הזה שהוא סיומא דחג הסוכות ופתקין נפקין ואולי לא עלה בידינו התשובה והתפלות והנענועים כראוי ועי"ז ביום

האחרון הקב"ה נעשה ערב בעדינו שמוכנים אנחנו לשמור פקודיו בכל לב ונפש מעתה ועד עולם, וזה נקרא יום ערב:

ולבאר ולהרחיב דבריו הק' על פי דברי הרב המגיד מקאזניץ זצלה"ה ז"ע ע"ד רש"י ז"ל בפ' יתרו על הכתוב ואשא אתכם על כנפי נשרים, הדמיון לנשר שאינו מתיירא רק מן החץ ולכן נושא גוזליו על כנפיו ואומר מוטב שיכנס החץ בי, וצ"ל הענין והחסד שעשה עמנו בוראינו כיון שבלא"ה לא שייך כאן הטעם מוטב יכנס החץ בי ומי מבלעדו אשר יורה חצים או ירים את ידו שלא ברשות יוצרינו אלא הענין כך כי בשעת יציאתנו ממצרים וכן בכל זמן כשמגדיל הבורא ב"ה חסדיו על עמו ישראל רוצה המקטרג לקלקל כמו שאמר השר הללו מע"ז והללו עו"ז ומדוע השי"ת נושא להם פנים, וזהו הקטרוג נק' חיצים שמורה בלשון כמ"ש (ירמ' ט') חץ שחוט לשונם ואעפ"כ השי"ת מגדל חסדו ודן את דינו ומוציא משפטינו לאורה ומסיר כל המקטרגים וסותם את פיהם וזה שאמר הכ' ואשא אתכם על כנפי נשרים שאומר מוטב יכנס החץ בי שהקב"ה מסיר הקטרוג מעל עמו ישראל שלא יכנס בהם החץ ומקבל ע"ז כביכול להשיבם תשובה נצחית ולהסיר כל תלונה, וכן ביום הזה שהוא גמר החתימה לטוב ופתיקין נפקין רוצה המקטרג לקלקל מדוע הבורא ב"ה אתה נושא להם פנים, אך השי"ת ברוב חסדו וטובו מסיר כל המקטרגים וסותם את פיהם וערב בעדינו ואינו משגיח על מה שלא יהי' להל' לשם אח"כ, ואמר מוטב שיכנס החץ בי ואז אל יעשקוני זדים אינו יכול לנגוע בהם שום רעה ח"ו, וזה היא לישועה גדולה, וזהו שנק' יום הזה הושענא רבא, ויעזור גם לנו השי"ת כי יהי' ערב בעדינו לטוב ונזכה לשנת גאולה וישועה ולכ"ט. (תפארת שמואל)

הושע נא למען אלהינו הושענא. הכל למען, למען תעשה ולא למעננו, כי אין בנו מעשים, ומה שעשינו כלא נחשב לפניך. וזהו סוכה, מלשון הכל סוכין ביופי' (מגילה י"ד ע"ב) שהיא לשון ראי', שרואה במצבו שכלא נחשב. ברית נקרא חותם כמ"ש (בפיוט יום ליבשה) הבאים עמך בברית חותמך, וחותמו אמת, והושענא רבא נקרא גמר החותם, על שנגמר תקונו של ברית החותם, ויוה"כ היא החתימה, ובהושענא רבא ג"כ נחתמים, חותם בתוך חותם, ואז אין חשש למען גוי, כי ביום הושענא רבא נוטל הקב"ה כל התפלות והבקשות וכל הזכיות וכל הטובות שעתידים לבוא, ומעלה אותם לשמים ממעל במקום שאין שם שליטה להקטרוג, וזה נקרא חותם בתוך חותם: (ישמח ישראל)

ואמר עוד בקדשו (בברכת ק"ש) "ותן בלבנו בינה" ראש השנה "להבין ולהשכיל לשמוע" ג"כ ראש השנה, כי ר"ה בחי' מחשבה, ומשום זה נקרא ראש משכן המוח, המחשבה באה מן המוח, ולפי שמצות היום הוא בשמיעה לשמוע קול שופר לכן לשמוע גם כן ראש השנה, "ללמוד וללמד" יום הכפורים בחינת דיבור, "לשמור ולעשות" סוכות בחי' מעשה עשיית סוכה ונטילת ד' מינים והקפות, "ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה" שמיני עצרת ושמחת תורה, ואנו מבקשים שבזכות אלה הימים הקדושים שעוברים עלינו ומקיימים אותם כמצווה אלינו, שנזכה לכל זה באהבה וברצון: (ישמח ישראל)

וי"ל עוד בלשון אחר, דהנה ידוע דכל טעות נמשכת מצד הכחות המסתירים את אור האמת, והכחות ההם מתהווים מחמת הבריאה שהיתה בהכרח ע"י צמצום והסתר אורו ית"ש, דאל"ה היתה מתבטלת כל הבריאה במציאות כמ"ש חכמי האמת בזה. והנה ידוע שכל השמות מחודשים מחמת בריאת העולם, זולת שם הוי"ו ב"ה וב"ש שהי' קודם שנברא העולם, ע"כ להסיר את הטעות יתכן מחמת הופעת שם זה שהי' קודם שנברא העולם קודם ההסתרה והצמצום, דיתר השמות מביאים אתם גם בחי' ההסתרה והצמצום, ע"כ הוסיף בו אות הוי"ו שמעתה יש בו אותיות יו"ד ה"א וא"ו כסדר משם הוי"ו ב"ה שהם עיקר אותיות שם זה הקדוש כמ"ש רבינו בחי' בענין הושענא רבא שהוא יום כ"א מבריאת העולם גימטריא שלש אותיות אלו, וכידוע בדברי חכמי האמת, וזה הי' לו לסיוע להסיר ההסתרה וזכה יהי' ניצול מטעות וחשכת עצת מרגלים: (שם משמואל)

ליום הושענא רבא. ערבה היא רומז לאותן שאין להם טעם וריח כדאיתא במד' א"כ מאי מעליותא דערבה. אך הוא בחי' אמונה כדאיתא שהיא משוך כנחל. והוא בחי' אחריו נרוצה נמשכנו אחריו כבהמה, וזהו נשאר לעולם בישראל מאמינים בני מאמינים. ואיתא ערבה מנהג נביאים ולא יסוד נביאים. דאיתא מנהג ישראל תורה. כי בני יושיע כח אבות בבחי' דעת כדאי' מוח הבן ממוח האב וזה בגדלות. אבל יש עוד ברא כרעא דאבוא ובהא בבחי' קטנות שדרך הבן להמשיך במנהג אבותיו. ועל זה כתיב אם לא תדעו כו' צאי בעקבי הצאן. ומנהג אבותיהם בידיהן הרמז מה שהי' לאבות מנהג בעלמא ואצלינו הוא יד נכח לאחוז בזה, ודרגא תחתונה שלהם הוא הראש אצלינו וידינו אוחזת בעקביהם. ובאמת תחלתן של ישראל הי' דור המדבר קודם שניתן להם התורה ונמשכו אחריו ית'. וכמו כן בסוף הדורות שאין לנו דעת כאדם צריכין להתחזק בדרך אמונה. והוא חביב לפני ית"ש כדאי' במדרש ומדברך נאווה מדברתיך במדבר כו' הקימו לי צדיקים ע"ש וכל עליון לא הי' אלא מן המדבר. וכמו כן בסוף הדורות כתיב עם עני ודל וחסו בשם ה' והיא בחי' ערבה:

קבעו חכמים הרבה בקשות ביום הערבה. כי כחן של ישראל כפה. וערבה דומה לשפתים ופה כמ"ש חז"ל. והנה יש ב' שפתים. ונראה הרמז כי שבח הפה הוא בדיבור ובשתיקה כמ"ש מלה בסלע משתוקא בתרין. והרמז ב' ערבות ב' שפתים הם בחי' אהרן ומשה. כי משה רבינו הוא כח הפה בתורה. ואהרן כתיב כי יודם אהרן והוא כח השתיקה. ומאחר שמצינו כי גדול לשון הרע מכל

העבירות נמצא הבולם פיו בשעת מריבה גדול כחו. וכמ"ש ז"ל תולה ארץ על בלימה על הבולם פיו כו'. והוא אהרן אוהב שלום ורודף שלום. ובאמת ב' אלו תלויין זה בזה. כי כפי שמירת הפה כך יכולין לפתוח הפה בתורה. וזה הרמז שפתים ישק משיב דברים נכוחים. פי' המשיק שפתותיו שלא לדבר דברים בטלים הוא משיב דברים נכוחים. ואולי זה החילוק בין ערבה שבלולב שהוא בחי' הדיבור בתורה ומתחבר בד' מינים שהם עמודים גדולים. וערבה בפ"ע היא כח השתיקה ושמירת הפה לכן אמרו הביט ולא בייך כי היא בחי' השתיקה כנ"ל: (שפת אמת)

במשך הזרע זה יוסף, כי מבואר במדרש פרשת אמור (ויק"ר ל' י) ענין הארבעה מינים שבלולב, פרי עץ הדר זה אברהם, כפות תמרים זה יצחק, ענף עץ עבות זה יעקב, ערבי נחל זה יוסף. שהערבה גדלה על הנחל, והנהר בחינת יוסף (זוהר מקץ קצץ ע"ב), ו"ערבה" גימטריא זר"ע, עיין בכוונות הושענא רבא (ח"ג קיב). בענין חביטת חמשה בדי ערב"ה גימטריא זר"ע, עיין שם. וזה סוד שאמר (להלן מז, כג) ה"א לכם זרע. ואז יטיפו ההרים עסיס, כי מבואר בדרוש רבינו יוסף מערבי (פרי עץ חיים, שער הלולב פ"ג עמ' תרלד) כי ערב"ה הוא ע"ב ה"ר, החסדים של ע"ב ממתיקים לגבורות שהם ה"ר, רבוע אלקים העולה רי"ש עם ה"א אותיות, סך הכל ה"ר. וזה הכל בכחו של יוסף. והטיפו ההרים עסיס אלו השבטים, י"ב גבולי אלכסון שיש בהם בחינות ימין ושמאל כנודע (עץ חיים, שער ה"פ"ז). כי ימתקו הגבורות העולה הר בע"ב של חסד. והבן הרמוזות, כי הוא פלא בעזה": (ייטב לב - ויגש)

יום שמחת תורה

בש"ס ב"ב דף ע"ד. א"ל האי טייעא לרבה בר בר חנה תא ואחוי לך הינא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי, שקלתא לסילתאי ככוונתא דרקיעא אדמצלינא בעיתיה ולא אשכחיתה, אמינא ליה אינא גנבי הנא, אמר לי גלגלא דרקיעא הוא דהדר, נטר עד למחר הנא ומשכחת לה, עיי"ש. הנה בשעת ברכת הגשם הוא יחוד שמים וארץ, כי הגשם הוא מיחד שמים וארץ, וזהו דחזא רבב"ח 'דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי', רומז על שמיני עצרת שמברכין ברכת הגשם שהוא יחוד שמים וארץ. 'שקלתא לסילתאי ככוונתא', ופירש רשב"ם סילתא סל עם לחם, היינו, שרצה להמשיך בתפלתו הטובות הגשמיות שהוא ברכת הגשם, 'ולא אשכחיתה', אמינא ליה אינא גנבא הנא, היינו, גנ"ב אותיות נ"ב נ"ג, רומז על שמיני עצרת ושמחת תורה שהם ביום נ"ב ונ"ג מימי הרצון, ועל ידי אלו הימים יכולין להמשיך הטובות הגשמיות. 'אמר לי גלגלא דרקיעא הוא דהדר', היינו, על ידי הקפות שעושין בשמחת תורה והוא כעין גלגל החזור יכולין להמשיך פרנסה, 'נטר עד למחר', הוא יום שמחת תורה, 'ומשכחת לה', שתמשיך פרנסה וכל טוב על ידי שמחת התורה, כי אם אין קמח אין תורה. (עטרת ישועה)

מראשית השנה עד אחרית שנה (דברים יא, יב). וסמוך לי' (שם יא, יג) והי' אם שמוע תשמעו כו' הנראה לרמז בזה על ענין יום שמחת תורה שנקבע אחר ימי חג הסוכות וימים הנוראים. ומפני מה נקרא שמו שמחת תורה. מפני כי החודש הזה הוא ירח האיתנים דתקיפו במצות כי רבים המה המצות שנעשים בו שופר וצום העשור ולולב ומיני וישיבת סוכה. ולאחר כי עברו הימים האלה אם ירצה האדם לקיים מצות האלו אינו מועיל בזה כלום וא"כ כל אדם יפול בדעתו כי חלף ועבר ממנו נועם המצות היקרים האלה. בזה מורה לנו ביום שמחת התורה כי התורה הוא למעלה מן הזמן. כי בכל המועדים אנו אומרים מקדש ישראל ותהיזו בכל עת ועונה אשר הוא לומד בהלכות שופר ולולב והוא היא נצחיות ותמיד בכל עת ועונה אשר הוא לומד בהלכות שופר ולולב והוא חשוב בעיני הבורא כאלו עשה המצוה בפועל ממש. כמ"ש (הושע יד, ג) ונשלמה פרים שפתינו כי מי שהוא עוסק בהלכות עבודת יי"כ הרי הוא כאלו הקריב הקרבנות היום. וכן הוא בכל המצות. לזאת נכון הדבר לקרוא שמו שמחת תורה כי אין לנו שיוך רק התורה הזאת והיא כלולה מכל המצות. וזה הענין ג"כ מ"ש מראשית השנה עד אחרית שנה רמז שמצות תקיעת שופר ב"ה היא הגורמת לכל המצות של כל השנה כמ"ש להלן והי' אם שמוע תשמעו. כי מצות תקיעת שופר היא סגולה להביא את האדם לבחי' השמיעה ולקבל עליו עול התורה ומלכות שמים. וז"ש (מועד קטן יב, ב) לא שמיע לא סבירא לי. והשמיעה הוא בחי' הקבלה והוא העיקר. ושמחת קבלת התורה הוא תמידית בכל השנה: (תפארת שלמה)

סיפור ר' הענין יאנאווער מפה ששמע מהחסידי ר' בינא משמש ע"ה שהי' משמש בקודש אצל אדמו"ר מורי"ם מגור זצוק"ל שפ"א התקוטט אברך אחד עם הגבאי בשמחת תורה עבור שלא נתן לו הקפה, ואמר אדמו"ר מורי"ם מגור זצוק"ל לאברך הנ"ל למה אתה מתקוטט עבור הקפה תדע שההולך עם הקפה בשמחת תורה הוא כנשבע בנקיטת חפץ ולמה לך זה:

בשם החי' הרי"מ זי"ע, ענין ריקודין, בש"ת ושמחת נשואין הוי כמו ריקוד פסולת מתוך האוכל, והבן:

סיפור ר' וואלף יהודא אורנר שהי' פעם אחת בקאצק אצל הקפות בשמע"צ או בש"ת והלך הרבי מקאצק סביב הבימה עם הספר תורה עם הקפה ובעת בוא הקאצקער למקומו אמר הקאצקער הפסוק בהיכלו כולו אומר כבוד ה' נדמה לי שאני עומד בהיכל ושומע מכל המלאכים שאומרים כבוד ואחר כך סיפרו לו החסידים גדולים שבעת שומעם במקום הפסוקים אחרים כגון הבו

לד' בני אילים הבו לד' כבוד ועוז וכדומה וה' כולם אנשים אחרים בהתעלפות:
הקדושים הבו לד' כבוד ועוז וכדומה וה' כולם אנשים אחרים בהתעלפות:

א"י כי חל"ב ד"ס עולה פ"ד, רומז לתקן בחינת יסוד, כמו שיעקב אבינו היה
בן פ"ד שנים ולא פגם [עיי' בזה ח"א דף רלה], והוא ברזא דג' פעמים כ"ח,
אשר אמרו ז"ל ג' כחות יש באדם, כי שלשה שותפין יש באדם [עיי' נדה לא],
וכאשר פגם בזה שהוציא לבטלה ח"ו בלי השתתפות נח האם וכח הקב"ה אזי
פגם בשלשה כחות ח"ו, על כן התשובה על ידי ג' פעמים כ"ח, ולזה חנו"ך עולה
פ"ד, והוא ברזא דיסוד צדיק, ועל זה באה הכוונה בימי השובבים"ם על מספר
פ"ד, שהוא ג' פעמים כ"ח, אתון של ע"ב ס"ג מ"ה במילוי דמילוי כמבואר
במשנת חסידים [מסכת טבת שבט פרק א משנה ה], על כן כעת בשעת שמחת
ריקודין של שמחת תורה זמן מוכשר על זה, כאשר שמענו מאבותינו זצ"ל בשם
הגה"צ מהר"ם מקאסוב זצ"ל שאמר להחסידים בשעת שמחת ריקודין ח"ו
רמסו הקליפות, על כן חל"ב ד"ס עולה פ"ד, ודוכ"ן עולה יסוד, רומז לתקן
בחינת יסוד בשעת שמחת ריקודין: (עטרת ישועה)

המנהג לרקד עם התורה ולהכות כף אל כף בשעת הריקודין, כי כל מגמתנו
לתקן בחינת יסוד, ואיתא לכוון שם היוצא מר"ת ח"ל בל"ע ויקיאנו [עיי'
בלימודי אצילות (להרח"ו) דף כה ע"ב ובפרי עץ חיים שער העמידה פרק יט
דף נח], ועל ידי ריקודין עם התורה ברגלים והכאת כף אל כף יתוקן מדת יסוד,
ועל כן כ"ך עולה ח"ל בל"ע ויקיאנו [איוב כ טו], גם המילוי של תורה,
תי"ו ור"ש ה"א, המילוי לבד עולה גם כן ח"ל בל"ע ויקיאנו [מספר כף רגל]
וזה אב"ן מקי"ר תזע"ק [חבוק ב יא], היינו, ביום שמחת תורה שהוא יום נ"ג
מימי הרצון אזי מקי"ר תזע"ק מה שנפגם על ידי טומאת קר"י שהוא אתון
קי"ר, תקבץ אל תוך הקדושה, ותזע"ק הוא לשון אסיפה [ראה שופטים ד י
בפסוק ויזעק ברוך, ומ"ש במצודת ציון שם], ועל כן קי"ר ר"ת קרקע יד רגל,
רומז כי שמרקדין ברגל על הקרקע וכולם ימריאו יד אל יד יתוקן מדת יסוד:
(עטרת ישועה)

דוד מפזז ומכרכר לפני ארון ברית ד' [שמואל ב ו טז], ומיכל שחקה, על כן
לא היו לה בנים, נמצא על ידי הקפות שמרקדין עם התורה יכולין להמשיך
בנים, וגם רפואה, כי הקפ"ה עם בני"ם עולה רפוא"ה: (עטרת ישועה)

נוהגין בשעת הקפות לזמר בקול ולהכות בידיים זה על זה, ונראה שזה הוא
להתמקד ד"ן העולה ידי"ם ולבטלו בחדש, שכן קו"ל עולה חס"ד ד"ן, ועל כן
מזמרין בקו"ל ומכין בידי"ם, וקו"ל עם ידי"ם מספר ר' והוא סוד הכוונה שיש
במשנה תורה ר' מצוות, וכתבנו לעיל [במאמר ב לילי הור"י] שזה הוא רזא
דמאה קולות של השופר, וסכ"ך של הסוכה העולה מאה, וזה מרמזין גם כן
בקו"ל השי"ר ובהכאת ידי"ם: (עטרת ישועה)

הילולא דצדקא

מן הגה"ק רבי לוי יצחק דערבארמדיקער זיע"א

בהה"ק רבי מאיר זיע"א נל"ע כ"ה תשרי תק"ע

מן רבי לוי יצחק בן שרה סאשע נלקט מספר תולדות הקדושת לוי

בשנת ה'ת"ק ישב מרן אור שבעת הימים רבי ישראל בעש"ט הק' זכותו יגן
עלינו עם תלמידיו בהיכלא קדישא שלו בעיר מעזיבוש, וציווה להביא לפניו
לחיים והורה לחסידיו לשתות ב' פעמים, באומרו בשמחה גדולה: "היום הזה
באה לעולם נשמה גדולה וקדושה אשר תמליץ טוב ותלמד סגוריה על כנסת
ישראל". באותו הזמן בעיר הוסקוב שבחבל גליציה, נולד סניגורם של ישראל
ומי שעתיד לימים להיות מהמפורסמים שבצדיקי הדורות, רבי לוי יצחק
מברדיטשוב זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

"הסניגור של כלל ישראל" קראוהו צדיקי הדורות". בכל יום אני קובע לי
שעה להודות לה' על אשר שלח לעולם הזה נשמה גדולה וקדושה של הרבי ר'
לוי יצחק – "כן היה אומר הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א, ואילו הרה"ק ר'
שמעלקא מניקלשבורג העיד עליו שאינו שח שיחת חולין אחת בלי כוונות
ויחידים קדושים...

מקובל כי שלשים וששה דורות שמשו אבותיו של ר' מאיר האב"ד ברבנות,
גם אביו רבי משה היה רב גדול בישראל וגם סבו ואבי סבו, מאז ומקדם, כלם
היו רבנים, יושבים על מדין, גם אשתו של ר' מאיר לא היתה אשה פשוטה,
ובנוסף לצדקתה המיוחדת, התייחסה לגזע המהרש"א ז"ל.

לא היה איפוא מקום מתאים יותר להולדו של רבי לוי יצחק מאשר בבית
קדוש זה, אך לא בקלות ירדה נשמתו לעולם, הרבה מקטרגים עמדו לה לאותה
נשמה קדושה, לכל תרד נהג, ולא נתקרה דעתם עד שהבטיחום שלשה
דברים: א) שהנשמה לא תתראה עם הבעש"ט הקדוש; ב) שיהיה נרדף
ממתנגדים; ג) שישמש ברבנות כל ימיו ויהיה טרוד בצרכי הקהילה.

אכן, פלא הוא שלא התראה הרב מברדיטשוב עם הבעש"ט הקדוש,
במשך יותר מעשרים שנה שהיה חי עמו עלי אדמות. עוד בהיותו בן 17 שנה
התקרב לצדיקי הדור, ותהי ראשית דרכו להרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א,
שהביאו לאחר מכן, לרבו המגיד הגדול ממעזריטש, אצלו הצטרף לחברייא
הקדושה שהתהלכה סביבותיו. ר' לוי יצחק הצעיר המגיד
ממעזריטש, אצלו מצא את אשר אהבה נפשו וממנו למד התלהבות ושמחה
בעבודת השי"ת, ר' לוי יצחק היה מתבונן הרבה ברבו זה, שם אזנו כאפרכסת
לשמוע כל הגה היוצא מפיו והתבונן בכל תנועותיו ומעשיו, עד שלא היתה

שיחת חולין אחת שלא רשמה בפנקסו. השנה שנת תקכ"א, זה אך נסתלק
הבעש"ט הקדוש, וכמובטח ר' לוי יצחק לא ראה את פניו מעולם, כי אם ינק
מתלמידו הגדול ביותר, המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א. באותה שנה קויימה
אף ההבטחה השניה שניתנה טרם ירדה נשמתו לעולם... הרב ר' לוי יצחק בן
ה-21 נקרא למלאות את מקומו של הרבי ר' שמעלקא שנקרא אז לכהן פאר
בעיר שינאווי, טרם הלך לכהן ברבנות העיר הגדולה ניקלשבורג. כאמור, מני אז
החלה שרשרת הכהונות של רלוי"צ בקהילות שונות, עד בואו לברדיטשוב.

כשהגיע רבי לוי יצחק מברדיטשוב לפרקו נשא לאישה את הרבנית פערל
ע"ה, בתו של הגביר רבי ישראל פרץ מק"ק לברטוב. חמיו של רבנו היה נכדו של
רבי יצחק מאיר תאומים-פרנקל (בן רבי יונה תאומים-פרנקל זצ"ל מחבר
הספר "קיקיון דיונה") וכיהן כרב בקהילות פינסק, פוזנא, סלוצק וזולקווא.
הרבנית פערל, הייתה גדולה ממנו בשנים והייתה גם היא צדקת גדולה. מסופר
שפעם שבתו רבי לוי יצחק והרבנית אצל רבי גדליה מליניץ זצ"ל, לכבוד שבת
כיבדה הרבנית מליניץ את הרבנית לקלוע את החלות, וכן נשאה הרבנית
מברדיטשוב תפילה תוך כדי קליעת החלות: רבוננו של עולם זכני נא שיהיה
אישי רבי לוי יצחק מברך את ברכת "המוציא לחם מן הארץ" על חלה זו, באותן
הכוונות אותם אני מכוונת בזמן הקליעה. הרבנית פערל ע"ה נפטרה כשהיא
בת יותר ממאה שנים.

מקובל כי שם משפחתו של רבי לוי יצחק היה דערבארמדיקער 'או
'דרברמדיקער' חסידים מספרים כי כאשר חיובו השלטונות את היהודים
לקבוע שם משפחה, בא הפקיד הממונה לבית רבי לוי יצחק לשואלו אודות
השם אותו בחר, רבי לוי יצחק שהיה שרוי כדרכו בדבקות ולא שת ליבו לעומד
לפניו, שאג מנהמת ליבו לאלוקיו וביקש את רחמיו באומרו: דערבארמדיקער
טאטע הפקיד לקח את ההחלטה על שם המשפחה ופסק שכן יהיה שמו.

כבר בצעירותו ניכרו בו קדושתו וכוח תורתו הקדושה, שהיך ידוע בכינוי
"העילוי מירוסלב" ע"ש מקום לימודיו, בו התבלט על פני חבריו לספסל
הלימודים. בהיותו בן שבע עשרה שנים בלבד, וכבר היה מלא וגדוש בש"ס
ופוסקים כאחד מגדולי הדור, החל מחפש את דרכו בקודש. הוא הגיע לעיר
ריטשוואל לישיבתו של רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג שבאותו הזמן היה
רב העיר והיה מלמד את בני הישיבה 'נגלה', כאשר הוא בעצמו היה מסתגר
ולומד את תורת הנסתר.

כבר בהיותו בן עשרים שנים המשיך במסורת אבותיו מדור לדור והחל מכהן
ברבנות, בשנת תקכ"א כיהן ברבנות העיר ריטשוואל (כממלא מקום רבו רבי
שמעלקא), ושימש גם כאב-בית-הדין במשך כ-4 שנים. משם עבר רבנו בשנת
תקכ"ה לכהן כרב ואב"ד בעיר זליחוב ובשנת תקל"ה עבר לעיר פינסק, שהייתה
מלאה חכמים וסופרים. במשך כעשור שנים ישב רבנו על כסאו בפנסק, עד
שקפץ עליו רוגזם של המתנגדים שהביעו תרעומת על התקרבותו של רבינו
לתורת החסידות, ולאחר לחץ כבד חתמו ראשי הקהל על חרם נגד החסידים,
דבר שגרם לרבנו לעזוב את העיר ואת הישיבה אותה בנה שם.

הגיעה שנת תקמ"ה כשהרב ר' לוי יצחק בן מ"ה שנים ובמ"ה לספירת
העומר "זרחה עליו שמש ההצלחה, כי אנשי ק"ק בארדיטשוב קבלו אותו
בכבוד ובפאר גדול לרב אב"ד בעירם הגדולה, ומשעה שנכנס לבארדיטשוב,
הלך שמו של הרב וגדל בקרב גדולי הדור והמון העם. רבים נהרו לבארדיטשוב,
מי לישועה ומי לשמוע את דבר ה' והעיר בארדיטשוב, שהיתה עד אז עיר של
מסחר וירידים, הפכה מעתה לעיר גדולה לאלקים ומטרופולין של חסידות.
במרכזה ישב רבי לוי יצחק שהשרה אורה של עבודת ה' במסירות נפש, תוך
שמחה ואהבה וחסד אין קץ.

בד בבד עם קיומה של הבטחה שלא יתראה עם מרן הבעש"ט הק' ושיהיה
עסוק עם צרכי הכלל, קיומה ההבטחה האיומה ביותר, אותה הבטחה שרדפתו
ארבעים שנה בקירוב. היתה זו המחלוקת שהציקתה הרבה ובגינה סבל סבל כל
ישוער. היתה אז עת תבערת המחלוקת בין מתנגדים לחסידים, ההתנגדות לדור
החסידות היתה בראשיתה כשר' לוי יצחק בא לכהן פאר בעיר ריטשוואהל.
חיציהם הראשונים של המתנגדים לחסידות ניתנו איפוא על ראשו הטהור,
בשבתו על כסא הרבנות ואילו הוא הצדיק עליו את הדין ואף דן לכך זכות את
מתנגדיו בהוסיפו שמן למדורת ההתלהבות של עבודתו הקדושה. ברם, באו
המים עד נפש ביום הושענא רבה, כשר' לוי יצחק בשיא דביקותו, כשארבעת
המינים בידי, נאלץ לברוח מחמת המתנגדים שציערוהו ללא רחם. הוא לא היה
יכול להתמהמה עוד ובעיצומו של ההקפות הקדושות נמלט לקאזניץ, לבית
אוהבו ומעריצו המגיד מקאזניץ זיע"א בעל "עבודת ישראל".

גם ביתר העיירות, שם כיהן, לא מצא מנוחה מנת המתנגדים. אך בעיקר
שבע מרורות בליטא, בעיר פינסק, שם שימש כאמור ברבנות. כוונה מיוחדת
היתה לו לר' לוי יצחק כעברו להתגורר שם; לא הרחק, בעיר רובנא שעל גבול
פולין-ליטא (כיום באוקראינה), נמצא אז רבו הגדול רבי דוב בער ממעזריטש
והיתה זו לו הזדמנות טובה ביותר לבקרו תכופות ולהשתעשע עמו בדברי
תורה וחסידות. אך דוקא עובדא זאת הרגיזה יותר את אנשי קהילתו שהיו
ברובם מתנגדים גדולים, עד שגם גיסיו, בני משפחתו, הצטרפו עמם לנגדו.

רק זוגתו הרבנית הצנועה והכשרה ידעה את תום לבו והיתה לו לעזר רב
בדרכיו הקדושים. אך אם היא היתה לו לעזר, הרי שמלבדה כולם היו נגדו.

לא עברה שנה מאז התקבל ברבנות עיר פינסק, ובשבתו פעם בצל רבו הק'
בראוונא, נתבשר על החרם שהכריז הגר"א זיע"א על החסידים, ולא די היה לו

בכך, אלא שנתבשר בשורה נוספת, שהציקתו לא פחות מן הראשונה, נודע לו שאנשי קהילתו בשמעם את דבר הגר"א, התנפלו על ביתו בשצף-קצף, הפסיקו את התמיכה השבועית במשפחתו ואף קיבלו עליהם רב חדש מכת המתנגדים לחסידות. עוד זה מדבר והרבנית עם כל יוצאי חלציה באים לראונו "וסיפרו זאת בין תלמידיו של הרה"ק ממעזריטש והיה ביניהם רעש גדול ועשו את אשר עשו וענשו את אנשי יושבי פינסק, המגיד הקדוש, בשמעו על מה שעשו תלמידיו, הקפיד על כך, באמרו שבשל כך יסתלק בקרוב, בהבטיחו שבכל זאת תהיה מעתה יד החסידיים על העליונה בכל מקרה דומה.

מן העובדות הנפלאות שבשמחתו ודביקותו בקיום המצוות מסופר שבסדר ליל פסח לא היה קץ להתרגשותו. מרוב חיבת המצוות שעמדו לפניו, לא יכול היה לעצור ברוחו ומרוב תנועותיו ודביקותו היה הופך את הקערות ומתחבט ברצפת הבית, לכשהיתה שבה רוחו בקרבו, היה נוטל את המצה בידיו בחביבות עצומה וכפנים קורנות מאושר כמי שמחיה עצמו, באמרו: "אה, אה, מצה זו, אה, אה..."

פעם אחת נדחקו אנשים פשוטים לסוכתו של רבינו רבי לוי יצחק מבארדיטשוב והמקום היה דחוק, נענה ואמר רבינו: "כדאי לסבול את הלחץ והדחק הנגרם בשל אנשים פשוטים, מכיוון שגם לעתיד לבוא, כשישבו הצדיקים בסוכה של ליתן אחמוק גם אני לשם, אף שלא יהיה מקום עבורי, וכשיבוא אי מי להוציאנו החוצה בטענה שאני מגושם מדי מכדי להיות כאן, אשיבהו שגם אני הנחתי בסוכתי אנשים מגושמים..."

בליל התקדש החג חג הסוכות לא היה יכול לישון, בליבו בערה השמחה והציפה ליום המחרת, בו ינטלו ארבעת המינים. כל הלילה ישב וציפה בכליון עינים לאור היום, וכשאך הגיעה שעת נטילת לולב היה שמח בו ובאתרוג כמוצא שלל רב. בכל לב היה נושק את ארבעת המינים והיה שמח בהם שמחה גדולה עד מאד.

במוצאי החג, היה עומד ומצפה שיאיר היום, בכדי שיוכל להניח תפילין "ככה התנהג את עצמו, בכל חפץ של מצווה, היה נושקו בכל לב וכשעשה איזה מצוה עשאה ברתיות כל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו בדביקות נורא ונפלא והיה אז ממש מופשט מחיי העולם הזה".

אי אפשר לתאר את גודל התלהבותו בשעת התפילה אנשים מגושמים בתכלית ולכות אכן היו נימוחים כדוגם, בשעה שהיה אומר קדיש, הרהורי תשובה עזים היו עולים על הלב, בשעה ששמעוהו בתפילתו. נזדמן פעם לאפיקורס גדול להיות בשעה שהרבי מבארדיטשוב אומר ובא לציון ולכשהגיע הרבי ל"ולשבי פשע" התעלף הלה מרוב התרגשות והחל להתוודות על חטאיו בכבי ובתשובה שלימה.

פעם אחת בערב פסח, מרוב שמחתו בשאיבת המים למצות, נפל לבאר המים ומול היה שהבאר לא היתה עמוקה, גם בעת קריאת המגילה רקד בכל עוז, עד שרגליו נשאווה על הבימה, עליה רקד שעות ארוכות, בשמחה עצומה. בעיקר היה מחבב מצווה חדשה, עליה מצווים פעם אחת בשנה, תמיד בליל מוצאו של יום הכיפורים היה ער, בלמדו מסכת סוכה מתחילתה עד סופה, בעמידה ובהתלהבות עצומה, "וכאשר בא לידו חפץ של מצוה היה מנשקו בנשיקות גדולות ונאמנות הכל בלהבת שלהבת כשרף ממש, וכשהביאו לפניו דבר מאכל לאכול והיה צריך לברך ברכת הנהנין מתחילה, היה מברך בהתלהבות אש גדול עד שנמצא הוא בזוית זו והמאכל בזוית אחרת ולא היה רגע אשר לא היה נראה בו מסירות נפש לה' באהבה ויראה". בלי ליאות ועייפות כלשהי, עבד את השי"ת יומם ולילה ואף בלמדו עם תלמידיו הרבים היה מתלהב ביותר ולא רצה לשבת מרוב אהבתו את התורה שהיתה מהולה באימה וביראה קדושה.

סיפר הרה"ק ר"י מנעשניז שהיה סמוך על שלחן זקן אשתו הרב מבארדיטשוב משך ארבע שנים, שפעם אחת ראה את הרב קם בחצות הלילה והולך עם משרתו העירה, כשבידו בקבוק יי"ש, לכיוון בית המרחץ, שם היו יושבים אורחים שלא השיגו אכסניה. הקיץ הרב אחד מהם ואמר לו, שתה נא מעט יי"ש, נתוצה הלה, אך תיכף נזכר שאין לו מים לנטילת שחרית ואף אין המקום כשר לברכה נמנע ולא שתה. מצא הרב אחריו ערל אחד, הקיצו והציץ לו לשתות ומבלי שיחקור ויידוש הערל אם עליו לשתות אם לאו, שתה לרויה וחזר לשנתו חזר הרב מבארדיטשוב הביתה בשמחה גדולה וטען לפני השי"ת: "רבונו של עולם! ראה נא ראה, מה בין אלו לאלו..."

דברים ברוח זו טען פעם לפני אביו שבשמים בליל יום כיפור אחד עבור כלל ישראל, באמרו: "אבינו שבשמים! נתת לנו יום העשור לתענית וכפרה ואילו את יום התשיעי שלפניו לאכול ולשתות. ראה נא ראה, עמך ישראל, כולם כאחד נמצאים בבית הכנסת, לא נפקד מהם איש, אין אחד מהם שיכור נרדם מיינו ואין אחד מהם שוכב בביתו מחמת אכילתו, אלא כולם עומדים יחפים, לבושים לבנים, באימה וביראה לפניך — אמור נא לי אבי, היש לך עוד אומה אחרת כדומה לזו?"

הלא כן כתב בספר הקדוש "קדושת לוי" בפרשת שופטים, בזה"ל: "שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך ושפטו את העם משפט צדק, דנהה הקב"ה שופט את הכנסת ישראל בבוא יום המשפט, בגדול רחמי וחסדיו. אך צריכים אתערותא דלתתא, לעורר את המדה של רחמנות למעלה... כשאנו למטה מתנהגים בחדס ולמדים זכות על כל איש מישראל על ידי גם מלמעלה נתעורר אותה המדה ולמדן גם עליו ועל כל זרע ישראל חסדים..."

זה שכתוב "שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך" רצה לומר, שאתה בעצמך תתקן ותכין המשפט של מעלה, על ידי "שערך" והוא, השערים שלך שאתה עושה ומעורר במעשיך. וזהו "ושפטו את העם משפט צדק" רצה לומר, כל איש ילמד את עצמו להתנהג לשפוט את העם "משפט צדק" ללמד צדקה וזכות על כל זרע ישראל ואז האדם מעורר השער של מעלה ועי"ז יוצא בדין זכאי במשפט של מעלה כי במדה שאדם מודד מודדין לו — —"

הוא היה אומר, שמאחר שהקב"ה בחר בעמו ישראל מכל האומות, אין אף אחד רשאי לומר על ישראל עמו שום דבר רע, רק ללמד זכות עליהם...

בפעם אחרת טען לפני תקיעת שופר: "רבונו של עולם! אם אתה מוחל לישראל על עוונותיהם הרי טוב, אך אם לאו — הרי ח"ו התפילין שלך כביכול אינן כשרות, כי בפרשיותיהן כתוב 'מי כעמך ישראל גוי אחר בארץ' וכלום יחידים הם בארץ, לא חסרים גויים דוגמתם? מחל נא להם, כי אז יהיו 'גוי אחד' שאינו דומה לשאר האומות המטונפים בחטאים..."

ביותר הצטיין הרה"ק במליצותיו בעד כלל ישראל בימי הסליחות, בר"ה ויוה"כ בהקריבו מליצותיו היקרות וסניגוריו הנעימות לפני כסא כבוד אבינו שבשמים ועמד להמליץ בעד אחיו כמלאך מיכאל השר הגדול בשמים. דבריו הקדושים היו אז כאש לוהט ובאהבה עזה לעם ישראל, כאב לבנו יקירו תבע שלומם וטובתם. "פעם אחת בדרשה שלפני תקיעת שופר אמר במתק: "רבש"ע! אמרת לנו 'יום תרועה יהיה לכם' ולא תרועה אחת אנו מריעים, אלא שאנו משמיעים מאה קולות, זה כמה וכמה אלפים שנה. ואילו אנו, רבבות אלפי ישראל, מבקשים מאתך כל כך הרבה שנים: 'תקע בשופר גדול לחרותנו!' וטרם תקעת..." דברים וטענות כהנה וכהנה היה משמיע הרב מבארדיטשוב ואם לעיני ההמון היו נראים דבריו כדברי שנינות גרידא, הרי שהרב הקדוש גילם בתוכם כוונות עליונות ונוראות, כפי שאפס קצתן זוכים אנו להבין מדבריו שבספרו קדושת לוי.

לפני חג הסוכות, תיכף אחר יום הכפורים, נחלש הרב מאד ובא למצב גסיסה ממש. אך מרוב חיבת מצוות חג הסוכות, עליהן המתין כל השנה, התפלל להשי"ת שיוסיף לו כמה ימים על ימיו. ואכן, נתקבלה תפלתו, ומיד אחר אסרו חג, בכ"ה לחדש תשרי תק"ע, הלך לעולמו ונגזר בגזי מרומים.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מן רבינו משה סופר זיע"א

בהה"ק רבי שמואל זיע"א

מן בעל החתם סופר נלב"ע כ"ה תשרי ת"ר

העיד על עצמו מיום שעמד על דעתו דעת תורה לא עבר יום אשר לא חידש דבר בחידושי דאורייתא.

בהיותו בן ט"ז שנים גמר הש"ס כולו ובעת סיומו שאל את רבו ר' נתן אדליר זצ"ל מה יעשה לסיומו ובמה יחוג חג הזה שזיכה ה' ללמוד כל הש"ס והוא צויה לו שיתענה הפסקה של שלשה ימים וכן עשה. וסיפר שביום השלישי לתעניתו הלך לטייל עם חבריו בין הגנות מחוץ לעיר ונאחזו והוצרכו להתפלל תפלת מנחה באמצע הדרך כעמדם בתפלת י"ח אשר האריך בה בא ערל אחד גדול ורצה להרע להם וחביריו ברחו לנפשם אבל הוא לא הפסיק מתפלתו והערל המתין לראות מה יהיה בסופו וכאשר פסע פסיעות אחר התפלה קרב אליו ורצה להכותו, מיד הרים המתענה את ידו והכה את הערל על הלחי מכה אחד ונפל ונשאר מוטל על מקומו.

תמיד האריך בתפלה וכאשר אמרו לו חבריו דברי חידודים שהמה כבר למדו סימן שלחן ערוך עם מגן אברהם בעוד שהוא מאריך בתפלה השיב להם הלא חז"ל אמרו המאריך בתפלה מאריכים לו שנותיו על כן יהיה לו פנאי ללמוד עוד סימנים הרבה בשלחן ערוך.

בשנת מבש"ר טוב נתקבל רבו הגאון ר' נתן אדליר זצ"ל לאב"ד ור"מ בק"ק באסקאוויטץ במדינת מעהרן, ויען כי אורחא רחיקא מפראנקפורט לבאסקאוויטץ על כן לא רצה להביא את תלמידו הבחור משה עמו ובעת שבאו אנשי עיר פראנקפורט ליקח רשות מהגאון ר' נתן אדליר זצ"ל קודם הליכתו שאל הגאון לכל אחד מאוהביו מה יבקש ממנו וכל מי שהיתה לו איזה בקשה הציע לפניו וכאשר הפך את פניו אל תלמידו החביב הבחור משה סופר ושאלו ואתה תלמידי מה תבקש ענה ואמר אני מבקש לראות פני רבינו בבאסקאוויטץ ויברכהו רבו והלך לו לדרוכו לבית אבותיו, ומיד נזכר שלא אמר "בלי נדר" בעת אמרו שרוצה לראות פני רבו בבאסקאוויטץ וכאשר מעיר השל"ה הקדוש לאמור על כל דבר בלי נדר על כן שם נפשו בכפו לרוץ אחרי רבו לבאסקאוויטץ ובהגיע רבו אשר נסע על מרכבה טובה לילה ראשונה לבית המלון מצא שם את תלמידו החביב הבחור משה ובראותו השתומם מאוד על המראה למצוא אותו כאן ואין מיהר לבוא הנה ואמר ברוח קדשו אין זה כי אם שקפצה לו הארץ ומזה ראה גודל אהבת ותשוקת תלמידו אליו ואז בנפש חפצה לקח אותו עמו על מרכבתו לבאסקאוויטץ ומאז והלאה תמיד היה על ימיו וזרוע עוזו של רבו ושרת אבותו כעבד נאמן.

הרבנה פעמים אמר לתלמידיו אני הייתי תלמיד נאמן לרבי, חטבתי עצים ושאבתי מים עבורו והיה שעמדה לי, וסיים: איך וואו איין אנדערער תלמיד אלס איהר זייד איך האב אבער אויך אייגען אנדערן רבי געהאט אלס איהר האבט, וסיפר כמה פעמים לתלמידיו שפעם אחת נסע עם רבו מהלך רב בחורף והקור

חזק והכפור מונח כפים על כפים ובכואם באמצע היום וכאם הדרך ורצה רבו לאכול קצת מן הצדה אשר הכין לדרכו אבל לא היה מים בנמצא ליטול ידיו והלך הוא מן העגלה באמרו לרבו כי נצטנן ורוצה להתחמם ע"י ההליכה, ויקח כוס רבו אשר הולך עמו בכל עת שיצא לדרך בידו האחת וכפור בידו השנית והתחמם הכפור בידו והיה למים וכן עשה עד שנתמלא הכוס מים והושיטו לרבו ליטול את ידיו ומאוד שמח רבו בראותו גודל אהבת תלמידו ורוב השגחתו עליו וכאשר סיים הסיפור אמר אני הייתי תלמיד נאמן לרבי, כי יצקתי מים על ידו, מיט מיינע קליינע הענדנעך הייתי ממעך הכפור למען יהיה למים.

בבאסקאוויטץ שימש את רבו הן בנגלה והן בנסתר כי היה צנוע ומעיל, ורבו הקדוש מסר לו מסודות התורה וכן נראה בעליל מפנקס הקמיעות אשר כתב ורשם לעצמו אשר הרבה פעמים הזכיר בו קבלתי ממורי וכו' ורק אז בימים ההם שימש אותו בחכמת הקבלה, כי עוד בבחרותו עזב רבו אותו כאשר נספר לקמן, וגם עם הגאון החסיד בעל מחצית השקל רבי שמואל קעללן זצ"ל למד שולחן ערוך וא"ח והיה שמו נודע בשערים בשם הבחור "מפראנקפורט".

בתוך זמנים הללו נתהווה מחלוקת בעיר באסקאוויטץ כי לא היו רגילים במילי דחסידותא אשר נהג הגאון ר' נתן אדליר זצ"ל ועי"ז מצאו אנשי ריב ומצה מקום לחלוק כקורח ועדתו באמרו כי כל העדה כולם קדושים ומדוע יתנשא לקיים מילי דחסידותא ויבוא גם השטן בתוכם ומסוה היראה על פניו למען כחש.

ובזה היה יפה כח התלמיד מנח הרב כי הוא היה אהוב וחביב בעיני כולם ואנשי ריב אמרו עליו לא בא האשכנזי הזה למדינתנו (היינו הרב) רק למען יבוא האשכנזי האחר (היינו התלמיד) אלינו, והנה יען כי הגאון ר' נתן אדליר זצ"ל היה מזרעא דאהרן אוהב שלום ורודף שלום וקשה היה לו לסבול מחלוקת ע"כ הסכים בדעתו לילך חזרה לעיר מולדתו מפראנקפורט כי שם ביתו וכן עשה בשנת תקמ"ו, ותלמידו הנאמן הלך עמו עד עיר פיורדא במדינת בייערן, וז"ל זקני זצ"ל בקונטרס אשר בו כתוב ליקוטים שונים וחשובות מצוה הנצרכים לידע כגון קביעת העתים ושיעורי תורה וכדומה ומסיים הקונטרס בזה הלשון: כל זה כתבתי מפני מין נ"י ומפיו יקרא אלי ואני נכתב על הספר בדין בעת הפירי ממנו בפירורא יום ה' ג' כסליו תקנ"ס לפ"ק והעתקתי בכאן פרויסטק אור ליום ג' ח' ניסן תקמ"ח לפ"ק עכ"ל.

והאמין תלמידו הבחור ר' משה שיקח אותו עמו וכאשר בא עם רבו הנה כן ילך חזרה אתו, אבל לא כן היה כי אם רבו צויה עליו שילך לעיר פרוסניטץ אשר גם כן במדינת מעהרן ושם יקבע מושבו וזה היה קשה מאוד על התלמיד כי מלבד שקשה עליו פרידת רבו ממנו אף גם זאת יקבע ישיבתו בעיר אשר היו בה הרבה מאנשי כת ש"ק ימ"ש כי שם היה ראש אחד מכת ההיא בשמו ליבלי פרוסניטץ אשר השריץ צחנתו שמה, אבל הלא מצווה ועומד הוא מרבו והיא עולה על כולנה והלך לשם בשנת תקמ"ו כנראה מלשונו בקונטרס הנ"ל וזה לשונו: להיות לי למזכרת ביום א' י"ג ניסן תקמ"ו לפ"ק פה פרוסניטץ מדדנו ת"ל יגענו ומצאנו העשירי חלה וכו' ובעת ההיא לא היה שם רב אב"ד ומיד בכואו שמה התאספו אליו בחורים ולמד עמהם וגם עם בעלי בתים קבע שיעורים והרביץ תורה ליד ה' הטובה עליו.

בעת ההוא נתקבל הגאון הגדול רבי וואלף באסקאוויטץ זצ"ל לאבדק"ק פרוסניטץ ובכואו שמה כתב לו אביו הגאון בעל מחצית השקל אתה בני תבוא לפרוסניטץ ותמצא שם את הבחור מפראנקפורט אל תסור מכל אשר יורון ימין ושמאל וכן עשה והיה באחוה וריעות עמו והבחורים אשר למדו אצל הרב הלכו ללמוד שיעור טפל אצל הבחור מפראנקפורט.

והנה כבר בא בימים אשר היה ראוי לבנות לו בית כי הגיע האיש לפרק האיש מקדש. ושם בפרוסניטץ היתה אשה צנועה אחת בת הרב מאוה"ג רבי משה יערוויטץ זצ"ל שהיה אב"ד בעיר ההיא וכבר נח נפשי' דרב ובנו הרבני מו"ה הירש יערוויטץ עמד על ימין אחותו ורוצה להשיאה והוא היה איש אמיד בבכסים, וידבר על לב הבחור ר' משה לישא אחותו והוא יפרנס אותו וכל מחסוריו עליו למען יוכל לישב על התורה והעבודה באין מפריע ומשטיין, והבחור ר' משה אשר כל חפצו ואווות נפשו היה לקדש עתותיו בלתי לה' לבדו התרצה על הדבר ובא בקישורין עמם, ויואל משה לשבת את האיש אבל קודם החתונה הלך לעיר מולדתו מפראנקפורט לקבל ברכת אמו וגם היה לו סך אלף זהובים ביד רבו הגאון בעל הפלאה זצ"ל אשר השליש עבורו דודו כי היה לו בן יחיד וחלה ונדד סך זה עבור הבחור ר' משה אבל רבו בעל הפלאה לא רצה ליתן לו הכסף ומענה בפי קדשו שאמו לא תתוצה ורק שישאר בעיר מולדתו והוא לא חפץ בזה יען היה שם הנהוג כי הבחורים מרוב חשקתם ללמוד תורה לא נשאו להם נשים לפעמים עד ערך בן שלושים שנה ומנהג זה לא יישר בעיניו, ומאחר שכבר נתקשר בשידוכין בפרוסניטץ הלך חזרה שמה והכסף נשאר לפי שעה ביד רבו ואחר כך ירד דודו מנכסיו והולוה לו הכסף ונשתקע בידו - וגם רבו ר' נתן אדליר זצ"ל לא רצה להסכים שיקח אשה אשר היא גדולה בשנים ממנו והציע שידוך אחר לפניו בת עשירי נכבד ושוע, אבל הוא את אשר הבטיח קיים ולשת לבו גם לזאת.

והנה בכואו חזרה מפראנקפורט טרם שיבא לידי נשואין יצא חזק מהמלכות שאין רשות ליליד מחוץ למדינה לקבוע ישיבתו ודירתו במדינת מעהרן ועל ידי

זה עלה ספק בלבו יען כי עיקר כוונתו וחפצו בהתקשרות שידוך זה היה רק למען יוכל לישב על התורה והעבודה ע"י שגישו יתן לו ארוחתו בביתו ועתה יהיה מוכרח לכתת רגליו חוץ למדינה ומאין יבוא עזרו, על כן עשה שאלת חכם אצל רבו הגאון בעל הפלאה זצ"ל אם רשאי באופן זה להתיר הקשר או לא, ויארכו הימים כמשלש חדשים ולא בא תשובה מרבו וחשב אולי אין רצון רבו לקבל אחריות הענין על שכמו להתיר הקשר, ועשה הנשואין, וכאשר החתן יצא מחופתו הביאו לו מכתב מרבו אשר תוכו רצוף היתר להפריד הקשר וביקש שיבוא מיד לעיר מולדתו ושם בתופים ומחולות יצאו לקראתו, אבל נתאחר המכתב על הדרך הרבה ובא מאוחר ומזה ראה כי מן השמים עכבוהו שישאר פה, וישב איזה זמן בעיר סעמניטץ במדינת אונגארין סמוך לגבול מדינת מעהרן כי שם היתה החתונה ושם לא היתה פקודת הממשלה הזאת.

הפקודה מהמלכות גרמה שערורי' גם בעיר פרוסניטץ כי הגאון אב"ד רבי וואלף באסקאוויטץ ז"ל הגם שהיה יליד מדינת מעהרן אבל בינתיים היה דר בק"ק אובן ישן (כמובא ג"כ בתשובה נודע ביהודא תניא או"ח סי' כ"ו) ועי"ז נפסד ממנו חזקת תושב במדינת מעהרן, ועל כן בא הפקודה מן מושלי המדינה שיעזוב את מקומו ויצא מהמדינה חוצה, והנה ראשי הקהלה ההיא נועדו יחדיו והתייעצו כדת מה לעשות ועלה במוסכם שיעשו בקשה להקיסר ומענה בפייהם יען הרב שלהם הוא יליד מעהרן וגם כבר נתקבל ואיזה למושב לו העיר ההיא קודם שבאה הפקודה על כן יטיב המלך עמהם שכבוד הרב במקומו מונח ולא יהיה בכלל הפקודה וכן כתבו וחתמו במושב הקהל, ואחר כל זה עמד איש אחד וענה ואמר, רבותי יען שאנו עושים בקשה זו נצרך לה גם כן בקשה שניה עבור ר' משה מפראנקפורט שגם לו יותן רשות לישב במקומו ונתרצו הקהל וכתבו למטה בסוף הכתוב עוד שורה נוספת היות כי כאן נמצא וכאן הוא בחור אחד מפראנקפורט זה איזה שנים והוא לומד עם אחרים בחנם בלא קבלת שכר והולך בדרך הישר על כן גם עבורו נבקש כהנ"ל, ולא עבר זמן הרבה ובא התשובה מהמלך וכה דיבר: להרב רוב"כ ניתן זמן ג' שנים ובתוכן ישתדל לרבנות אחרת חוץ למדינה, ולהבחור מפראנקפורט הרשות נתונה לו להתיישב בכל מדינות המלך באיזה מקום שירצה וכאשר יצא דבר המלך כן היה, הגאון רוב"כ הלך לישב על כסא רבנות לק"ק באניהאד באונגארין ור' משה פ"פ שם לדרך פעמיו חזרה לעיר פרוסניטץ עם אשתו והיה לו ארוחתו על שולחן גיסו ואז שקד על התורה מאוד, וכה היה דרכו בקודש במוצאי ש"ק ישב ללמוד ולמד כ"ד שעות רצופות לא נתן שינה לעיניו ולא אכל עד אור ליום ב' אחר שהתפלל ערבית הלך לישן וישן עד שעה י"א ואז קם ממשכבו ואכל מעשה אופה והשתל משקה קאפפע וישב ללמוד עד אור ליום ג' והתפלל ערבית ואכל מיד סעודתו הנ"ל ולא הלך לישן כל הלילה וגם יום ג' היה ער עד שבשני פעמים מעת לעת לא ישן כי אם פעם אחת וכן עשה שתי שנים רצופות ואמר שהשעה קודם חצות הלילה לא היה ישן מימיו כי בימי נעוריו היה ישן בלילה עד שעה ההיא ולקנתו לא הלך לישן עד אחר שעה ההיא ואמר שקבלה בידו כי מי שער בשעה ההיא לא יבוא לידי טומאה בלילה ומרגלא בפומיה ישנתי אז ינוח לי, אם ישן "אז" שמונה שעות ינוח "לי" יש די על עוד ארבעים שעות.

והנה גיסו אשר הבטיח ליתן לו די מחסורו אשר יחסר לו, לא די שלא נתקיים בו תיכף לת"ח ברכה, אף זאת אירע בו שהלך אחורנית וירד מנכסיו אחת לאחת, אבל גיסו רבי משה לא הרגיש בדבר ולא ידע אתו מאומה כי אם להלם אשר הוא אוכל נתן לו כללם הפנים בפנים יפות ושלא יצטער אותו צדיק הסתיר גיסו מעמדו מלפניו עד שפעם אחת בליל ש"ק הביא ר' משה על השבכה אשר על ראשו ונתנו ולא היתה של שבת, כי אז היתה הרגילות שגשים לובשות שבכות מרוקמות בזהב בשבת, וכאשר שאל לזוגתו מה נשתנה הלילה הזה מכל לילי שבתות ענתה ואמרה ודמעתה על לחיה יען לא היה בבית אחיה מעות על יין קידוש עבורם על כן משכנה היא מצנפתה על יין קידוש, וכשמעו זאת ואכן נודע לו הדבר ממעמד גיסו אז הסכים בלבו שלא להכביד עולו עוד על גיסו ולפרנס עצמו מיגיע כפו ושלא יצטרך להשתמש בתנא רצה ללמוד אצל אומן את מלאכת החייטות ועל ידה יפרנס עצמו ושאר העתים הפנויים ישב על התורה, וכן היה גם בדורות הראשונים בימי התנאים ואמוראים הק' כנמצא הרבה פעמים בתלמוד אשר התפרנסו ע"י מלאכה קלה ונאה כמות שהיא, אבל קשה יותר מכפי שתיאר לעצמו היה לו הדבר, כי כבר הגיע בשנים אשר קשה על האדם להתחיל ללמוד איזה אומנות כי היה אז בן שלושים שנה, על כן היה נכון שאם יודמן לו איזה קהלה אשר יספחו אותו אל אחת הנהונות אם יקבלו והגם שהיה מקודם בורח מאוד מלשמש בכתרה של תורה אבל עתה לא ראה מנוס כי כלה פרוטה מן הכיס וכמעט בכוא עני לבקש מאתו איזה עזרה לא היה בידו לפרוטה אפילו פרוטה, ועל טלית קטן שלו היו כפתוריו כסף ואם בא עני חתך כפתור אחד ונתן לו למכור ולחצאין ניתן, חציו להעני והחצי לו. והנה בו נתקיים טרם יקראו ואני אענה, בימים אלו באו אנשי ק"ק דרעזניטץ וקבלו אותו לרב עליהם, וראה כי מן השמים הוא ובע"כ נענה להם ראשו ויען כי היה אז מתקנות מדינת מעהרן שאין קהלה רשאי לקבל להם רב בלי הסכמת הרב דמדינה על כן בא לבקש רשות והורמנא מהגאון מרבו"ר מרדכי בנעט זצ"ל שהיה האב"ד במדינת מעהרן וגם ביקש בענותנותו שיעטרהו רב המדינה בהתרת הוראה כי לא שימש עוד ברבנות (חוט המשולש)

זכותם הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לענין האה"ח מרת יוכבד יטל ע"ה בהרה"ח ר' יוסף יהודה הלוי זצ"ל הרה"ח ר' משה זצ"ל בהרה"ח ר' ישראל יעקב זצ"ל נדבית ע"י נכדו הי"ו, ולט"ז אבותיו ורבותיו זע"א לענין האה"ח מרת הדסה חוה ע"ה בהרה"ח ר' יהודה זצ"ל לענין האה"ח מרת רבקה ע"ה בהרה"ח ר' דוד זצ"ל לענין הבה"ח נפתלי צבי הי"ד בשיבולת"א ר' ברוך ישכר דוב שליט"א, לענין הרה"ח ר' שמואל יעקב זצ"ל בהרה"ח ר' משה יוחנן זצ"ל, לענין הרה"ח ר' יהודה אלטר יצחק זצ"ל בהרה"ח ר' חיים זצ"ל לענין הרה"ח ר' יעקב זצ"ל ביבולחט"א יצחק אייזק לרפ"ש